

Koteto Ezkurra: "Presio unetan hazi egiten naiz"

E u s k a l

ARGIA

H e r r i k o A s t e k a r i a

Jon Sarasua, Joxe Manuel Odriozola, Bernardo Atxaga

URTARRILEKO
larrun

HIRU MUNDU, HIRU IKUSPEGI EUSKALDUN IZATEKO ARRAZOIAK

Ipar Euskal Herriaren ezagutzaren
aldeko mugimendua martxan

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: antza S.A.L.

ARGAZKI PRESS

■ Enpresaburuen eskakizunek
negu beroa ekarriko dute 18

HEMEN. KUTXA-GIPUZKOA

■ Klean egunero egiten dugu
historia 24

XOUSE SIMAL

■ Paddy Rekalde:
“Idazteko lekuak
usaindu egin behar
ditut” 39

XOUSE SIMAL

■ Komiki aldizkariaren
bakardadea 42

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta 4
Oihartzunak 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6
Noiz helduko da Iparraldearen orena? 9
Mikel Asurmendi

MUNDUA

Boli Kosta, frantses armadaren Vietnam berria? 16
Pello Zubiria

EKONOMIA

Enpresaburuen eskakizunek negu beroa ekarriko
dute. Daniel Udalaiz 18

EUSKARA

Ahoz gora, politikoki desegokia izan arren.
Erramun Osa 22

GIZARTEA

Klean egunero egiten dugu historia.
Pilar Iparragirre 24
Komunikazioaren sei sariak argituak
Onintza Irureta / Elisabeth Pombo 27
Elkarrizketa: Koteto Ezkurra.
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre 31

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 36
Elkarrizketa: Paddy Rekalde.
Pilar Iparragirre 39
Komiki aldizkariaren bakardadea.
Iñaki Guridi 42

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 46
Agenda 49
Bizia 50
Ihesi 51
Denbora-pasak 55

IRITZIAK

Politika: Jokin Bildarratz Sorron 8
Kultura: Patxi Azpillaga 38
Azkena: Emilio Lopez Adan 58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioa laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

SKI

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
 Zuzendaria: Xabier Letona.
 Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
 Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
 Produkzioa: Berdaitz Goia.
 Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
 Sustapena: Kike Amonarriz.
 Argitalpenak: Bego Zuza.
 Harpidetak: Edurne Urruzmendi.
 Bezeroen harrera: Olatz Korta.
 Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
 Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
 Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

INTERNETEN:

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	110 euro
Ipar Euskal Herrian	133 euro
Espainia	110 euro
Beste atzerriak	140 euro
Airez	219 euro

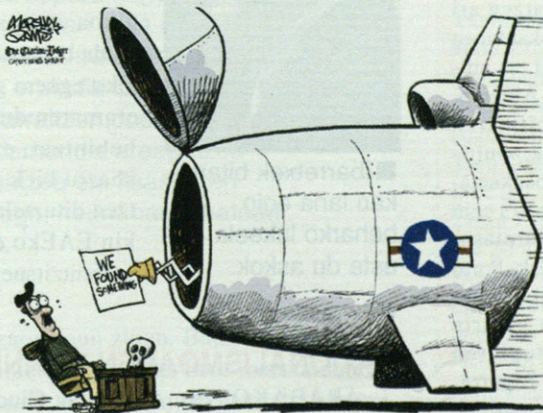
KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Arcadio, Costa Ricako "La nación" egunkarian

ARCADIO
 TICO TIMES
 San Jose
 COSTA RICA

Marshall Ramsey, AEBetako "The Clarion Ledger" egunkarian

- Orritxoan: Zer edo zer aurkitu dugu.

Hiruko Txikian

EGIATARRA

Josean Jauregik bere "EGIA gure auzoa" liburuan egiatarragoa sentiarazi nau aspaldiko partez. Bere gu, gure, gurean partaide. Egian galdu nuen etxekoa kalekoarenean urtuz. Egian bes-telakotu egin ninduten euskaldun petoa nintzena erdaldunduz. Eta Egian berreuskalduntzeari ekin nion gaztetan hirurogeita seian antonionan sortu lehen gau eskolan. Josean eta Juanmari anaiak, bat ezkerre, bestea eskuina, edozein atezainak bere aurrean nahiko lituzkeen zentralen babesa izateko zoria izan nuenetako bat izan nintzela gogorarazi dit liburuak. Erdaldunak gineneko garaia, Euskal Herria aurkitzeko bilaketan hasi

eta bide berriak eraikitzen hasi ginenekoak. Lapurdi honetan egin izan dut euskaraz Josean eta Juanmariarekin, gure arteko harremanetako erdal tradizio eta ohiturari bizkarra emanez kontzienteki, hastapeneko ezohiko arrotz unea harro igaroz, konplizitate zaharrari zentzu egiatarra emanez. Bere ingurua inoiz abandonatu ez eta globalizatu ez zituzten puntako kirolarien lotsaz eginiko liburuak dugu Joseanena, oraingo egiatar gazteek bere identitatearen berri izan dezaten. Eta liburuak bizi-bizi gogora ekartzen dizkidan pasadizoak gozatuz, egileari milesker hemendik ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

UTOPIA ETA ERREALITATEA

Aste honetan, Porto Alegren, Brasilen, gosea eta pobrezia dauden lurretatik gertu, globalizazio neoliberal eta kapitalistaren aurka eta globalizazio solidarioaren aldeko beste foro bat egin dute, Bush munduko petroleoaren jaun eta jabe bihurtzeko Iraken aurkako gerra prestatzen ari den bitartean. Euskaldunen ordezkariak zabal eta anitza izan da Porto Alegren. Aldi berean, kapitalaren ordezkari handiek, multinazionalak, bankueta-koek urteroko batzarra egin dute Davosen, oparotasunetik gertu. Lehenak, Porto Alegrek, klase eta gerrarik gabeko gizarte berri baten utopiaren ordezkariak dira. Bigarrenak, Davosekoak, egungo kapitalismo basatiaren errealitatearen ordezkariak dira. Porto Alegretik mundu justuago, berdintasunezkoago, solidarioago baten esperantza jaio daiteke. Davosetik ordea, kapitalismo gordinago bat aterateke, nahiz eta beste aurpegi batekoa, itxuraz gizatiarragoa, izan. Porto Alegrek foroa aurrera egiteko beti beharrezkoa den utopiaren foroa da. Herrien historiak utopiei esker baino ez du aurrera egin. Utopiak, Mario Benedetti idazlearen arabera, ez du diruaren erlijioarekin eta zekenkeriarekin bat egin. Kapitalismoak partida bat irabazi du, ez txapelketa. Gora Porto Alegrek utopia! ●

◆ DANIEL UDALAITZ

EAJ-EA, AZKEN AUKERAREN ZAIN

ORAINDIK bada pentsatzen duenik EAJ eta EAren arteko azken saioa ez dela iritsi eta koalizio akordioa gauzatu egingo dela. Gauzatzekotan, dena den, negoziazio eta kanale ez ohikoetatik egin beharko dela dirudi, eta hori aipatzean EAtik behintzat Ibarretxe lehendakariari begiratzen zaio bitartekari lana egin dezan. EAJk bere nagusitasuna mahai gainean jarri

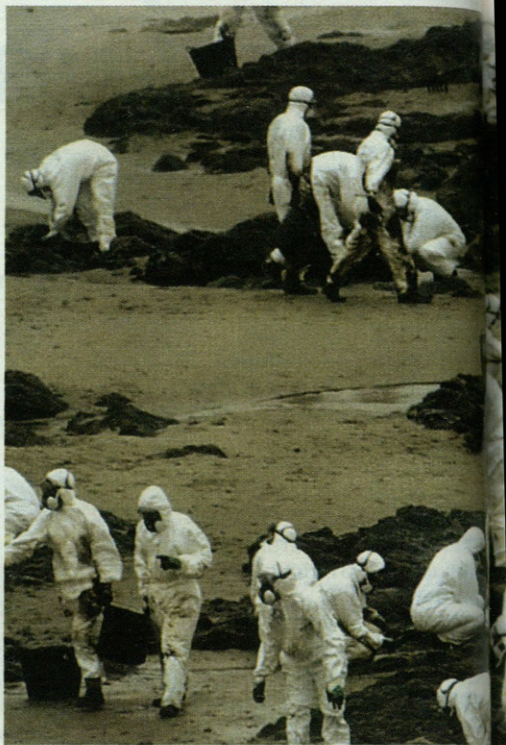

■ Ibarretxek bitartekari lana egin beharko lukeela uste du askok.

duela dirudi eta presioa bere gorenera eramanez, EAJk soka gehiegi tenkatu ondoren. EAJk bere izaera numerikoa eta ideologikoa etengabe mantendu beharrik EAJrekiko egoera gaitzetara eramaten du, itxuraz behintzat, ezin baita ahaztu biek gobernatzen dituztela elkarrekin EAEko erakunde garrantzitsuenak.

NAZIONALISMOAREN DEFINIZIOA

ARABAKO Foru Aldundiak Ciudadania y Libertad fundazioari "Hiztegi demokratikoa" izeneko liburua argitaratu dio. Liburua sinatu gabe dago baina hitzaurrea Mario Onandiak egindako da. Honakoa da nazionalismoari buruz egiten duen definizioa: "Euskaldunok besteak bezalakoak garela pentsatu ere ezin dutenak dira, mestizajea eta garapena garela, alegia. Beraiek aurrez ezarri eta definitutako euskal herriaren esentziak gordetzen dituzte eta beraz beraiek bakarrik defenda dezakete Euskadi. Arabako biltzarkide nazionalista batek behin esan zuen 'Euskadin Konstituzionalistek gobernatuko balute azeriak oiloak zaintzen jartzea bezala izango litzatekeela', baina Araban jada

gobernatzen dute eta gainerako probintzietan baino askoz askatasun gehiago dago". Jakina, euskal nazionalismoaz ari da.

PP BILBON, ESTATURA BEGIRA

MAIATZAREN 25eko hauteskundeak direla eta, PP hasi da euskal lurretan egingo duen lehorretzeari begira. Jose Maria Aznar Bilboko zerrendaren azken hautagaia izatea izan zen lehenbiziko urratsa. Bigarren aukera, joan den asteburuan Aski da! plataformak Bilbon egin zuen ekitaldia izan zen, eta bertan izan ziren Angel Acebes barne ministroa eta Jose Maria Michavilla justizia ministroa. Hauteskunde hauetan ere, iazko maiatzeko autonomikoetan bezala, euskal lurretan apustu gogorra egingo duten adierazle dira gertakizun horiek. PPK

B A H E A

• Jose Elorrieta ELAko idazkari nagusiak 'Deia'n: "Eusko Jaurlaritzako bozeramaile baten esanetan, aurrekontuei buruz Auzitegi Konstituzionalaren epaiaren helburua eze-gonkortasuna sortzea zen. Ni ere horretan nago. Baina berdin gertatzen da indar politiko bat legez kanpo jartzen denean edo manifestaziorik egiten uzten ez zaionean. Eta koherentea izan behar da. Polisi indarrak ezin dira halako erabakien zerbitzura jarri, EAEko administrazioak egiten duen bezala. Ezegonkortasunaren estrategia ez da bakarrik Eusko

ETROA

GERO ETA FUEL-OLIO GEHIAGO

Galizian garbiketa lanetan hainbestetan ikusi dugun argazkiko irudia gurean ere errepika dadin beldur handia dago. Fuel-olio gero eta gehiago ari da agertzen euskal kostan eta uste izandakoa baino gehiago lehorreratu daitekeela pentsatzeko zantzu asko ei daude, arrantzale eta agintarien esanak aintzat hartuz gero. Itsasoan tona ugari jaso arren, dirudienez kopuru handiegia da eta epe motzean zaila izango da egoera horri aurre egitea. Areago *Prestigek* oraindik fuel-olioa isurtzen jarraitzen duenean. Berriz ere, hondamendia areagotzea edo ez, haizea eta itsasoaren menpe dago, neurri handi batean behintzat.

badaki euskal lurretan gogor egiteak, eragin biderkatzailea duela Espainiako gainerako lurraldeetan. Aski da! plataformak, halaber, PPri eta PSOeri hauteskundeetan elkarri eraso egin ez diezaioten eskatu die. Dena den, aurrekoetan baino gogorrago arituko bide dira.

CESIDEKO BURUZAGI OHIEN AURKAKO EPAIKETA

CESIDEK HBri Gasteizko egoitzan egindako legez kanpoko telefono entzuketan epaiketa martxoaren 10etik 13ra egingo da Arabako Lurralde Auzitegian. Bertan izango dira, besteak beste, Emilio Alonso Manglano eta Javier Calderon Cesideko buruzagi ohiak. Bakoitzarentzat lau urteko kartzela zigor eskaera dago. Entzuketak 98ko martxoan aurkitu ziren eta,

antza, luzaro iraun zuten. Batasunaren ilegaltzazio epaiketak, bestalde, bere martxa darama eta dirudienez martxoaren bukaerarako edo apirilaren hasierarako izango da epaia.

GIPUZKOAKO AURREKONTUAK ETA PSE-REN SOSTENGUA

DUELA bi aste Patxi Lopezek adierazpen publikoetan jakinarazi zion Roman Sudupe Gipuzkoako diputatu nagusiari: ez zezala pentsatu ere egin aurrekontuetarako PSE-EEren sostengua izango zuenik. Aldez aurretik, Sudupek aditzera emana zuen aurrekontuak sozialistekin adostuko zituela. Orain ikusten ari denez, Sudupek bazekien nondik nora ari zen eta Lopezek ez, edo bai eta beste itxura bat eman behar zuen.

■ J. Joan. Gonzalez de Txabarri.

IZPIAK

Joxe Joan Gonzalez de Txabarri izango da datozen maiatzaren 25eko hauteskundeetara EAJk Gipuzkoan aurkeztuko duen diputatu nagusirako hautagaia.

Josu Ormaetxea urbinarra libre geratu zen urtarilaren 25ean Espainiako espetxeetatik 20 urte igaro ondoren. Urbinan ongi etorri beroa egin zioten eta joan den igandean Tolosan izandako "Noizko?" ekitaldian parte hartu zuen.

Joseba Garmendia Urretxuko EHko zinegotzi eta Udalbiltzako kideak irakasle funtzionario plaza atera du EHUn. Gaur egun, Garmendia Espainiako espetxeetatik da ETArekin finantza sarean aritzearen akusaziopean. Hori dela eta, komunikabide espainiarrek eskandalu gisa tratatu dute halako akusazioekin funtzionario plaza lortu ahal izatea.

Manuel Jimenez de Parga Espainiako Auzitegi Konstituzionaleko lehendakariaren ustez, lurralde historikoen izendapena ez da egokia egungo Espainian, horrek autonomi erkidego desberdinen artean desberdintasunak sortzen dituelako. Askok kritikatu dituzte bere hitzak eta EB-IUK bere dimisioa eskatuko du Legebiltzarrean.

Jaurlaritzaren aurkakoa, baita herri honetako beste agente sozial eta politiko batzuei eragiten dienean ere".

• Xabier Arzalluzek torturari buruz hitz egin du: "Edozein modutan, zapalkuntza demokratikoa ez da bakarrik alderdi bat ilegalizatzearena, zapalkuntza hori etengabekoa da. Gaur egun oso gaitza da ukatzea polizia espainiarrak ukatzen dionik".

• Arnaldo Otegi, Sozialista Abertzaleak taldeko parlamentarioa lotsagarritzat jotzen ditu EAJ eta EA, "Legez kanpoko Batasunaren uretan arrantzatzen saiatzen ari direlako".

Galiziako txapapote politikoa

Aurreko hilabeteen, Uzturre Fundazioak antolatuta, Anxo Manuel Quintana, Bloque Nacionalista Galego ko koordinatzailea Tolosara etorri zen, hitzaldi bat ematera. Hainbat datu interesgarri eskaini zituen saio horretan. PPK Galizian egin duen eta egiten ari den politikaz asko hitz egin zen bertan. Tolosako hitzaldian Prestigeren krisia sortu zenetik Euskal Herri osoan barra-barra dabilen ideia aztertu zen, alegia, ea zein hauteskunde-zigor politiko jasoko lukeen Alderdi Popularrak, Galizian hauteskundeak orain egingo balira. Galdera hauen guztien inguruan Anxo Quintana BNGko koordinatzailea gauzak argitzen saiatu zen: *“Alderdi Popularra Galizian egiten ari den politikak, ez du Euskal Herrian egiten duenaren antzik; guztiz aurkakoa baizik”*.

GALIZIAN, Fragak ez du Espainiaz, konstituzioaz, Espainiaren batasunaz eta abarrez, hitz egiten, Galiziaz hitz egiten du. Beraz, berriro ikusten den elementua eta inongo beldurrik gabe adieraz dezakeguna haxe da, Alderdi Popularrak Espainia osoan zer bait komuna baldin badu, zera dela: boto-kopuruak, edo hauteskunde-errentagarritasunak mugitzen dituela bere erabakiak. Beraz, ikusten den eran, Alderdi Popularrak ez dauka inongo arazorik Galizian adierazteko, bera dela Galiziako nortasuna benetan mantendu nahi duen alderdia, eta Euskal Herrian espainiar batasunari benetan eutsi diezaiokeen talde bakarra dela. Alegia, Fragak Galizian inoiz ez lukeela egingo UPNk Nafarroan ikurrinarekin egin duena edo Aznarrek Madril 400 m²-ko bandera espainolarekin egiten duena. Datu hauekin guztiekin batera, oso garrantzitsua da Galiziako errealitatea aztertzea, han gertatzen dena benetan ikusteko; nortasuna definitzerakoan Alderdi Popularreko 10 boz-emaeletatik 3k, espainiar nortasuna baino nortasun galego handiagoa dutela adierazten dute; hori irudi ezina da Euskal Herrian. Pentsa al dezakegu euskal nortasuna aztertzerakoan, PPri botoa ematen dioten 10 lagunetik 3k bere burua batik bat euskalduntzat jotzea? Eta zergatik ematen da egoera hori Galizian?

Bestalde, komeni da Prestigeren inguruan egin den ges-

tioaz bi hitz esatea ere eta, aldi berean, bizi garen mundu globalizatu honen baitan hainbat ondorio atera badezakegu, are eta hobeto: alde batetik, norbaitek sortu duen kalte ekologiko tamalgarria dugu aurrean; ez da berez datorren zer bait, sumendi bat leher daitekeen modura; sortu den egoerak erantzule batzuk ditu, eta ez da hain zaila izango erantzularen bat aurkitzea. Hobbesek bere Estatuaren teorian zera azaltzen zuen: *“Estatu batek bere biztanleei aire garbia, jaki onak eta beharrezko segurtasuna bermatzeari uzten dihonean, airea kutsatu egiten da, eta jakiak arrisku bihurtzen dira herritarrentzat. Orduan, hauek, Estatuaren*

aurka matxinatzeko eskubidea dute”. Egun, Estatu espainiarra ez da gai Hobbesen pasarteak dioena bermatzeko, eta inongo gupidarik gabe esan dezakegu, Estatuak ez duela inongo neurririk hartu, honelakoak errepika ez daitezen. Galizia 1.200 km-ko kosta duen eskualdea da, eta oraindik behar bezala funtzionatzen duen radar bakar bat ere ez du. Berriro ere garbi ikusten da bertan gestionatzen diren konpetentziak askoz ere hobeto gestionatzen direla Madril baina, azken finean inork ez baitu norberaren etorkizuna hobeto zaintzen, norberak baino.

GAI honek, gainera, Galizian Alderdi Popularraren barruko miseriak ere agerian utzi ditu; Prestigeren krisia dela eta, inork ez du bere kargua utzi; norbait behartu badute, Cuiña kontseilari ohia izan da, eta hori Prestigerekin aberaste-salaketaren inguruan gertaturiko kontu bat da. Honetan

guztietan egon den dimisio bakarra Madrilgo Legebiltzarrean sozialista gizajo batena izan da, eta hori txiste txar bat egiteagatik. Horiek al dira gizartean politikarako ilusioa sortzeko moduak?

“Nunca Mais” taldearen aurrekontuak 60.000 euro inguruan dabilta; bitartean, Madrilgo Gobernuak komunikabidekanpaina berri bat jarri du martxan talde honen aurka; baita ere, esan beharra dago, horri esker, “Nunca Mais” taldearen diru-sarrerak ikaragarri hazi direla; PPren lan-ildoa Euskal Herrian jarraitu duten estrategia bera izan da: egur mediatikoa, alegia; ondorio berdinak izatea izango litzateke nire desio bakarra: *“Mais que nunca, Nunca mais”* ●

ALBERTO ELOSEGI

Jokin Bildarratz Sorron
EAJko zinegotzi eta senatorea

“Alderdi Popularrak ez dauka inongo arazorik Galizian adierazteko, bera dela Galiziako nortasuna benetan mantendu nahi duen alderdia, eta Euskal Herrian espainiar batasunari benetan eutsi diezaiokeen talde bakarra dela”

NOIZ HELDUKO DA IPARRALDEAREN ORENA?

■ 1999ko urtarilean fase berri bat zabaldu zen Ipar Euskal Herriaren ezagutza eta errebindikazioen historian.

Frantziako Estatuaren egungo egitura politiko administratiboa XVIII. mendeko iraultzaren ondorioz gauzatu zen estatu moldean oinarrituta dago. Bi mende luze iragan ondoren, bere egitura zaharkituek deszentralizazioaren politika bat behar dute. Beharra handia izan arren, joan zireneko bi hamarkadetan estatu honetako politikaren gidaritza eraman zuten gobernu ezberdinek ez zuten deszentralizazio politika sendo bat gauzatu ahal izan, eta oraindik ere, mende berri honen hasieran norabide argirik gabeko politika bat erakutsi dute.

Frantziako deszentralizazioak Ipar Euskal Herrian du auzi zailenetako bat. Estaturik gabeko nazio historikoek erroak atxikitzen dituzte Frantziako Estatuaren baitan. Euskal afera edo arazoa deiturikoak, konparazione, ez dio deszentralizazioaren egituratze sinple bat izan behar lukeenari modu erraz batez gauzatzen uzten. Europako nazio historikoen auzian Euskal Herria aitzindaria izaki, Ipar Euskal Herriaren ezagutza indarge bat izate-tik errebindikazio sendoa izatera pasa da azken bi hamarkadetan. Iparraldearentzako berezko egitura soila -departamendua- errebindikatzetik, berezko Laborantza Ganbera, berezko Unibertsitatea eta euskararen koofizialtasuna errebindikatzera pasa da Iparraldeko euskal gizartea.

Testuak: Mikel Asurmendi

GAIZKA IROZ

■ 2002ko azaroan Biarnoko Saliesen hautetsiek buruturiko bilkura.

Iparaldeko testuinguru soziopolitiko ez da berritu, ez aldatu, gizar-teak aldarrikatu bezala. Alta, bada, urteak joan eta etorri ahala, testuinguru hau jendez nahiz gizarte eragilez berrituz eta hornituz joan da. Egungo egoera soziopolitikoak eta administrazioak historia luzea daukate bere gibellean, 1790ko Iraultzan du bere jatorria. Gure egunetara etorritik, azken hogeitau urteetan (aldarrikapenei dagokienean bi hamarkada zinez luzeak) gizarte esparruan, oro har, eta politikaren eremuan jalgi diren errebindikazioak gogoratzea ezinbestekoa da bertako politika ezagutzeko. Betiere, gogoan harturik, historikoki euskal departamendua izan dela Iparaldeko ezagutzaren errebindikazioen iturburua.

MITTERRAND, DEFERRE, JOSPIN, CHEVENEMENT... 1982an, François Mitterrand (PS) Frantziako Estatuko presidentziara iritsi eta estatua-ren deszentralizazioa gauzatzeko urratsak ematen hasi zen. Frantziako alderdi sozialistak (PS), halaber, Errepublikako gobernua osatu zuen, Gaston Defferre izendatu zuten lehen ministroa. Mitterrandek Euskal Departamendua hitzeman zuen hauteskunde kanpaina eta Gaston Defferrek Pirinio Atlantikoak departamenduaren Franz Dubosq presidentea Parisen hartu zuen 1982ko otsailaren 23an, Dubosqek Kontseilu Nagusiko hogeitau kontseilari eraman zituen berarekin. Egiari eta oroimenari zor, hautetsi

guztiak euskal departamenduaren sorreraren aurkakoak ziren. Garai hartako hautetsi sozialistak (Jean-Pierre Destrade diputatua, Nicole Pery, Guy Petit) ANDko (sozioprofesionalen elkarte) Jacques Saint-Martin edota Hitzaz-Hitzaz elkarteko kideek -Jakes Abeberri eta Jean Haritselhar, besteak beste- presidente frantziar berriak kanpaina eman zuen hitza bete zezala exijitu zioten. Alferrik izan zen, ordea, François Mitterrandek hitza "jan" zuen, eta eskuineko hautetsi eta diputatuak -Henri Grenet eta Michel Intxauspe, besteak beste- departamendu

□ Euskararen ofizialtasunaren aldeko eskaera indartuz joan da azken urteetan. 1998an, Deiadar kanpainak mugarri bat markatu zuen euskararen aldeko borrokan

berriaren asmoaren aurka paratu ziren fermuki. Gaston Defferrek politika berri bat hitz eman zuen kultur gaietan. Frantziako Errepublikako presidentek eman zuen hitza beteko ote zuen zalantzaren bat gelditu bazen, 1984an Mitterrand bera Baionara etorri zen eta hitz hauekin trenkatu zuen departamenduaren aferra: "Ez dut inola ere Frantziako lurraldea zatitzen utziko".

Testuinguru soziopolitikoak ez zen batere aldatu 1991ra bitartean. Harrezkero ordea, deszentralizazioaren bilakaerak hainbat data esanguratsu geratu dira eskubideen aldarrikatzaileen gogoan. 1991n, Maule eta Atharratzeko kantonamenduak Paueko Merkataritza Ganberatik Baionakora pasa ziren. 1992an Konstituzioaren 2. artikulua berretsi zen "Errepublikako hizkuntza frantsesa da". 1994an, Michel Intxauspek Aturriko eskualdea sortzea proposatu zuen, Euskal Herria departamendua sortzea barne. 1995ean, Lionel Jospin presidentek baldin eta hautetsi gehienek nahi bazuten, departamenduaren alde paratuko zela adierazi zuen publikoki. 2000n, berriz, Jean-Pierre Chevenement barne ministroak Iparaldeko Herriko Etxeetako Biltzarren ordezkari- Daniel Poulou, Frantxua Maitia, Renaud Elizagarai, buruan buru- hartu zuen Parisen. Lionel Jospinek hitzemandakoa eskatu zioten Chevenementi. Ministro honek aurrekoen lepotik zuen burua: "Euskal departamenduak Espainiako nahiz Frantziako batasuna kolokan jar lezake" erantzun zien Chevenementek.

GIZARTE ERAGILEAK. Iparaldeko errebindikazioak politikoen eskuetatik eragile soziopolitikoen eskuetara iragan dira azken hogeitau urte hauetan. 1992an, Garapen Kontseilua eratu zen Donapaleu herrian; joera guztietako eragile sozioprofesionalek osatu kontseilua. 1995ean, ELBK bultzaturiko Laborantza Ganbera gizarte osoaren errebindikazioa izatera pasa zen. Herriko Etxeen Biltzarrak Euskal Herria departamenduaren aldeko bozketak egin zuen: 151 auzapezek bozkatu zuten, hauetatik 93k aldeko botoa eman ez; bozemaileen %63k. 1997an, CSA institutuak inkesta bat burutu zuen herri-tarren artean, populazioaren %64 departamenduaren alde paratu zen.

Euskararen ofizialtasunaren aldeko eskaera indartu da azken urteetan. 1998an, "Deiadar" kanpainak mugarri bat markatu zuen euskararen aldeko borrokan. 1999an departamenduaren eta euskararen aldeko kanpaina esanguratsuenak burutu ziren. Urte hartako urtarrean 6.000 pertsona manifestatu ziren Baionan, ABK deituak. Urriaren 9an, 12.000 lagun manifestatu ziren euskal departamenduaren alde. "Ehunen Deia" plataformak egundo bilduri-

■ Frantxua Maitia, Ipar Euskal Herriko PSaren idazkaria eta Akitaniako kontseilaria

Euskal Herriak zer deszentralizazio?

Aste honetan genuen gertakari aipagarria: Pirinio Atlantikoetako hautetsi nazionalak eta departamenduko presidentea Parisen, lehen ministroarekin mintzatzera galdeginak. Aintz gai azaldu behar zituzten omen, orotara gai nagusia eta kasik eskusiboa, Euskal Herria izan dute. Euskal departamenduari ezetz erran dio gobernu buruak, ez bortitza, jadanik Senadoaren aitzinean errana zuen ez ber bera eta

ALBERTO ELOSEGI

Estatuko funtzionario haundienek errepikatzen dioten ez ber bera: Frantziak ez duela mugitu behar, Espainia lanjer haundian litekeela mugitzera behartua bailiteke orduan, terroristen jokoaren laguntzea litekeela, Errepublikak ez lezakeela holako gauza bat irentsi desagertzeko arriskutan sartu gabe, Europa bera, inarrosia litekeela eta abar. Miletan entzun ditugun arrazoi ber-berak! Beldur zaitezte jende onak, eta kasu! arrisku haunditan zarete. Beharrik, hemen dituzue zaintzaile zintzoak! Izan daitezela hiruetarik bi auzapez, kasik bertze hainbertze udal kontseilu euskal departamenduaren alde, ez du gobernuaren gogoetan deusik erran nahi. Tokiko erreferendumen parada? Hona, gauza zaharretatik ideia berria! Pentsa, Frantziako lege nagusian ere idatziko dena! Beraz Euskal Herriko herritarrei galdegiten ahalko da zer nahi duten? Ez, ez, erreferendumak ez dira horretarako, erran diote lehen ministroak: bi departamendu elkar josteko, ba, baina bat zatitzeko bi partetan, ez, bietan ez! Menpe lekuak, populutik urruntzeko, bai, herritarrei hurbiltzeko ez! Hona gauza bitxia: botereak nahi duen bezala bozkatzeko ukanen dituzue nahiko erreferendumak, baina botereak ez nahi dituen ideiatara erori nahi baduzue orduan ez. Beraz, legez kanpoko proiektua izanen dugu euskal departa-

mentu bati buruz aintzek galdegiten duten erreferenduma.

Bertze gauza bat aipatu dute Parisen: lurralde mintzairak. Hauetaz arta hartuko du omen Estatuak. Baina Konstituzioaren aldaketarik ez du egingo gobernuak. Orain agertzen da garbiki zer desmasiak egiten dituen Konstituzioko bigarren artikulua non Frantziako mintzairak isilarazten dituen frantses hizkuntzaren ofizialtasun

sun bakarrak. Errepublikak ez du bertze hizkuntzarik, frantsesa baizik! Alta, 1994-an, Lamassoure jaunak kudeatu zuen erreformak afera horren gauzatzeko, ez omen zuen lurralde mintzaireri kalte egingo! Eta zer orain? Estatuko Kontseiluak erabakiz erabaki ito nahi ditu Frantziako mintzairak, konstituzioan ez aipatuak izanez geroz, kanpoko mintzaira batzuen erronkan ezarritz hauen erakaskuntza. Ez du bertzerik erran azken erabakian, idatziz inmertsio sisteman, bai eta ere klase elebidun sisteman, mintzaira baten ikasteko behar diren erakaskuntza orenetaz biziki gehiago erabiliak direla lurralde mintzairak. Ezin ukatua! Erabaki horrek, ahulezia haundian ezartzen ditu bi erakaskuntza sistemak. Legearekin azkar, legez kanpo, ahul! Hona garbiki erran daiteken egia, osoki sentitzen duguna. Eta horri buruz zer? Borondate izpirik, gobernuaren partetik.

Baina, ez dira ez Euskal Herritarak lotsatuak. Elgartasunean zabaldu nahi dituzte mobilizazioak oroitarazteko zer indar dituzten gogoetetan, bai euskal departamenduak, bai euskarak, bai ere Laborantza Ganberak, eta ere unibertsitateak. Segur! Ez ditu Raffarin-en ezetzak isilaraziko herritarren ohi errepublikanoak ●

ko jendetza handiena eraman zuen Baionako karriketara.

EHUNEN DEIA-TIK BATERA PLATAFORMARA.

1999ko urtariletik 2003ko urtarril honetara, Iparraldeko herritarren errebindikazioek ez dute aitzina ez gibelera egin, ez dira horregatik ere geldirik izan. Iza-nez ere, orduan bi baldin baziren aldarrikapen nagusiak, euskal departamendua eta euskararen koofizialtasuna, egun, Batera plataformaren agirian beste bi eskaera gehitu dira: Euskal Herriko Laborantza Ganbera eta Unibertsitate erabakitzailea.

Bien bitartean, Frantziako botere

guneak, presidentziarena nahiz gobernuarena, eskuindarrenak izatera pasa dira osoki, UMP alderdiak gidatuak. Estatuaren presidentzian Jacques Chirac presidenteak

□ Chirac Euskal Herriko Laborantza Ganberaren alde paratu zen. Gero etorri da etorri dena, hots, hutsaren hurrengoa

jarraitzen duela, Jean-Pierre Raffarin du lehen ministroa, barne ministroa, berriz, Nicolas Sarkozy izaki. Gobernu berriari Ipar Euskal Herriaren errebindikazioei erantzuteko txanda heldu zaio, eta berriz ere -historia behin eta berriz errepikatzen baita- muzin egin die euskal herritar gehien eskakizunei. Gobernu hau osatu aurre-

tik ere promesak izan ziren, izanik ere, "hitz ematea" delakoa berebiziko trikimailua da politikagintzan. Adibidez, 2002ko hauteskundeetan Jacques Chirac Euskal

Herriko Laborantza Ganberaren alde paratu zen. Gero etorri da etorri dena, hots, hutsaren hurrengoa.

SALIES, BORDELE, PARIS. 2002. urtean,

Jean-Pierre Raffarinnek deszentralizazio politika iragarri zuen. Korsikako aferan aurrerabideak topatzen ari da nonbait. Euskal Herriko aferan, bi hitzordu historiko gauzatu ziren iazko azaroan, oraingo departamenduaren lurraldean, Biarnoko Saliesen eta Bordelen -Akitania eskualdearen hiriburuan-. Frantziako gobernu-

■ Jean Lissar, Euskal Herriko Berdeak-eko lehendakaria eta Akitaniako kontseilaria

“Mendia eta arratoia”

Frantziako klase politikoaren barruan, berdeak gara askozaz deszentralizazioaren aldekoenak, zeren erregioen Europa baitugu gogoko. Horregatik, ahalik eta bizkorren ikusi nahi genuen gauzatua deszentralizazioaren II. parte, esparru horretan hainbesteko atzerapena metatu duen herrialdean.

Hasieran, aski interesekoa iruditu zitzaigun lehen ministroaren esperimentua, nahiz eta -hau zehaztea komeni da- interesari zuhurtzia handi bat elkartu zitzaion, ongi baitakigu zenbateraino dagoen konbikzio jakobinoz josia eskuineko parte handiena.

Deszentralizazioa, oro har, izan daiteke ekintza publikoaren efikazia indartzeko faktorea, bai eta berdintasun handiagorako bidea ere, herritarrei dagozkion zerbitzu publikoaren alderditik begiratuta. Deszentralizazioak, berebat, kontrol demokratikoa indartzeko balio beharko luke. Botereko txandei dagokienez, beti da hobe herritarrek inolako eskumenik ez duten teknostruktura bateko funtzionarioak izatea baino hurbileko hautatuek kargua hartzea, zein arduradunak izango baitira boz-emaileen aurrean.

Erregio aberatsen eta pobreen arteko distribuzioaren beharra alde batera utzi gabe, funtsezkoa da berdintasunezko zentralismoaren mitotik libratzea (edota berdintasun zentralistatik askatzea). Izan ere, benetan, inoiz ez da berdintasunik izan Parisen eta probintzien artean. Berdeen iritziz, Europako arkitektura instituzionalarekin bat etorriz, erregioek eta haien barruko euroerregio mugakideek izan beharko lukete deszen-

MIKEL ASURMENDI

tralizazioaren ardatz eta motor, zeinek, halaber, identitate kultural lokalen indartzea ekarri beharko bailuke. Horrela, Euskal Herriko Berdeak taldekook adierazi dugu ezen hiru dossier enblematiko hauen harira neurtuko dugula oraingo gobernuaren deszentralizazioko borondate erreala:

✓ Hurbiltasunaren eta efikaziaren izenean, oraintxe bertan Euskal Herriko departamendua.

✓ Subsidiaritatearen eta demokraziaren izenean, laborantzako ganbera bat euskal laborarientzat.

✓ Berdintasunaren izenean, Konstituzioaren 2. artikulua aldatzea (testu horren arabera frantsesa da Errepublikako hizkuntza), euskarari dagokion aukera emateko.

Ordea, 2003ko urtarrilaren 13an, astelehena, Pirinio Atlantikoetako parlamentariekin izaniko bilkuraz geroztik (bide batez esanda, parte-hartzaile batek bilera "surrealista" kalifikatu zuen orduko hura), Jean-Pierre Raffarin jaunak EZ erantzun die klarki hiru eskakizunei.

Guk sumatu bezala, Raffarin mendia, azkenean, arratoien baten neurriko erreforma batez erditu da. Autista da oraingo gobernuaren jarrera hori, eta, horrez gainera, aski iraingarria herritar gehienek eskabideekiko eta hautatu euskaldunekiko. Beraz, mobilizazioarekin bakarrik erantzun ahal zaio. Horixe egingo dugu Euskal Herriko Berdeak taldekook, eta horregatik dei egiten dugu Batera Kolektiboaren ekimenezko datoren otsailaren 1eko manifestaziora ●

ren buruak eta Ipar Euskal Herriko hautesi esanguratsuak bildu ziren. Oronen buru, berriz ere, deusik ez. Hitzak eta promesak.

2003ko urtarrilean, hogeitaz urteren joan-jinean, Iparraldeko parlamentariak Matignon eta Beauvauko egoitzetan biltzeko hitzordua finkatu zituzten beste behin ere. Bigarren honetan inork ez zituen errezibitu ordea. Nicolas Sarkozy barne ministroak hartu behar bazituen ere, bere agendan tokirik ez zegoen. Jean-Pierre Raffarin ezetz eman zion euskal departamenduaren eskaerari. Alabaina, harritzeko ote Raffarin ezetz ematea, berarekin bildu zen ordezkartza kontuan hartuta?

EUSKALDUN ETA BIARNES HAUTESIAK. Honatx, deszentralizazio politikaz aritzeko Raffarin hartu zituen

euskal politikariak: Alain Lamassoure Europako diputatua, Jean Grenet eta Daniel Poulou diputatuak, Didier Borotra Miarritzeko auzapeza eta senataria, eta Pirinio Atlantikoetako Jean-Jacques Lasserre presidentea, euskal ordezkari gisa. Biarnes politikarien artean, François Bayrou diputatua eta Paueko André Labarrère auzapeza eta senataria zeuden. Ordezkartza hau ezagututa, ez da harrigarria euskal herritarrek hogeitaz urte luzetan eraman duten borroka eta eskakizunei lehen ministroak eman diezaiokeen erantzuna: ezetz borobila!

Biarnoko politikariek -André Labarrère buruan buru- hautetsien erantzukizuna oso handia dela diote, eta Errepublika, bat eta zatiezina dela gogoratu zuten ere bai. François Bayrouk bilera surrealista izan zela esan zuen. Jean-Jacques Lasserre

“euskal-biarnesa”k gobernuak jarrera garbia erakutsi duela dio, baita ezein “iruzur” posible bat saihesti beharra dagoela erran ere.

Euskal Herriko hautetsien kontseilua- ren Alain Lamassoure presidentea agertu zuen bileraren alde baikor bakarra: “*Lehen aldia da euskal afera bati buruz hitz egiten dela Frantziako lehen ministro batekin*”. Galdera hau da alabaina: zertarako joan ziren Parisera euskal eta biarnes ordezkariak?

Itxura batez, behinik behin, Batera plataformak bere agiriaren agertu dituen errendikazioak eta Iparraldeko politikarien ahalak eta nahiak oso urrun dira elkarrengandik. Biarnoko politikarientzako, berriz, eskaera hauek urrun ikusiak izatetik oso hurbiletik ikustera pasa dira. Asmo simple batekin: lau eskaerei oztipoak jartzeko ●

Batera plataforma eratu zen iazko abenduan. Ipar Euskal Herriaren ezagutzaren aldeko borrokan fase berri bat zabaldu zen iragan urtearen amaieran. 2003ko otsailaren 1ean, 1999ko urtarrilean (6.000 lagun) eta urrian (12.000 lagun) Baionan burutu ziren manifestarien kopurua gainditzea espero dute antolatzaileek.

LAURAK BATERA

MARIE ETCHEGUYEN

■ Batera plataformak 2002ko abenduaren 14an, Baionako Merkataritza Ganberan aurkeztu zuen lau puntuko agiria.

Batera plataforma osatzen duten alderdiak, sindikatuak eta gizarte eragileak, Ipar Euskal Herriako pausaturiko lau eskaerak gauzagarriak direlakoan, 2002ko abenduaren 14an abian jarri ziren. Herri mugimenduak azken lau urteetan bilduriko indarrak batu eta arloka bideratzea erabaki zuten Baionako Merkataritza Ganberan. Departamenduaren errebindikazio historikoari funtsezko beste hiru errebindikazio lotu zaizkio azken hogeitau urteetan: euskararen koofizialtasuna, Laborantza Ganbera eta berezko unibertsitatea edo unibertsitate erabakitzailea.

LAU ABIAPUNTU, LAU ARLO JOMUGA BAKARRA IZAKI. Euskal departamendu batek, berez, ez lioke eskuduntza berezirik ekarriko Ipar Euskal Herriari. Horretaz jakitun dira euskal herritarrak, eta modu berezi batez

abertzaleak. Abertzaleak hartara kontziente dira Euskal Herrian osatu beharreko berezko instituzio batek laborantza, unibertsitatea eta euskara garatzeko berezko baliabideak edo eskumenak beharko lituzkeela. Iparraldeko autonomiaren bidean, lau arlo autonomoetan lanean ari diren herritarrak lau abiapuntu ezberdinetatik abiatuak manifestatuko dira beste behin ere larunbat honetan Baionako karriketan, arratsaldeko 15:00etatik goiti, hain zuzen ere. Manifestazioen jomuga Saint-Leon auzoa

□ **Berezko instituzio batek laborantza, unibertsitatea eta euskara garatzeko berezko baliabideak edo eskumenak beharko lituzke**

izaki, Saint-Andre elizatik abiatuko dira Unibertsitatearen ordezkariak. Euskararen aldeko eragileak, berriz, Lauga polikiroldegitik. Euskaldunen plazatik laborarien ordezkariak, politikarien munduan dihardutenak Suprefeturatik. Lau arloko manifestariek bat egingen dute Saint-Leonen. Manifestazioaren ondoren Saint-Andreko plazan errebindikazioen festa handia antolatua delarik.

LAU ARLO LAU AHOTS. Berezko unibertsitatea aldarrikatzen dutenek kolektibo bat osatu dute oraindik orain. Kolektibo honen hitzetan, bertako unibertsitatearen aldarrikapenak sostengu osoa dauka goi-irakaskuntzan. Gaur egun 3.000 ikasle ari dira goi-mailetan eta kopurua lau aldiz handitu liteke Frantziako Estatuak bertako unibertsitateak behar duen finantzamendua bermatuko balu. Berezko unibertsitatea

■ Batera plataformaren agiria

Guk, Euskal Herriko biztanleek, gure garapen ekonomiko eta kulturala erantzukizun osoz gure gain hartzeko arranguraz, honako eskakizunak gogoan hartuak eta beteak izan daitezela galdegiten dugu:

Euskararen koofizialtasuna

Konstituzioaren 2. artikulua aldatzea eta hizkuntza guttietuen eta eskualdekoen itun europarraren berrespena:

- ✓ Euskal Herriaren frantsesa eta euskararen arteko berdintasuna legezatzeko,
- ✓ Euskal Herriko herritar guzientzat hemengo hizkuntza ikasi eta erabiltzeko eskubidea lortzeko,
- ✓ Hizkuntzaren berreskurapenerako politika serio eta eraginkorra gauzatzeko.

Euskal departamendua

Lurralde honetako herritar guzien interesak ordezkatzu Euskal Herri osoari ekarriko lioke:

- ✓ Dezentralizazioaren eztabaidan ezagutza instituzionala eta pisuzko politika,
- ✓ Garapen ekonomiko azkarrago eta dinamikagoa, hots, enplegu sortzailea,
- ✓ Euskal eta gaskoin kulturentzat laguntza hobea,
- ✓ Euskal Herriko barnekalde eta itsasaldekoen arteko beharrezkoa den elkarkidetzat handiagoa,
- ✓ Mugaz gaindiko lankidetzat zabal eta eraginkorragoa,
- ✓ Zerbitzu publikoen egokitzea, bereziki estatu mailakoak, erabiltzaile guzien probetxurako.

Euskal Herriko laborantza ganbara

- ✓ Bertako laborantzaren berezitasunak gogoan hartzea,
- ✓ Ekimen kolektibo eta indibidualen sostengatzea,
- ✓ Laborantza iraunkor baten sustatzea.

Unibertsitate erabakitzailea

- ✓ Formakuntzen eta ikerketen garapen eta aniztasuna,
- ✓ Lantegi berrien sortzea eta bertako bizitza sozio-ekonomikoarekiko sinergia,
- ✓ Zuzentasun sozial hurbiltasunari esker.

Guk, elkarte izenpetzaileek, galdegiten dugu Euskal Herriko gizarte eragileek adostu eta ekarri eskakizun hauek, hautetsien eta biztanlegoen gehiengoak onartuak, dezentralizazioaren abiatze honetan beteak izan daitezen, eta baieztatzen dugu lau eskakizun horien sostengatzeko gure nahia, horiek erdietsi arte mobilizaturik gaudela.

Batera-ren agiria sinatu duten 25 elkarteak:

Euskal departamenduaren aldeko elkarteak, Euskal departamenduaren aldeko hautetsien elkarteak, Euskal Konfederazioa, Euskal Laborarien Batasuna (ELB), Unibertsitarien kolektiboa, Demoak, Seaska, Euskal Haziak, Ikas, Uda Leku, Euskal Herriaren Euskaraz (EHE), Piztu, Euskal Dantzarien Biltzarra (EDB), Bertsolarien Lagunak, Euskal Irratiak, Euskaldun Gazteria, Arrapitz, Hemen, Herrikoa, Lantegiak, Ofizialeak, Itsas Geroa, eta LAB, CFTEC, CFDT sindikatuak ●

garatzeko egitura juridikoa aldatzea beharrezkoa dela diote eta horretarako borondate politikoa.

Euskararen eremuan ari direnek, Euskal Konfederazioa buruan buru, Konstituzioaren 2. artikulua aldatzea dute jomuga. Ofizialtasuna da lehenbizi urratsa eta oinarria. Hamaika hitzarmen eta laguntza izanagatik, Konstituzioa aldatu ezean, euskararen aldeko jai asko burutuko dira, baina funtsean euskarak jai izaten jarraituko du mende honetan barrena. "Demo" taldeak burutu ekintzen ondoren Frantziako epailetzak erakutsitako jarrera oso argia izan da. Argitasun mota honek haatik, euskararen gero iluna islatzen du inondik inora ere.

Laborantzaren arloan ELBk darama borrokaren lekukoa. Laborantza Ganbera helburu izanik, arlo honetan garaturiko

borroka eredugarria izan arren, Frantziako gobernuaren aldetik jarrera mespretxuzkoa baino ez da izan. 2003ko urtarrian Matignonen bildu ziren parlamentarien ardura eskasa agerian geratu zen beste behin ere. ELBko laborariak ez daude politikarien gibeletik joa-

□ ELBren ustez, euskal diputatuak ez dute Laborantza Ganberaren eskaera serioa hartu orainokoa

teko prest alabaina. Heldu den larunbateko manifestazioa mugarri gisa ikusten dute, Laborantza Ganberaren aldeko kanpaina molde honek beste fase berri bat zabalduko duela dio ELBk. Are gehiago, laborantzako sindikatu honek beste gisa batez aritzeko asmoa agertu du engoitik, Hitzarmen Bereziaren egituraren jarraitzea edo ez eztabaidatzen hasi baita.

Euskal departamenduaren aldarrikapenari eusten diotenak -hautetsien elkarteak, sindikatuen eta eragile soziorpolitikoen ordezkariak- etsituak egoteko gisan daude inola ere. Hiri eta goimailako hautetsiak, kontseilariak eta diputatuak ez dira azken urte hauetan aferak eskatzen duen arduraren mailan izan. Euskal departamenduaren aldarrikapenari sostengu osoa ematen dioten alderdi bakarrak alderdi aberztaleak dira: AB, EAJ-PNB, EA eta Batasuna.

Estatu mailako alderdien begietara, ordea, euskal departamendua Euskal Herriaren proiektua gauzatzeko giltza litzateke. Badaezpada ere, frantses alderdietan aldeko nahiz aurkako jarre-
rak daude. Oron buru, alderdi hauetako bakoitzaren baitan, garaian garaiko eta unean uneko interesen arabera politikak burutu ahal izateko, naski.

■ Jean-Louis Davant idazlea

“Lau harriz hiru txori”

Deszentralizazioa: horren errateko hitzik ez dugu euskaraz. Frantsetik datorkigu, zentralizazio bezala. Baina bigarren hau errealtate konkretu bat dugu, erregek hasia, errepublikak buirutua: “La République une et indivisible” 1792ko irailaren 25etik, Danton eta Robespierre demagogo sonatuei esker. Deszentralizazioa ordea, iluso bat nagusiki. Haatik, hastapen zerbait ere, Gaston Defferre barne arazoetarako ministro sozialista zenari esker: 1982ko lege batez, prefetaren aginte petik askatu zituen udaletxea, departamendua eta eskualdea, erakunde horien eskumenak pozi bat emendatuz. Baina biderditan gelditu zen erreforma.

Orain asko hitzematzen zaigu, baina konkretuki zer? Agian eskualdeari botere gehiago? Ez litzateke beharrik gabe. Adibidez, Akitaniak duen aurrekontua, 41.308 km² eta 2.800.000 biztanlerekin, 10 aldiz EAEkoa baino txikiago da. Baina ez dakit, beldur nago berriz ere, sagu batez erdi dadin mendia, V. Errepublika honetan ohi den bezala. Ezaguna da Chirac presidentearen demagogia, maiz antzua. Gainera zinez indartsu dira jakobinoak, bai eskuin gogorrean, bai ezkerraren zati batean, baita *de facto* Frantzia gobernatzen duten funtzionario goren artean. Hiru indar horientzat, absolutua da Estatua, botere osoa gorde behar du, ezin da hau banatu.

Errepublika “deszentralizatu” baten aipamena Konstituzioan sartu nahi du Rafarrin lehen ministroak, baina horretarako Chiracek baztertzeko du hitzeman zuen erreferenduma. Emendio horren bozkatzeko, Parlamentua osoan bilduko dute, Senatua eta Diputatuen Biltzarra elkartuz. Gehiengoa lor dezake gobernuaren xedeak.

Euskal Herriarentzat zer atera daiteke hortik? Ezer ez nik uste. Eskualde bat izateko txikiegi da. Departamendu izateko maila baluke, baina gure xede horri muzin egiten dio gobernuak. Deszentralizazioaz jendea kontsultatu nahi omen du. Gure hautetsiak Saliesen eta Bordeleko bilkuretan mintzatu

ALBERTO ELOSEGI

ziren, bietan argi eta garbi agertu dute gehiengoaren eskaria Ipar Euskal Herriko Institutio horren alde, eta bietan erantzunik gabe utzi dituzte gobernuako kargudunek.

Ez dut konfiantza izpirik, ez dut tutik igurikatzen erreformatik, non ez dugun gobernu horretara behartzen. Nola bilduko garen euskaldunak eta zer egingen dugun, hori dugu gerorako giltza. Badi-rudi bide ona hartu dugula Batera bata-

sun berriarekin. Mugimendu hau txalotu behar da, indar handia har baitezake. Hogeita bost dira hor juntatu diren elkarteak, lau eskarien inguruan: euskararen ofizialtasuna frantsesaren parean, Euskal Herriko departamendua, Laborantza Ganbera berezia, Unibertsitate berezia. Iraganean bakoitza bere alde ari zen bere eskari bakarraren alde. Oraindanik elkarturik ibiliko dira batzuen eta besteen indarrak, lau eskariak bat eginik, Alexandre Dumas idazlearen mosketari famatuak bezala, “Un pour tous, tous pour un”, hots, “Bat denen alde, denak baten alde”. Dinamika berri batek garatu behar luke batasunetik “masa kritiko” batek hazi elkar eginetik. Agian, lehen fruitua emanen digu otsail honetako ibilaldian, jende oste handia bil baitezake manifestaldi horrek. Ez dugu amore emango, entzun beharko gaitu gobernuak, eta hori ezean, zabaldu beharko dugu Demo eta Zuzen taldeetako gazteek ireki diguten bidea: desobedientzia zibilarena.

Hizkuntzaren auzia dukegu garrantzitsuena eta zailena, Korsikan eta Polinesia autonomoan ikusten dugunez, hizkuntza ofizial bakarraren dogma ezin ukitua baitzaio Frantziari. Beraz, euskararen alde hemen daramagun borroka ez daiteke berenaz nahikoa. Errepublikako hizkuntza gutxituen eskubidea orokorki aurrera eraman beharko dugun interesatu guziek elkarrekin, horretarako mugimendu sozial indartsu bat eraikiz gure eskualdeetan, Errepublikaren mailaraino. Bestela, ofizialtasunik gabe biziarazi beharko dugu euskara, ezagutzen ditugun nekezia guziekin, eta hori ez bidezkoa XXI. mende honetan ●

www.kaixo.com

MENDEBALDEKO AFRIKA

Frantziak 2.500 soldadu bidali ditu su etena zaintzera, Parisen bertan antolatu du bake negoziaketan egoitza, Kontseilu Konstituzionalean pedigirik onena duten juristetako bat -Pierre Mazeaud- ipini du negoziaketan buru... horra zer nolako garrantzia ematen dion Parisek Boli Kostako gerra zibila ondo amaitzeari.

BOLI KOSTA, FRANTSES ARMADAREN VIETNAM BERRIA?

■ Goiko argazkian, Abijan hiriburuaren bi aurpegiak uraren bi aldeetan. Behekoetan, frantses patruila zainketa lanetan auzo txiro batean, danbor musika tradizionala eta kakao bilketa lanak.

Frantziako armada ("gure bi armadetako bat" esan beharko luke euskaldunak ironiaz) gatazka konplexu batean dago sartuta. Aspaldiko partez, frantses telebistak erakutsi dizkigu "gure" militarrek frontean, tiroka, blindatu ttikiekien erasotzen, tiroak jasaten, soldadu zaurituak... Mendebaldeko Afrikan gertatzen da guzti hori, Boli Kostan. Eta bertatik iritsita, helburu

humanitarioetatik haratago doazen operazioen eta benetako batailen irudiak erakutsi dizkigute.

Operazio horiekin Paris Vietnam berri batean erortzeko arriskutan sartzen ari dela igarri du zenbait kazetari eta ikertzailek. Arrisku hori bere gain hartu beharrekoa zela iritzi dio ordea Raffarin-en gobernuak, Frantzia aspalditik baitago leporaino sartuta Mendebaldeko Afrika-

ko arazoetan. Hori ere telebistak erakutsi digu argi aski: kazetariak galdetuta, batailetatik ihesi doazen herritarrek frantses garbian erantzuten dute, ez itzulpen eta ez azpinitulu beharrik gabe.

MENDEBALDEKO AFRIKA FRANTSESEKO "MIRARI" HURA. "Licorne" operazioaren barruan bidalitako 2.500 militar frantses horiek helburu

bat baino gehiago dituzte beren lanean. Hasteko, jatorri frantseseko herritarrak zaindu behar dituzte Afrikako lurralde ez hain urrun horietan. 25.000 inguru omen dira, gehienak Abijan hiriburuan eta San Pedron bizi direnak. Bestetik, Gbagbo lehendakariaren eta errebeldeen artean sinatutako su etena zaindu behar dute. Baina militarrek badute kezka -pribatua hala aitortu diete kazetariei- Gbagbo lehendakaria errebeldeen kontrako gerra frantsesek egitea nahi ote duen.

Ororen buru, hala ere, Frantziak Boli Kosta dituen interesen itzalak eraman ditu bertara 2.500 militar horiek. Mendebaldeko Afrikako Ekonomi eta Moneta Batasunaren (UEMOA) kidea da Boli Kosta, CFA Frankoa da bere moneta, eta Frantzia du bazkide komertzial nagusia. Hizkuntza ofiziala frantsesa duela ahaztu gabe.

Telekomunikazioak, energia, ura, garraioak, bankuak, eraikuntza, obra publikoak, agro-industria... France Télécom, Bouygues, Société Générale, Crédit Lyonnais, BNP, Air France eta TotalFinElf dira hemen kokatutako enpresa frantses nagusietako batzuk. 60.000 langilez goiti da 210 filial frantsesen enplegatu, eta horietatik landa beste 40.000 ari omen dira frantsesek kontrolatutako enpresa tiki eta ertainetan.

Urte luzez -1990a arte- estabilitate ispilu izan da Mendebaldeko Afrikako Boli Kosta: munduko kakao produktore nagusia da, turismoarentzako erakargarria zen, inbertsioetarako leku lasaia bermatu zuen 30 urtetan etenik gabe aginduz Houphouët-Boigny diktadoreak... eta Abijanen kokatu ziren bai Garapenerako Afrikako Bankua (BAD) eta bai Mendebaldeko Afrikako Ekonomi eta Moneta Batasunaren (UEMOA) Banku Zentrala. Herrialde honek dituen 15 milioi biztanleren artean 4 milioi ondoko herrialdeetatik bizimodu hobe bila etorritako etorkinak ditu.

Geroztik, ordea, paradisua purgatorio bilakatua dirudi. Kakaoaren prezioak hondoratu egin ziren, CFA Frankoa baliogabetzen hasi zen, Houphouët-Boigny nola ordezkatu ez zuten asmatzen bertako eliteek, ondoko herrialdeetan gerra eta odol isurtze ikaragarriak hasi ziren gertatzen... eta 1999tik aurrera,

■ Boli Kosta eta bere kokapena Afrikan.

Boli Kosta aspaldi ezagutu ez ziren *pustch* militarrek hasi ziren gertatzen, bata bestearen ondotik.

PAISAJEK, ERLIJOAK ETA DIAMANTEAK NAHASTUTA. Urte luzez kontrolpean -indarrez estalita, alegia- edukitako arazo etnikoak lehertu dira Boli Kosta ere orain. Bapatean,

□ **Aspaldiko partez frantses telebistak erakutsi dizkigu militarren fronteak, tiroka, blindatuekin erasotzen, soldadu zaurituak...**

"mirari ekonomikoaren" garaian harrotasunez erakusten ziren Ghana, Burkina Faso, Mali edo Liberiako etorkinak soberan egoten hasi ziren. Baina are larriagoa izan da Boli Kostaren batasunaren porlan gisa eraiki nahi izan den "ivoirité" delakoa (herritartasuna: Côte d'Ivoire da herrialdearen izen ofiziala) funtsik gabea gertatu dela.

Mendebaldeko Afrikako estatuak etnia ugariz osatutako mosaikoak dira, baina bada aniztasun horren barruan gauzak sinpleagotzen dituen marra bat: marraz behetik bizi dira kristau eta animistak, itsasotik gertu dauden oihanetan eta kaietan. Marraz goiti, musulmanda-

rrak dira eta horiek sabana eta Sahelko eskualde idoragoetan bizi dira. Boli Kostaren kasuan, bere populazioaren %40 horren integrazioa ezinezkoa egiten zuen naziotasun artifizial bat landu da urtetan, eta estabilitatearen oinarrian zegoen "ivoirité" hori bera bihurtu da orain arazoa kasik konponezin bihurtzen duena. Hona puntu bat: Parisko bake prozesuan arazoetako bat da lider musulman bat lehendakari izan ote daitekeen ala ez, behar bezain "boli-kostatarra" ez delako.

Boli Kosta -horra Frantziaren interesaren sustraletako bat- Mendebaldeko Afrikako geopolitika ere jokatzen da. Mali eta Mauritaniak tuareg gerrilarekin dituzte arazoak. Nigerian bortizkeria leherketak izan dira. Liberia, Guinea eta Sierra Leona gertatu diren (eta gertatzen segitzen duten) basakeriak famatuak dira. Koadroa erabat desestabilizatzeko, Boli Kosta hankaz gora jartzea bakarrik falta zen... eta hala gertatu da.

Aipatu dugun etnien arteko lerro nagusi hori bakean edukitzea zail izanen da, beste gauza askoren artean munduko merkataritzan hain garrantzia handia daukaten diamante eta harri bitxiak komertzioaren eskualde honek zeresan handia daukalako.

Diamanteen salerosketa ilegalari enbargoa ezarri diote Nazio Batuek, baina eskualde honetan horiek eta horien ordainetan erosten diren armak kontrolatuko dituenik ez dagoela dirudi. Bertako gobernu eta gerrilla buruak daude sartuta alde batetik, eta munduko mafia guztiak (Odessakoa aipatzen dute batez ere ikerlariak) bestetik.

Mendebaldeko Afrikako ekaitzen erdian 2.500 militarrek bermatu nahi dute Frantziaren posizio geostrategikoa. Jacques Chirac pertsonalki ari da krisia eta negoziaketak kontrolatzen, berak bidali du Defentsa Ministroa Boli Kosta bertaraino. Arrisku guztien gainera, Parisek puntu hau baloratu duela dirudi: ezin zaio berriro gertatu Rwandan pasatokia.

Baina nahi izatea bat da eta ahal izatea oso beste bat ●

◆ **PELLO ZUBIRIA**

<http://www.argia.com/nethurbil> helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Euskal enpresaburu eta sindikatuek azken asteotan azaldu dutenaren arabera, badirudi gogorra izango dela aurtengo negoziazio kolektiboa. Enpresaburuek moderazioa eta malgutasuna eskatzen dute; sindikatuek, %6ko igoera eta prekariotasunaren bukaera.

ENPRESABURUEN ESKAKIZUNEK NEGU BEROA EKARRIKO DUTE

■ 2002 urtean, 2001ean baino are prekarioagoak izan ziren lan baldintzak.

Datozen negua eta udaberria gerta daitezke ohi baino "beroagoak", baldin, ematen duen bezala, orain bezain kontrakoak badira enpresaburuek eta sindikatuek 2003. urteko negoziazio kolektiboaz dituzten tesiak. Halaxe da. Eskura ditugun datu guztiek erakusten dutenez, aurtun, Euskal Herrian, enpresetako arduradunak eta langileak ez dira berehala bat etorriko hitzarmenen negoziazioan. Aurtun, gainera, euskal sindikatu guztiek, hots, abertzaleek eta besteek (ELAk, LABek, ESK-k, CCOOk eta UGTk), bota dituzte atzera aho batez Confebask Patronalak EAE-rako egin dituen planteamendu orokorrrak, zeinen antzekoak izango baitira ziur aski Nafarroako Patronalak egiten dituenak.

■ **Sindikatuek, langileen erosteko boterearen defentsa, lanpostu duin baten alde egitea eta lan baldintzen hobetzea eskatu dituzte**

Patronalak bi eskakizun hauek egin ditu, azken batean: moderazioa soldate-tan eta malgutasuna enpleguan. Sindikatuek aho batez baztertu dituzte bata nahiz bestea, eta ondoko hau eskatu dute: gutxienez %6ko igoera soldatetan eta kalitatezko enplegua, edota, bestela esanda, enpresa gehienetako prekariotasun laboralaren bukaera. Bistan denez, antagonikoak dira tesiak. Sindikatu batzuen iritziz, patronalak probokatu egin nahi izan du, eta erantzunak gogo-

■ laz INEM erakundearen erregistratu ziren 900.000 kontratuetatik 75.562 bakarrik izan ziren mugagabeak.

rra izan behar du. Dena dela, ikuskizun dago sindikatuak patronalaren tesiak baztertzeko kontuan erakutsi duten bat etortzeari edo jarrera bateratuari eutsiko dioten ala ez, benetan langileen erosteko boterea eta kalitatezko enplegua lortzeko garaia iristen denean. Datozen asteetan argituko dira inkognita horiek.

MODERAZIOA SOLDATETAN ETA MALGUTASUNA. Behin behar eta, EAEko Confebask patronalak ondoko diskurtso eta katastrofismo honi heldu dio: soldatak mugatzea komeni da, enpresen irabaziak mantentzea edo handitzea eta enplegua egunez egun prekarizatzea, zeren, bestela, enpresa batzuek ezingo dute iraun. Bai, halaxe da. Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako patronalak honako hau eskatu die sindikatuari: "Negoziazio kolektiboan, oraingo egoera ekonomiko gogorra kontuan duten eskakizunak

egin behar dituzte sindikatuak, zeren, 2003an ere handiak izango dira zailtasunak, eta ezin dira arriskuan jarri enplegua mantentzea edo sortzea eta zenbaitetan enpresen beren iraupea". Horrelaxe mintzatu da EAEko patronala, eta esan behar da Nafarroakoak ere oso antzeko planteamendua duela.

Alabaina, zertan datza zehazki patronalaren eskakizun hori? Bada, erakundeko ordezkariak berek definitu dute erantzuna. Roman Knörr jaunak dioenez, zein, patronalaren buru izateaz gainera, BBVA banketxeko kontseilaria baita, "konkurrentziari eta enpleguari eusteko, beharrezkoa da soldatetan moderazio efektiboa lortzea eta

enpleguan gradu handiko malgutasuna erdiestea". Testuinguru hori indartzeko, 2002ko ekitaldi ekonomikoko datuak eman dituzte. Adierazi dutenez, urte horretan %1,9 bakarrik hazi da ekonomia, zeren motelaldia izan baitzuen mundu guztian, eta, ondorioz,

gutxitu egin ziren jarduera industriala, esportazioak eta inbertsioak. Guztia-ekin ere, 17.000 lanpostu sortzeko adinako hazkundeak izan omen da 2002koa; 2ko igoera, ehunekoetan adierazita. Baina, hori bai, ez dute zehaztu enpleguaren nolakotasuna. Ordea, artikulua honen bigarren partean azalduko dugun moduan, prekarioa eta tenporala izan da oso.

Aurtengoari dagokionez, Patronalak uste du lehen partea behintzat 2002koaren antzekoa izango dela, hau da, motel samarra, baina bigarren partean ekonomiak onera egingo duen itxaropena badute, izan. Hala ere, esportazioak ia urte osoan behar den mailara iritsi ezinik ibiliko ote diren diote, eta horren funtsa honako aldagai honetan ikusten dute: Hego Euskal Herriko produktuak Alemaniara, Italiara, Portugalera eta Frantziara igortzen dituzte batik bat, eta, hain zuzen ere, estatu horietako ekonomiak aski ahul omen daude. Kontuak horrela, enpresei ere egin dizkiete beren giza baliabideak eta baliabide ekonomikoak optimizatzeko eskaerak. Patronalaren iritziz, "Batetik, produktibitatea hobetzeko estrategiak ezarri behar dituzte; bestetik, berriz, malgutu egin behar dituzte antolamenduko eta produkzioko egiturak, bestela ezingo baitiote aurre egin irabazi gutxiko eta errentagarritasun eskaseko beste urte bati".

SINDIKATUAK KONTRA, AHO BATEZ. Hego Euskal Herriko sindikatu guztiek egin diete aurre patronalari adierazpenei. ELA, LAB, CCOO, UGT eta ESK sindikatuak atzera-bota dituzte patronalaren proposamenak, eta ñabardu-

■ Negoziazioak 300.000 langileri eragingo die

Hego Euskal Herriko oraingo negoziazio kolektiboak hainbat sektoretako eta enpresetako 300.000 lagunengan izango dute eragina. Sektorez sektore, ondoko hitzarmen hauek negoziatuko dituzte: eraikinen garbiketa, zementuaren deribatuak, ostalaritza eta metaleko merkataritza Araban; eraikuntza, osasun pribatua eta aurrez fabrikatuak

Bizkaian; metala, eraikinen garbiketa, ostalaritza eta metaleko merkataritza Gipuzkoan; eraikinen garbiketa, grafikagintza eta konponketako lan-tegiak Nafarroan. Sektore publikoan, Eusko Jaurlaritzarekin eta administrazio lokalekin negoziatuko dute. Azkenik, beste 250 enpresa pribatu bainogehiagotan ere izango dira negoziazioak ●

rak ñabardura, oro har ondoko eskaera hauek hartu dituzte ardatz, hurrengo negozioazio kolektiboetarako: langileen erosteko boterea defendatzea, lanpostu duin eta finkoen alde egitea eta laneko

□ Patronalak, soldatak mugatzea eta enpresen biziraupena bermatzeko enplegua prekarizatzea komeni dela adierazi du

baldintzak hobetzea, laneko zoritxar gutxiago gerta dadin (iaz ere gehitu egin ziren ezbeharrak). Bestalde, hitzarmenetan soldatak bermatzeko klausulak gaineratzen ahaleginduko dira, inflazioak langileen diru sarrerari horrenbeste erasan ez dakion.

Sindikatuak argi eta garbi mintzatu dira patronalaren proposamenen kontra. Erakunde horiek uste dute ez dagoela ekonomiaren benetako krisirik, baizik eta moteltze edo hozte hutsa dela, eta

horren adierazgarri omen da enpresek irabaziak izaten segitzea. Horregatik, gogor egiteko asmoa dute guztiek, baina are gogorrago batzuek, zeren Patronalak langileak probokatu eta iraindu egin dituela uste baitute. Orain, ikusi egin beharko da Patronalaren proposamenen kontrako iritzi sindikal bateratu hori ekintza sindikal bateratu konkreturen batean gorpuzten den, hau da, sindikatu abertzaleak eta besteak elkarrekin jardun zehatzen bat gauzatzaren duten. Alde horretatik, ELAk adierazi du dagoeneko prest dagoela ekintza sindikal bateratuari heltzeko, baina horretarako helburuak eta laneko sistema finkatzea omen da ezinbesteko, eta berak baztertu egingo omen ditu itxurazko aliantzak. Erakunde politikoetan, artikulatu hau bukatu baino lehen bederen Batasunak bakarrik egin ditu adierazpenak: sindikatuak eta sektore herrikoei egin die dei, "enpresaburu eskuindarren politika antisozialei aurre egin diezaieten eta lan munduko ezbeharrak gutxitzen ahalegin daitezen".

Gaur gaurkoz, sindikatuak eskariak

aztertzen dihardute. Alde horretatik, ELAk, ordezkari gehien duen euskal sindikatuak, aurreratu du aurtengo negozioazio kolektiboan %6ko soldata igoerak eskatuko dituela. Hau da,

□ Sindikatuek uste dute ez dagoela ekonomiaren benetako krisirik, baizik eta moteltze edo hozte hutsa dela

2002an %4an geratu zen inflazioa, eta zifra hori baino 2 puntu gehiago.

LANEKO EZBEHARRAK KEZKA NAGUSI. Euskal Herriko enpresetan, etengabe ari dira ugaltzen laneko zoritxarrak, eta egitate horrek benetan kezkatu ditu sindikatuak. ARGIA aldizkarian azaldu genuen moduan (ikusi 2003ko urtarrilaren 5eko zenbakia), behin behar eta, 2002. urtean ere gehitu egin ziren laneko heriotzak

■ Ikusteke dago sindikatuek patronalaren tesiei bat eginda aurre egingo dieten ala ez.

■ Izenpetu 100 kontratuetatik 9 bakarrik izan ziren finkoak

Iaz, 2002. urtean, 2001ean baino are prekarioagoak izan ziren laneko baldintzak. Hala ematen dute aditzera, bederen, INEM erakundeak argitaratu datu ofizialek. Horregatik, aurtengo negoziazioeko eskaeretan, sindikatuek oso bere egin dute enplegu finko eta iraunekoaren aldarria, bereziki gazteek eta emakumeek nozitzen duten prekariotasuna baztertzeko asmotan. Izan ere, iaz, Hegoaldean bertan, izenpetu 100 kontratuetatik 9 bakarrik izan ziren finkoak. Zehazkiago

□ Datu ofizialen arabera, iaz Hegoaldean izenpetu ziren kontratuen %91,6 hitzarmen tenporala izan zen

esanda, %7,96koa izan zen tasa EAEn eta %10,08koa Nafarroan. Datuak bestela adierazita, iaz Hego Euskal Herrian izenpetu ziren kontratuen %91,6 zen hitzarmen tenporala. Datu ofizialekin oin hartuta LAB sindikatuek oraintsu egindako azterlan baten arabera, 2002. urtean INEM

erakundeak erregistratu ziren 900.000 kontratuetatik 75.562 bakarrik izan ziren mugagabeak, hau da, 2001. urtean baino %4 gutxiago. Horrez gainera, hona hemen beste datu esanguratsu hau: iraupen jakineko kontratu tenporalen %75,8 hiru hilabetez beherakoak izan ziren, eta %98,8 urtebetez azpikoak.

Datuak lurraldeka aztertuz gero, Nafarroan gertatu zen jokabide onena: %10,08 tasara heldu ziren han kontratu finkoetan. Ondo ondo, honela ibili ziren gainerakoetan: %10,05eko tasa Araban, %7,98koa Gipuzkoan eta %7,38koa Bizkaian. EAEn gagozkiola, 708.086 kontratu erregistratu ziren INEMen. Zifra horretan, 56.332 izan ziren mugagabeak. Datu horiek lurraldeka hartuta, 398.907 kontratu guztira eta 29.454 kontratu mugagabe egin ziren Bizkaian, 203.053 kontratu eta 16.212 mugagabe Gipuzkoan eta 106.126 kontratu eta 10.666 mugagabe Araban.

Sindikatuen iritziz, lan baldintza prekario horiek dira, besteak beste, lanpostuetan egunero gertatzen diren laneko istripuen iturri, eta oso bereziki eraikuntzako sektorean gertatzen diren sorburu ●

ALBERTO ELOSEGI

■ Emakume eta gazteek pairatzen dituzte lan baldintza prekarioenak.

(140 gehiago edo) eta laneko istripu larriak. Nahiz eta egoeraz ongi jabeturik egon, Patronala garrantzia kentzen ahalegindu da. Arduradunen hitzetan, istripuen %60 enpresetatik kanpo gerta-

tu ziren, hots, "in itinere" deritzan egoeran (laneko joan-etorrietan) edota arazo kardiobaskularren ondorioz. Aurten, bada, laneko hainbeste ezbehar eragozte aldera, sindikatuek eskari zehatzak

egin dituzte negoziazioetan, bai laneko baldintzak hobetzeko, bai prebentzio eta segurtasuneko planak aplikarazteko ●

◆ DANIEL UDALAITZ

**Irakurritz,
goza eta ikas ezazu**

ZaBaLiK

aBaLiK

Asteburu
honetan
Zabalikekin,
poltsikoko
liburu bat,
doan.

Ilusioaren ordaina
Laura Mintegi

Elkar

Bizkaia Foru
Aldundia
Euzko Lege
Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

Ilusioaren ordaina
Laura Mintegi

ZABALIK

2

Erramun Osa

AHOZ GORA, POLITIKOKI DESEGOKIA IZAN ARREN

Batzuk jabetu ez badira ere, euskararen batasuna lortzeko bideak ez du bere hutsez eta baitatik sendatuko eta indarberrituko gure hizkuntza soil-soilik, hots, kontutan edo kontuan, batean edo batetan, e.a. behar duen ebaztea lagungarri egokia eta, batzuen aburuz, garrantzi handikoa izan daiteke euskararen bilakaerarentzat, alabaina, euskararen normalizazioaren giltzarri nagusia, erabakigarria, status-plangintzan dago ezbairik gabe. Hartarako, baina, Euskal Autonomia Erkidegoan (EAE) euskararen ofizialtasuna erdietsi ez ezik, horren baitarik, 1982ko azaroaren 24an, Euskeraren Erabilpena Arauzkotzeko Oinarrizko Legea (10/1982) eta, urte batzuk geroago, administrazioen hizkuntza politikari koherentzia eta ibilbide komuna emateko asmoz Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia (EBPN) onartu behar izango ziren. Bada, hoguei urte igaro dira, nahiko modu bitxian pasa ere, ezen Lege honek ireki zituen bideak urratzen uzkur eta behin baino gehiagotan oztupo-jartzailer izan ziren eta diren sozialisten -salbuespenak -salbuespen- eremuan, besteak beste, Fernando Buesa Fundazioaren bitartez, sortu den gogoeta saioak albo batera utzita, orain artekoaz eta aurrera begirakoaz Jaurlaritzak ez baitu aparteko gogoeta-saiorik edota bestelako ekimen zabal eta komunik burutu. Hori ere, azken aldian hizkuntza politikan oro har, Jaurlaritzaren aldetik, sumatzen den aitzindarritza ezaren beste zantzu bat izan daiteke, beharbada.

Hoguei urte hizkuntza baten bilakaeran ezereza da, baina, nahikoak, botila erdi hutsik erdi bete dagoen eztabaida antzuan

sartu gabe, aurreratu genezakeen beste aurreratzeko ez-gauza izan ote garen zalantza mahai ganean jarri ez ezik eskuartearen izan ditugun askotariko bitartekoei behar beste zuku ez diegula atera egiaztatzeko. Izan ere, euskararen bilakaeraren kontrako joera daukaten administrazio eta alderdiak albo batera lagata, urte haue-

■ EABk onartutako EBPN du hizpide Osak.

tan guztietan denetarik ikusi dugu. Besteak beste, laurogeiko hamarkadan zehar, alderdi euskaltzaleen aldetik, administrazioen egitekoa gehiegi azpimarratzeko eta gizarte zibilaren esku hartzea murrizteko, gutxieteko, alboratzeko edo/eta ordeztzeko joera nozitu dugu. Aldi berean, sortu berriak ziren instituzioak hankaz gora jartzeko estrategiaren altzora, euskara borrokarako eremutzat hartuta, ustez gizarte zibilaren kide izanik ere badira alderdi batzuen posizioetara irristatu ez ezik alderdi horien unean uneko xede eta estrategia politikoen zerbitzura eta arabera jokatu duenik eta, hala diharduenik ere, euskalgintzan eragiteko transmisio katea eran jokatuz.

Ez hori bakarrik, laurogeita hamarrek hamarkadan, administrazioaren eta gizarte zibilaren arteko etena gainditze bidean urratsak hurreratu ahala, ezker abertzaleko sektore esanguratsu bat, ezker abertzalekoak diren beste pertsona askoren lan isil eta saiaturia lardaskatuz, haren estrategia politikoa elikatzen zuen garrantzi handiko

gatazka eremua galtzeko arriskuaz jabetuta, gizarte erakundeen barne bizitza ahalik gehien bortxatuz eta tenkatuz, prozesu horietan zein ondorengoetan galga jartzailer, arazo sortzailer eta zatiketa eragile bilakatu zen. Bide beretik segituz, batzuei hala dela sinestaraztea interesatzen zaien arren, euskalgintzako zenbait erakundek alderdi eta Madrilen aski ezagunak diren epaile batzuen aldetik jasan dituzten erasoaldiak azaltzeko unean euskarari eta herri honi dieten herra bezalako argudioak ezin erabili daitezke soili-soilik, izan ere, egiari ere zerbait zor zaionez, bide-nabar, sektore politiko batek gizarte ekimenak nahierara, bere zerbitzura eta bestelako zereginetarako erabiliz aitzakiarik behar ez duenari bidea erraztu diola esan beharko genuke. Alabaina, erantzukizunak gure bizkar hartzeko gauza izan beharko genuke eta ez gaude herri honetan, tamalez, horretara batera ohituta. Denak balio du eta, horren ondorioz lardaskeria noizbait agerian geratzen bada, ez-ikusierarena egin, beste batzuei leporatu eta aurrera mutilak!

Administrazioen hizkuntza politikari koherentzia ez ezik haren eta gizarte eragilearen arteko lankidetzat marko gisa plan estrategikoa ere aldarrikatzen lehena izan zen euskalgintza. Administrazioak euskara ez normalizatzeko -ustez- zuen borondate ezaren testuinguruan kokatu zuen gainera halako plangintza zehazteko prozesua abian jarri ez izana. Alta, 1996an, Eusko Jaurlaritzaren Euskararen Aholku Batzorde (EAB) eraberrituaren egitekoetan Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia (EBPN) egitea eta Jaurlaritzari proposatzea aurreikusita zeudelarik sortu zen ezinegona.

Euskara sailaren babeslea:

Hernaniko Udala

Hernaniko herriak ere
Bai Euskarari

Izan ere, ordurako, prozesua abiatzeko lehenbiziko urratsak eginda zituen EKBren kide batzuen aldetik "lasai, hauek borondaterik ez dutenez iruzurra izango den plangintza proposatuko dute, bada, guk segi geurearekin eta geure estrategia-rekin" zen inguruan hedatzen ahalegindu ziren kontsigna eta hala, 1998an elkarte eta pertsona askoren ekarpenak tarteko, EABn EBPN aho batez onartu zenean, egoera berrira egokitu beharrean, orrialdea igaro eta lankidetzarako aukera baliatu beharrean, arrazoi askorengatik EKBk suposatu izan zuen porrotetik aldenduz, diskurtso berritzaile eta adostasun berrien sortzaile bilakatu behar zuen Kontseilua antzeko plan bat egiteko bidean endredatzea bilatu eta lortu zuten. Gaur da eguna non bi planen arteko jendaurreko eraketak, besteak beste, euskara lanbide duten zenbait enpresek eta erakundek horren bizkar lortu zituzten baliabide gehigarriak -etekinagorabehera, herritarrek emandako horrenbeste baliabide xahutzea, erakunde sortu berriaren -Kontseiluaren- bilakaera erabat baldintzatzea eta bide batez, Jaurilaritzarekin ekarri duen etena justifikatzen duen gutxieneko azterketa gaindituko ez lukeen. Jende saiatuaren garai bateko kemen eta ilusioak, bada, janzki berria ere behar zuen erakunde berri bati garai bateko zarpailak jarzteagatik, ezerezean berriro ere.

Batzuen aburuz, gure hizkuntza-eskubideak ukatzen omen dituen euskararen legea aldatzea da lehentasuna. Itxura guztien arabera, Aldundi eta Jaurilaritzak egin ohi dituzten dirulaguntza deialdietan, oztoporik egon ez arren, euskararentzat erabilera eremu berriak irabazteari begira ez ezik hiztunentzat aukera berriak zabaltzeari begira ere, lehentasunezko-tzat hartutako ildo estrategiko garrantzitsuetan egitasmo berri bakar bat ere ez aurkezteak ez dauka garrantzirik. Euskara dakitenen kopurua gehitu arren euskarazko produktuen kontsumoak nabarmen gora ez egiteak ez daukan bezala. Alabaina, lehenak, burua nekatzea eskatzen du eta, bigarrenak, egun, eskaintzen den euskarazko produkzioa erakargarri suertatzen ote den konplexurik gabe hausnartzea. Euskararen odol-isuria erabat eteteko ez-gauza izateaz gainera, euskararen legeak eraiki urtegia betetzeko ezinean gabiltzanean, urtegiaren hormaren altuera handituz ez dut uste aiseago betetzeko gauza izango garenik, zinez.

Bukatzeo, biztanleriarekin alderatuta,

Arturoren kaiera

ESPAINIAKO HIZKUNTZAK HIZPIDE

"La diversidad de lenguas en España" liburua kaleratu berri du EHUko Hizkuntzalaritza katedradun Maitena Etxebarriak. Bertan Espainiako hizkuntzen egoera eta haien normalizazioa du hizpide. Egileak adierazi duenez, 15 eta hogeitapiko urteko gazte euskaldunen belaunaldiak etorkizunean euren seme-alabei euskaraz komunikatzeko desira eta asebetetzea transmititzen ez badie, euskara desagertu liteke.

KIROLEAN ERE BAI

"Kirola euskaraz" egitasmoa jarri du martxan Eusko Jaurilaritzak, euskararen normalizazioa kirolean bultzatzeko xedez. Egitasmoaren baitan lau liburu argitaratu ditu: "Kirol errendimenduak: ikasketak bikaintzeko giltzarriak", "Gaitasun motorra: eskolako heziketa fisikoaren idazketa motorra ulertzeko elementuak", "Pilota: entrenatze fisikoa eta teknikoa" eta "Pilota: trinketak eraikitze teknika eta kirol irizpideak". Aipatu egitasmoak Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia du iturburu eta argitalpenekin batera, beste hainbat ekimen abiatuko dituzte euskara kirolean sustatzeko.

KORRIKA 13 GERO ETA GERTUAGO

Apirilaren 4an Maulen hasi eta Iruñean bukatuko da 13an aurtengo Korrika. Aurtun euskararen ofizialtasun erreala aldarrikatzeaz gain, itxaropena aldarrikatuko du jai herrikoiak. Ildo horretatik, 60ko hamarkada bukaera eta 70eko hasieran euskal kulturaren berpizkunde mugimenduan jardundakoak omenduko dituzte.

Urrea

■ Lan poltsa euskalduna abiatu du Euskalkidetzako kooperatibak. Berau sarean topatuko duzue: www.lanbilanet.net. Lana euskaraz egin nahi dutenen eta langile euskaldunak behar dituztenen topaleku izateko jaio da. Bertan parte hartzeko tarifa bat ordaindu beharra dago.

Ikatz

■ Gasteizen, Zabalgana deitzen den eremuan, etxebizitzak egin behar dituzte. Bertan azken mendeetan nekazariak erabili izan dituzten toponimoak erabiltzea baino "Avenida de la Ilustración" eta "Avenida de los Derechos Humanos" modukoak erabiltzea aurreikusi du Gasteizko Udalak.

hedadura ekonomikoa zein bestelako irizpideak kontuan hartuta euskalgintza ez da, besterik adierazi den arren, oro har, mugimendu ahula eta eremu urria, alabaina, azken aldian geldiuone batean dago bai diskurtso, estrategia nola norabide aldetik. Testuinguru horretan badukegu biktimaren diskurtsoa gaindituz, norabide berrian urratsak eginez eta alderdikeriak albo bate-

ra utziz, elkarte zein erakunde bakoitzaren zeregina, ikuspegia, balioak-eta xedeetara iristeko egin beharreko pausoak argi edukiz, bakarka garatu ezin ditugun egitasmoen ingurumarian, lankidetzarako marko berriak eraikitze beharra. Iragan hurbilari ez diogu nahikoa atarramentu atera, baina, ondoriorik ateratzeko gauza izango ote gara? ●

Taberna, eliza, kalea, batzokia... hauek ziren herritarren topalekuetako batzuk, komunitateko harremanak garatzeko gune fisikoetako batzuk. Eguneroko bizitza hori jasotzen du Historia "handia"ren ondoan dagoen mikrohistoriak.

KALEAN EGUNERO EGITEN DUGU HISTORIA

Tokian tokiko mikrohistoria lantzen ahalegintzen da Eusko Ikaskuntzaren Historia-Geografia saila, prozesu orokorra aztertzeko garaian garrantzi handia duelako jakiteak jende xumearen eguneroko bizitzan zer gertatzen zen. Horretarako, aldian aldiko jardunaldiak antolatu ohi dituzte. Duela gutxi, Portugaleten, "Soziabilitate guneak Euskal Herrian" gaia izan zuten hizpide. Soziabilitatea zer den eta gure artean zenbateraino dagoen ikertua jakitea zeukaten helburu. Eusko Ikaskuntzaren Historia-Geografia saileko partaide den Enriqueta Sesmerok Euskal Herriko mikrohistoria horren zati txiki bat gerturatu digu.

TABERNAN, ELIZAN... Soziabilitatea, pertsona bakoitzak besteekin dituen harremanen multzoa litzateke. Harremanak gauzatzen direneko lekuetako batzuk, taberna, eliza, kalea, merkata, batzokiak edota Ameriketako Euskal Etxeak izan daitezke. Taberna omen da adierazgarrienetakoa. "Taberna beti izan da Euskal Herrian, eta oraindik ere bada, ez ardoa edateko leku bat bakarrik -hori izan daiteke alderik arbuiagarriena-, soziabilitate gune garrantzitsu bat baizik", dio historialariak, azpimarratuz haietara beti joan izan dela jendea batez ere elkarrekin edatera eta elkarri gauzak adieraztera.

Eta hain zuzen ere, horregatik gonbidatzen omen da: han dago koadrila bat, sartzen da beste lagun bat, eta orduan koadrila horretakoren batek gonbidatu egiten du lagun berria. Ekintza horrekin, batez ere ohorearen parekatzea adierazten omen da; hau da, besteari aditzera ematen zaio, gonbidatzen bazaitut, eta zuk nire gonbita onartzen baduzu, ohoreari dagokionez, maila berdinean gera-

■ Kaleak komunitatearen harremanak sendotzeko gune fisiko garrantzitsuak ziren. Ezkontzak hitzartu eta baita ospatu ere egiten ziren.

HEMEN. KUTXA-GIPUZKOA

■ Kotxerik gabeko kaleek eta bizitzeko erritmo motelagoak euskaldunen arteko harremanak orain ez bezala antolatzeke aukera ematen zuten.

tzen garela biok. "Eta badakigu ohoreak euskaldunontzako zernolako garrantzia izan duen beti! Bada, halako harremanen bidez indartzen da komunitatearen lotura", adierazi du Enriqueta Sesmerok.

Tabernan, gainera, tratuak ere egin izan dira -ekonomikoak eta bestelakoak, ezkontza tratuak, kasu-, edota bateren batek besteren batekin zeuzkan arazoak konpondu. Eta amaitzeko, tratua egina zutenaren seinale, elkarrekin hartuko zuten tragoren bat. Tabernak, bestalde, solasaldiak izateko eta ondo pasatzeko lekuak ere baziren, jakina. "Antzinako Erregimenean eta XIX. mendera arte, ez zegoen hainbestearainoko ezberdintasunik publiko eta pribatuaren artean -dio adituak-. Bizitza orokorragoa zen: zuk bazeneukan zure kultura, zure nortasuna eta jatorrizko bizimoldea, eta horixe zinen zu: izan, bazinen euskalduna; izan, bazinen arrantzalea, nekazaria edo nahi duzuna... Eta aldaezina zen kalitate hori, komunitatearen barruan gune berezia zeneukalako, horrek ematen zizkizun eskubideekin. Aberatsa bazinen edota xumea. Baita emaztea, zaharra edo umea bazinen ere".

Horregatik izan omen dira hain garrantzitsuak soziabilitaterako elizak eta hilerriak. Leku horietan adierazi izan da,

nahiz hilik egon, pertsona batek komunitateko partaide izaten jarraitzen duela. Komunitate horrek bizirik dirau mendez mende.

Dantzalekuak, prozesioak, elizak, tabernak... komunitatearen lotura indartzeko gune aproposak izan omen dira beti. Baina ez horretarako antolatuak egoteagatik soilik, gizakien arteko harre-

□ "Antzinako baserrietan atari handiak zituzten, familiakoak eta auzokoak biltzeko, artazuriketara egiteko, kontu-kontari aritzeko..."

manetan katalizatzaile bezala funtzionatu izan dutelako baizik. Haietara joatea erabakitzen zuenak, besteekin egotea biltzen zuen. Han elkartzen ziren. Batzuetan gatazkak ere izaten omen zituzten, noski. "Baina hala da, gatazka eta kideztaren artean osatzen da komunitatea", ondorioztatzen du Enriqueta Sesmerok.

XIX. mendean zehar, gizarte klaseak azaldu zirenean, beste mota bateko gizarte harremanak sortu ziren. Baina, orduan ere, nahiz eta aldaketa handia izan, gutxi gorabehera jokaera berbera izan zelakoan dago aditu hau, batez ere herri txikietan. Hirietan eta Barakaldo bezalako herri handietan, ordea, bestelakoak izan omen ziren kontuak, beste kultura batean hazitako jende multzoa azaldu zelako.

HARREMAN MOTEN UGARITASUNA. Edozein dela ere aztertutako gune fisikoa, han eman daitekeen sozialitate inoiz ez omen da harreman mota bakarrera mugatzen. Prozesioetan, adibidez, normalizat jo daitekeen harreman erlijiosoa eman zitekeen bezala, harre-

ARGAZKIAK. GIPUZKOA-DONOSTIA

■ "Euskal arrazaren historia erdia pilotalekuetan garatu da", idatzi zuen Jose Mari Salaberriak "Nidos de los pelotaris" liburuan.

ARGAZIAK. GIPUZKOA-DONOSTIA

■ Aberatsa izan zein herritar xumea izan, bakoitzak bere tokia zuen bere komunitatean.

man politikoa ere ematen zen batzuetan. Eta batzokietara, edota Hego Ameriketako Euskal Etxeetara zihoan jendeak, kultur harremanak izatea nahiko zuen, baina baita harreman politikoak ere. "Guneak, helburu zehatz bat izan dezake, baina gero, horren inguruan, beste mota bateko harremanak sortu ohi dira beti. Eta horien guztien artean bizitzen du batek norbait bat izatearena: jeltzale izatea, edota Hego Ameriketako euskalduna izatea. Edo prozesio batean anaidi batekoa izatea. Izate horrek, batetik, besteekiko desberdintasuna azpimarratzen du eta, bestalde, lotura bat zu bezalakoak direnekin", zehazten du historialariak.

KENDU DIGUTEN KALEA. Kalea omen da sozialitate bizitzeko galdu dugun lekuri inportanteena. Orain kotxeena dela dio Enriqueta Sesmerok. Prozesua ulergarriagoa egiteko, hainbat datu mahaigaineratzen dizkigu. Adibidez, antzinako baserrietan atari handiak eduki ohi zituzten, familiakoak eta auzokoak biltzeko, artazuriketan egiteko, kontu-kontari aritzeko eta abar. Baina, XIX. mendetik aurrera, hori guztia aldatu bide zen, burgesiaren eraginagatik. Geroztik baserriek ate txikiak baino ez zituzten eta bi familia bizi baziren bertan, kaleko etxean bizi balira bezala, bakoitzak bere atea zuen. Artazuriketa bezalako lanak egiteko ganbara edo beste lekuren bat izango zuten, baina beti barrukoa eta itxia. "Zergatik? Jendea kontaktuan jar ez zedin!" ziurtatzen du Sesmerok.

Burgesiak ezarritako eredia ez zen baserrietara mugatu, baina. Oro har, jende xehearen etxe guztietan eman zen, hauentzako etxeak askoz txikiagoak eta deserosoagoak egiten hasi zirelako. Gaurak horrela, duela berrogeita hamar urte inguru, etxeetan ezin omen zen bizi. "Jaio, maitasuna egin eta hil etxe

□ **"Gaurko etxeek igogailuak baino ez dituzte, jendea arin-arin joan dadin gorantz eta beherantz, aldamenekoarekin apenas harremanik edukita"**
ENRIQUETA SESMERO

barruan egin ohi ziren, baina ohikoa zen kanpoan bazkaltzea eta gosaltzea ere bai; afaldu besterik ez zen haietan egiten", dio adituak, zehaztuz eskulangintzan ari zirenek bertan egingo zutela lan, baina normalean etxeak txikiak eta estuak zirenez, ez zutela jendearekin eroso egoteko inongo aukerarik ematen. "Aberatsenak bazuten aukera hori, baina zenbat ziren horiek?", galdetzen du Sesmerok.

Halako egoeran, zeintzuk ziren jendearen sozialitate guneak? Bada, batez ere lantokiak eta kalea.

Kotxerik gabeko kaleak zeuzkaten orduan, eta jendea lasai asko ibil zitekeen bertatik. Baita bizitzaren erritmoa asko motelagoa zelako ere. Eta era guztietako harremanak ematen omen ziren kalean. Adibidez, batzuetan ezkontzak, kalean tratatzen omen zituzten. Eta norbait bere auzokoarekin arazoren bat baldin bazeukan, amorrutik biziz kalera irten eta hantxe "konpontzen" zuen zeratxo batzuetan errieta bizian, auzo horrekin egundoko sesioa izanik; besteetan, eroldarkorragoan, labankadaka, kasu.

Nolanahi ere, garai hartatik aurrera bukatutzat eman ei ziren XVIII. mendeko guztiz ohikoak izan ziren etxebizitzetako arteko eskailera ederrak eta jendearen arteko harremanak ahalbideratzen zuten patio zabalak. Eta horrela iritsi gara gaur egunera, auzokoarekin hitzasperturen bat egin ahal izateko ia ataririk ez duten etxeetan bizitzera, eskailera zulorik ere ez duten etxe horietan bizitzera. "Igogailuak baino ez dituzte, jendea arin-arin joan dadin gorantz eta beherantz, aldamenekoarekin apenas harremanik edukita", nabarmentzen du Enriqueta Sesmerok.

Francoren garaian berriz, atari eta eskailera txikiko etxe multzoetan ez zegoen lonjarik. Horren arrazoiak? Hauexek baino ez omen da: "Emazteak etxeetatik irten eta ez dakit noraino erosketak egitera joan daitezkeen. Horretarako denbora asko behar dutenez, ezinezkoa zaie bestelatan bat edukitzea eta egiten duten lana etxe barruan egin beharko dute. Aukerarik ez, bakoitza bere habian gerarazteko eginga dago hori. Badirudi ezetz, baina horrelako neurriak politikoak dira. Sozialitatearen aldeko edo aurkakako neurri politikoak", dio historialariak.

MERKATU ZABAL HAIK. Horren adibide izan omen daiteke gaur egun merkatuekin gertatzen ari dena. Orain arte ezagutu ditugun merkatu zabal horiek, erosketak egin bitartean harekin edo honekin hizketan egoteko aukera ezinhobea ematen ziguten horiexek desagertzen ari dira eta trukean supermerkatuak eskaintzen zaizkigu. Azken hauek pasilo estuak dituzte, doi-doi orgarekin pasatzeko aukera ematen dutenak, eta musika ozen dago, erosleak lehenbailehen gauzak erosi eta bertatik alde egin dezaten.

◆ **PILAR IPARRAGIRRE**

■ 2003ko Argia Sariak. Goian ezkerretik eskuinera: Susana Mujika (Irratia Saria), Gontzal Agote (Prentsa idatzia Saria), Ibon Arantzabal (Sareko Argia Saria). Behean ezkerretik eskuinera: Pedro Esnaola (Publizitate Saria), Santiago Yaniz (Telebista Saria), Txema Auzmendi (Merezimenduzko saria).

ARGIA SARIAK 2003

Urtarrilaren 24an banatu ziren 2003ko Argia Sariak. Sei saritu eta ehundik gora gonbidatu. Guztiak Lasarte-Oriako Txitxardin Beltxa jatetxean bildu ziren.

KOMUNIKAZIOAREN SEI SARIAK ARGITUAK

Ordubiak alderako ehundik gora lagun elkartu ziren Lasarte-Oriako Txitxardin Beltxa jatetxearen aurrean. Eguraldi freskoak, baina eguzkitsuak, mokadutxo hartuz, aspaldian agurtu gabekoekin berriketaldia egiteko aukera eman zuen.

Bazkaltzeko ordua helduta, ARGIA Sariak lehen aldiz aurkeztu zituen Xabier Letona astekariko zuzendari

berriak. 2003. ekitaldi honetan Joxemi Zumalabe ARGIAko lankide ohiari egin zitzaion aipamen berezia, hamar urte baitira hil zela. Hitzak hitz, bazkaria berehalakoan hasi zen eta horrekin batera 2003ko ARGIA saridunak zein ziren jakiteko gogoak. Postreak ekarri zituen sei sariak: "Lauretan Babel", Euskadi Irratiko saioa (Irratia saria), "Euskal Herria lau haizetara" programa (Telebista saria),

"Nabarra" aldizkaria (Prentsa idatzia), "Zabal zabalik" kanpainaren saria jaso zuen Publis agentziak (Publizitate saria), Sareko ARGIA saria berriz, Sustatu.com web logarentzat izan zen eta Merezimenduzko Saria, dagoeneko 40 urte baino gehiago uhinak zabaltzen diharduen Donostiako eta Loiolako Herri Irratiak jaso zuen. Sarituek urtero Antton Mendizabal eskultoreak egin ohi dituen oroigarriak jaso zituzten.

■ Bazkal aurreko tertulian Angel Alkain, Iñaki Irazabalbeitia, Gorka Etxebeste, Gontzal Agote, Joxe Mari Auzmendi...

■ Xabier Letona, Josune Ariztondo, Miren Mateo, Gorka Barañano eta Luis Bandres Publizitate saria txalotzen. Eskuinean, Xabier Letona ARGIAko zuzendari berria aurkezpen lanetan.

■ Bazkaltzen hasi aurreko agurrak. Eskuinean, Santiago Yaniz Tebistari zegokion saria jasotzen.

Urtarrilaren 24an ARGIA Sariak banatu ziren: Telebista, Prentsa Idatzia, Irratia, Publizitatea, Sareko Argia Saria eta Merezimenduzkoa. Saridun bakoitzaren atzean historia desberdina ezkutatzen da. Guk bakoitzaren xehetasunak ezagutu nahi izan ditugu.

ONGI EGINDAKO LANAREN SEI AITORPEN

■ Telebista

“Lau haizetara”, Euskal Herria zerutik ikusia

Euskal Herria goitik ikusi nahi zuten eta irudi horiek jendearen etxeetara iritsi eraman nahi zituzten.

“Euskal Herria lau haizetara” programa 1999. urteko udaberrian jaio zen. Iñaki Pangua zuzendariak, Ruben Cortijo kamerak eta Santiago Yaniz eta Alberto Santana gidoilariak osatzen zuten hasierako lan taldea, harik eta 2001. urteko maiatzean istripu tamalgarri batek lehenengo hiruen eta Roberto Arenas pilotuaren biziarekin amaitu zuen arte. Arrisku handietara ohi-tuak zeuden: olatuak orrazten zituzten eta lurretik oso gertu egiten zuten hegari, beti ere irudirik ikusgarrienak lortu nahian. Baina ez ziren Jainkoak eta ahalegin horretan galdu zuten beren bizia.

Gaur egun irudi ezezagun eta harrigarriak eskaintzeko lan egiten dutenak Eduardo Llorente zuzendaria, Aitor Gisasola errealizatzailea eta Alberto Santana gidoilariak dira.

Santi Uriarte ETBko produkzio ardura-dunak dio “Lau Haizetara” euskal telebista kateak ekoiztutako dokumentalen artean audientzia gehien lortu duen saioa dela. Agian horregatik eta eskaintzen dituen irudiengatik erosi dute saioa osorik TVC eta Geoplaneta Television kateak.

■ Prentsa idatzia

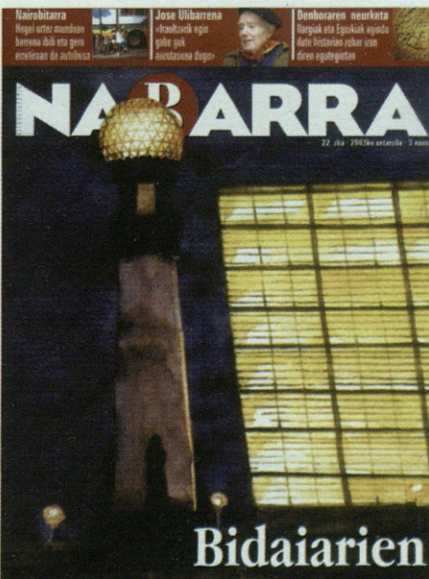
“Nabarra” astekaria, apustu ausarta

Duela bi urte, 2001eko apirilean iritsi zen merkatura Nabarra astekaria. Hasiera batean produktuen zabalkundea Nafarroara mugatu bazuten ere, pixkanaka Euskal Herri osora hedatu dute euren informazioa.

Gontzal Agote Nabarra aldizkariako erredaktorearen ustez, garrantzitsuena zera da, garbi geratu dela gaur egun oraindik komunikabide berriak sortzeko aukera badagoela. Edonola ere, aitortzen du gogorra izan dela, hasiera hasieratik diru laguntza gabe funtzionatu baitute: “Garbi genuen, ez genuela diru laguntzen menpe egon nahi eta ondorioz, ahalik eta autofinantziazio mailarik handiena lortzen saiatu gara”.

Gai orokorrak lantzen dituzte eta Agotek dionez kalitate aldetik bi urte hauetan hobetu egin dute.

Hemendik aurrera aldizkaria ateratzeko lan egiten duten sei lagunen helburua produktua finkatzea eta kalitatea hobetzea da, euskal irakurleari ahal den neurrian gauza gehiago eskainiz.

■ Irratia

“Lauretan Babel” saioa, egindako bidearen emaitza

Asteartetik ostiralera, arratsaldeko 16:00etatik 19:00etara, edukiz betetako magazina emititzen du Euskadi Irratiak. Susana Mujika, Esther Aizpurua, Nagore Telleria eta Lore Unanuek osatzen dute “Lauretan Babel” saio-ko ekipoa. Baina horretaz gain, 10-15 kolaboratzailearen laguntza ere badute, “bestela ezinezkoa litzateke horrelako saio bat aurrera ateratzea”, dio Estherrek.

Saioa 1999ko urriaren 4an hasi zuten eta harrezkero ez da etenik izan. Horrek ez du esan nahi ordea, aldaketarik izan ez denik. Alde batetik, lan taldea bera aldatu egin da. Susana eta Nagore hasieratik daude, baina Esther 2000. urtean iritsi zen eta Lore berriz, 2001ean. Bestalde, edukiei dagokionez saioak garapen bat izan du. Estherrek argitutakoaren arabera, “orain hasieran baino kutsu informatiboagoa du”. Baina oraindik badute arantzatxo txiki bat bihotzean kateatua, jendearen parte hartze zuzena eta berehalakoa lortzea, hain zuzen ere. Horregatik saioaren hasieran entzuleekin harremanetan jartzeko jolas txiki bat egiten dute.

Edonola ere, egindako bidearekin gustura daudela diote, egokia izan baita eta jasotako sariak ere hori adierazten dutela diote. Iazko abenduan “Lauretan Babel” saioak Iparragirre saria ere jaso zuen.

ALBERTO ELOSEGI

Internet

Sustatu, web log formula euskaldunen artean zabaltzen

Goiena taldeak teknologia berriei ezin zitzaiela muzin egin ikusi zuen eta horrela sortu zen Sustatu web gunea, Goienaren beste adar bat bezala. Duela ia bi urte, 2001eko apirilean, helarazi zen lehen mezua eta harrezkero, albisteak, erantzunak eta galderak etengabeak izan dira.

Hain denbora gutxian web log deritzon formula euskal hiztunen artean zabaltzea lortu dute. Hau da, prentsako irakurleen gutunak ohiartzuna, ideien erakuslehoi eta batez ere eztabaidarako plaza bilakatu da. Azken batean Inter-

net erabiltzaileak dira Sustatuk duen informazio iturri garrantzitsuenak, beraiek bidaltzen baitituzte albiste bihurtzen diren mezuak, ezen internauten parte hartzerik gabe Sustatu ez biltzateke gauza bera izango.

Iban Arantzabal Sustatuko editoreak argitu digunez, hasieran komunitatea txikia zenez bertatik lan handia egin behar izan zuten albisteak zabaltzeko eta tresna ezagutarazteko, baina pixkanaka "euskaldunak Interneten idazteko beldurra galdu du. Horrela, web guneak irabazi egin du eta baita albisteak emateko moduak ere". Euskal Herrian web log formula gizarteratu zuten lehenak izan ziren. Baina beren esperientziak fruituak eman ditu, euskal internauten artean erreferente bilakatu baitira. Horregatik, urtarilaren 24an Argia Saria eskuratu zuten, pantaila txiki batean euskal munduan dauden iritzien aniztasuna jasotzen eta erakartzen asmatu baitute.

Publizitatea

Publis agentzia, txapela kentzeko modukoa

Publis publizitate agentzia EIT-Bren irudi korporatiboaren arduraduna da duela hiru urtetik. Denbora tarte horretan hainbat lan egin du euskal komunikazio taldearentzat, baina ziur gehien ezagutzen dena iaz diseinututako kanpaina dela. Nork ez du barre egin aitona-amonen aurrean, Euskal Herriko txokoren bateko baserri batean, txapela atzekoz aurrera jartzen duen gaztearen iragarkiarekin?

Publis agentziak sortu eta garatu zuen kanpaina hori EITBrentzat, azken honen euskarazko programazioaren irudia indarberritzeko helburuz.

"Zabal zabalik" da kanpainaren leloa eta igorri nahi den mezua konplexua izan arren, modu erakargarri eta sinplean ematea lortu dute: euskara bizirik dagoen hizkuntza da eta euskaldunak garai berrietara egokitzeko presatuak gaude.

"Zabal zabalik" kanpaina lehena, oraina eta geroa uztartzea lortu dute, euskaldunon ohiturak mundu zabaleko testuinguruan kokatuz.

Pedro Esnaola Publis agentziako arduradunak dioenez, "inoiz ez dakizu zer nolako erantzuna izango duen kanpaina batek, baina argi dago jendeak ulertu duela, gustatu zaiola eta gainera barre egin duela eta horixe zen lortu nahi genuena, jendearen arreta".

Merezimenduzko Saria

Herri Irratia, 40 urte baino gehiago uhinak hedatzen

Herri Irratia Frankismo garaian sortu zen. 1961. urtetik hona profesionalen harrobi eta habi izan da. Izen handi batzuk joan egin dira, baina beste batzuk geratu, Mariano Ferrer, Karmele Aranburu edo Iñaki de Mujika kasu. Euskararen alde lan asko egin dute, baina jasan behar izan dituzten erasoak ere ugariak izan dira.

1961. urteko otsailaren 2an Loiolako Herri Irratia sortu zen eta 1962ko abuztuaren 15ean Donostiakoa. 1965ean Loiolako Herri Irratia itxi egin behar izan zuten agintarien aginduz eta urtebe-

te beranduago berriz ere emititzen hasi ziren. 1977an lehegailu batek berriro ere isilarazi zuen Loiolako Herri Irratia eta 15 egunetan euskal herritarrek emaniko diru laguntzari esker berriro martxan jarri zen. Baina Frankismo garaiko zailtasunak gainditzen eta euskarari behar zuen lekua aitortzen jakin izan zuen. Esaterako, aipagarria da 1977ko martxoan antolatutako "24 orduak euskaraz" ekitaldia.

Gaurko egunetara etorritik, Gorka Barañano eta Txema Auzmendi zuzendaritza batzordeko kideek Herri Irratiaren etorkizunari begiratzen diote. Apustu garrantzitsuenen artean dute Euskal Herri osora zabalduko den euskal irrati pribatu bat sortzearena. Gaur egun, Herri Irratiaren uhinak Gipuzkoa, Araba eta Nafarroako zati batera zabaltzen dira. Bestalde, herrialde bakoitzean programazio berezia sortzea eta medio plural eta euskal kulturaren eta baloreen jorratzaile izatea dira Herri Irratiak dituen beste helburu nagusi batzuk.

◆ ONINTZA IRURETA
◆ ELISABETH POMBO

Koteto Ezkurra

“Presio unetan hazi egiten naiz. Plaza gizon izaera daukat”

P E R F I L A

Badira naturak langintza baterako propio sortuak diruditen gizaki gutxi batzuk, eta horietako bat da Koteto. Erremontean bi paretak egitea bezalakoxea da hizketan, ti-ta, nerbio hutsa, bizi-bizia.

Baina, hain justu, burua hotz mantentzen jakitea ere bada bere dohain. Frontoian, Kotetoren altuera nork asmatuko jendeak apustuak egin izan dituen arren, inork ez du zalantzan jartzen handietan handiena ere bera dela.

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Alberto Elozegi

A ita Joxe Ezkurra pilotaria zenuen. Eskuz Munduko Txapeldun izan zen banaka (1952an) eta binaka (1955ean). Pilota zaletasuna etxetik datorkizu beraz?

Guk beti izan dugu taberna etxean, Ezkurra taberna, eta pilotazaleen topalekua zen. Aita pilotaria zenez, gure etxean pilota izan da betiko jostailua. Ni txikitatik hasi nintzen palaz jokatzeko, baita eskuz ere, eta gero hasi nintzen laxoan probatzen, eskularruarekin. Poliki mol-datzen nintzen, eta aitak segituan erremontean jokatzeko esan zidan, berak ikusten baitzuen ni eskuz aritzeko nahiko motza nintzela.

■ **Txikitan ba al zenuen beste zaletasunik?**

Bai, denean jokatu dut. Txirringan aritu nintzen, Doneztebeko taldean. Sprinter peto-petoa nintzen! Eskubaloian ere aritu nintzen, bertako taldean, eta nahiko poliki gainera. Nafarroako selekzioan jokatzeko nuen. Baina erremontean hasi nintzen, eta beste dena alde batera utzi nuen.

■ **Oso goiz debutatu zenuen, 16 urterekin.**

Ia hamabost urterekin hasi nintzen entrenatzen. Asko hobetu nuen, eta segi-

tuan esan zidaten debutatzeko. Entrenatzen urte bakarrarekin nahikoa izan nuen. Oso garai politak izan ziren. Mutil koskorra nintzen, eta ez nuen honetara iristerik imajinatzen. Niretzat oso dibertigarria zen, eta kito. Alde txar bakarra zuen, kotxerik izan gabe joan behar izaten nuela Iruñera, gero Donostiara... Etxekoren batek eraman behar beti!

■ **Garai hartan beste denak zaharra-goak izango ziren.**

Bai. Horrek ez ninduen kikiltzen, beti izan naiz nahiko ausarta. Berehala primeran integratu nintzen. Zorte handia izan nuen. Oso talde ona genuen, orain baino jende gehiago aritzen ginen entrenatzen. Gainera, ume mimatua nintzen. Jakina, on xamarren bat etortzen denean, beti izaten da denen begikoa.

■ **Geroztik ibilbidea nolakoa izan da?**

Hasieran dena da oso berria. Gogoratzten naiz lehenengo partidaren paseoa bezala ibiltzen nintzela. Partida batzuk

onak egin, beste batzuk ez hain onak, gero festa batzuk egin eta hurrengo egunean partida ezin zentratu nenbilen. Gainera oso gaztea nintzen, ikusten nuen diru pixka bat, eta eskolara joatean errege sentitzen nintzen.

Baina gero, hobetzen hasi eta ikusi nuen gauza jada nahiko serioa zela. Banekien zerbait egin behar banuen dena utzita horretara jarri behar nuela. Segituan ateratu nintzen txapeldun, eta orduan ikusi nuen erremontean izaten ahal zela nire bizitzeko modua. Eta gustura.

Hortik aurrera, 21 urterekin, serio-serio hasi nintzen. Geroztik denetik izan da. Nik uste nahiko erregularra izan naitzela. 1998an urte txarra pasatu nuen. Anemia izan nuen. Oso gaztetatik egur ederra eman diot gorputzari, eta urte hartan behera egin nuen.

Pilota munduan memento denak onak izan ditut, ez dut oroimen txarrik. Niretzat hau amets bat bezalakoa izan da.

■ **Gorputzari ez al diozue atsedenik ematen urte osoan?**

Lehen ez zen oporrik hartzen. Gure enpresan bazirudien delitu zela. Baina bakoitzak antolatzen du bere urtea, eta nik 15 egun hartzen ditut jai uda pasa ondoren (txapelketa pasa ondoren), eta neguan (binakako txapelketaren ondo-

“Kantxatik dena entzuten da. Nik frontoiko istilua onartzen dut, baina iraina ez”

ren) beste aste bat hartzen dut, pixka bat lasaitu eta deskonektatzeko. Bestela errutinaren erortzen gara, eta hori da niretzat okerreana.

■ Zein dira zure armarik onenak?

Nik uste nahiko osoa naizela. Pilotari oso bizkorra naiz, teknika menperatzen dut, eta fisikoki ere sasoi onean nago. Baina nire gaitasun handiena burua da: oso hotza naiz, oso kalkulatzaileria, eta konpromiso handien aurrean hazi egiten naiz. Eta presio hori jasateko gaitasuna izan behar da. Nik izaera hori dut. Oso seguru nago neure buruarekin, eta hori asko sumatzen da.

■ Nola entrenatzen duzu?

Nik normalean astean hiru partida jokatzen ditut: astearte, ostegun eta larunbatetan. Nire entrenamendua izaten da korrika eta gimnasia pixka bat egitea bakarrik. Gimnasioak ez ditut batere gogoko, herriko kaleetan eta parkean aritzen naiz, kaleko airea arnasteko. Igandean jai egiten dut. Frontoian ez dut entrenatzen, astean hiru partida jokatuta, segituan erreko baikinake bestela.

■ 2002ko abuztuan bular aldean min hartu eta hilabete egon zinen jokatu gabe. Zer gertatu zen?

Bi urte oso gogor neramatzan, emaztearen kontuarekin. Baina aurrera jarraitu nuen, 2 hilabetez oso ongi jokatzen. San Ferminetan eta abuztuan oso partida gogorak jokatzen nituen. Gainera buruzburukoa entrenatzen ari nintzen... azkenean nekatu egin nintzen. Nik uste lesioa baino gehiago neure burua zela: presio handia nuen, eta leku batetik edo bestetik askatu egin behar zuen.

■ Etsitzen duzu hilabete batzuk jokatu gabe?

Jokatu gabeko bizimodua oso gogorra egiten zait. Gu azkenean errutina batean erortzen gara, eta jada gure planteamenduak

eginak ditugu. Eta astearte edo ostegun batean ez badut partidarik, ni pixka bat galduta sentitzen naiz. Nire lagunak one-nak frontoian daude. Orain niri frontoia kentzea, sekulako kolpea litzateke. Nik jokatzen ez dudana ostegunetan ere, frontoira joan egin behar dut, kafe bat hartu eta lagunekin partida ikustera. Gero batzuetan afaltzera joaten gara... Ez da kirola bakarrik. Gure bizitza da.

Beste erremontista batzuek bere partida jokatu eta alde egiten dute. Nik jokatzen dudanetan, beste guztien partidak ere ikusten ditut.

■ Eskumuturrean eskafoidearekin arazoa izan zenuen.

Ez nuen hautsi, baina nahiko arazo larria izan nuen. Euskal Jai Berrin (Iruñean) izan zen. Joan nintzen zabalera, pilota bat hartzera, eta kantzako eskuine-

ko sarea takoetan trabatu zitzaidan. Eskumuturrarekin jokoa egitean, sekulako aberia egin nuen. Eskafoidea hautsiz gero ez nintzen hemen egonen! Oso kezkatua egon nintzen, eta behar ziren proba denak egin nituen. Medikuek esan zidan asko zaindu behar zela, bestela operatu beharra izango bainuen. Hilabete egon nintzen jokatu gabe, eta zorionez, azkenean ez zen pasa deus ere.

■ Zer arrisku ditu kirol honek?

Beti izaten dira arriskuak, pilotakada galantak ere jasotzen ditugu. Baina pilotari batentzat lesioa da arriskurik larriena. Kirol hau oso agresiboa da. Kanpotik ez dirudi horrela, baina mugimenduak oso azkarrak dira, indar handikoak... Ez badugu gorputza zailtzen eta kontrolatzen, erraza da lesionatzea.

■ Zazpi txapelketa irabazi dituzu, eta galdu duzun bakarra, lagun minenaren kontra. Zein izan da zuretzat finalik politena?

Final denak oso ezberdinak izan dira. Batzuetara oso lasai joan nintzen, beste batzuetara kezka batekin edo nire etxeko kontuekin... dene-tik izan dira, baina denak oso politak.

Baina bat gogoratzekotan, lehenengoa aukeratzen dut. Ni garai horretan burbuila batean bizi nintzen. Beste kirolean aritzen nintzen, sartu nintzen erremonte txapelketan, hasi nintzen binakakoan jokatzen... Sekulako partidak egiten nituen eta buruz-burukoan dena ongi atera zen. Bat-batean sartu nintzen finalean eta faborito gainera. Finala erraz irabazi nuen eta ez nuen sinesten, ez nekien egia ala gezurra zen, ala kasualitate bat. Oso polita zen. Finala bukatuta afaltzera joaten ginen pilotariekin eta babesleekin Donostian. Aurten aldatu da, ez zegoen afaririk antolatuta. Herriko elkarteak ospatu genuen, 50 lagun inguru bildu ginen, eta musika eta festa jarri genuen.

■ Galtzeko ere jenioa al duzu?

Bai, hala da. Galtzen

dudan unean asko haserretzen naiz, eta neure ondorioak ateratzen ditut. Baina ez naiz egoskor horietakoa. Uste dut galtzen badakidala.

■ Aurrera begira zein dira zure helburuak?

Ez daukat ezer pentsatuta. Nik osasuna bakarrik eskatzen dut, jokatzeko jarraitzeko. Eta hortik aurrera etorriko dira beste gauza batzuk. Beti txapela daukagu gogoan, baina nik maila honekin jarraitzen badut beste sei-zazpi urtean, txapelak irabazi edo ez, oso gustura geldituko naiz. Eta hamar urte badira, primeran.

■ Erremontistek zenbat urtez jokatzen dute normalean?

Orain zaharrenek 42 urte inguru dituzte, baina oso kasu bereziak dira. Elizalde eta Matxin izarrak izan dira, eta oraindik nahiko joko polita dute. Baina

punturik gorena 30-37 urte ingururekin lortzen da.

Nik gogoratzen dut 24 urterekin beste nerbio bat nuela, beste txispa bat. Orain ez dut hainbestekoa, baina beste alde batzuetan irabazi dut. Indar gehiago daukat eta askoz hobeto mantentzen dut tonua.

■ Erremonteko saskia aldatu al da?

Bai, orain 5 urte aldatu zuten. Lehen ihizkoak ziren, eta orain plastikozkoak dira. Ihia oso zaila zen aurkitzeko, edo kalitate txarrekoa zen. Orain pixka bat zakarragoak dira jokatzeko, efektuak ez dira hain ondo egiten... Oraingo zestak ez dira hausten, baina niretzat lehengoak politagoak ziren jokatzeko.

■ Zer moduzko pilotekin jokatzen duzue?

Nik uste kirol honetan arazo handi bat

badagoela. Saiatzen ari dira pilota mota bat aurkitzen, baina ez dute asmatzen. Beti ateratzen da edo bote gehiegikoa, edo oso okerra, edo oso motela... Oso lan zaila dago pilota egokia aurkitzen. Nik ez ditut ezagutu oso pilota onak, baina gogoratzen naiz gure aurrekoek beste soinu bat zeukatela, beste bizitasun bat. Oraingoei txispa falta zaie. Oraingo jokoa tristeagoa da, eta uste dut horretan pilotak zerikusia baduela.

■ Telebistan gutxi botatzen da erremontea. Zergatik?

Nafarroan ikusten da, La 2n asteartean emititzen baitute. Baina ETB-k gutxi emititzen du. Hor ni ez naiz sartzen, ez dakit zer gertatzen den, baina nik uste dut barruko kontuak izango direla.

■ Zaletu asko mugitzen al du kirol honek?

Bai. Publiko oso leiala du, ez da eskuzkoan bezala. Erremontek ez ditu partida batean mila pertsona biltzen, baina egunero egunero 300-400 pertsona bai.

■ Osasun onean al dago erremontea?

Bai, oso. Baina nik uste behetik datozen pilotariak falta direla. Ateratzen dira, baina oraindik erremontek behar ditu beste izen batzuk. Eskolak-eta badaude, baina ez da hainbeste jende ibiltzen eskoletan, eta jakina, hain multzo txikitik izen handiko pilotariak ateratzea zaila da. Akaso hemendik bi urtera aterako dira pare bat pilotari oso politak eta horrek sekulako bizia emango dio erremonteari.

■ Erremontean enpresa bakarra dago, Galarreta Jai Alai. Jokalariak gustura al zaudete?

Denetik dago: badago jendea kontent, badago oso haserre... Nik nire kasu pertsonaletik hitz egiten dut, eta ni oso gustura nago.

■ Beste enpresarik sortzeko aukerarik badago?

Ez, gu bi frontoietan bakarrik ibiltzen baikara, eta bi horiek pribatuak dira: Iruñekoa eta Galarretakoa. Esku pilota jokatzen ahal da edozein frontoitan edo edozein herritan, baina gure kirola ez. Frontoi berezia behar da, luzera behar du, eta eskuineko sarea. Euskal Herrian ez dira hainbeste baldintza horiek betetzen dituzten frontoiak. Gainera beti leku berean jokatu izan denez, ez da oso kirol ezaguna, beraz, zailago da zaletasuna sortzen. Batzuetan ateratzen gara Bilbora, edo Azpeitira, eta polita izaten da, baina astero joatea ezinezkoa da.

- **Jaio:** Donezteben, 1973an.
- **Erremontista. Aurrelaria.**
- **Debuta:** 1990-07-06, Euskal Jai Berrin (Iruñean).
- **Txapelak:**

+Bingo Londres Txapelketan, banakakoan, zazpi txapel irabazi ditu (1995-1996-1997-1998-1999-2001-2002). 2000. urtean, berriz, bigarren geratu zen.

+Bingo Londres Txapelketan, binakakoan, txapeldun izan zen 1994an eta 1999an.

+Torneo de Ases irabazi zuen 1994an.

+Txapeldunorde absolutua izan zen 1997 eta 1998an.

+San Fermin torneo irabazi zuen 2002an, binaka.

+San Inazioetako Torneo irabazi zuen 2001ean, binaka.

- **Neurriak:** Altuera: 1,70 m. Pisua: 78 kilo.

■ Lizaso erremontista eta biak Doneztebekoak zarete. Kasualitatea al da?

Donezteben 1.400 biztanle inguru bizi bagara, 6 erremontista profesional gaude, eta beste bat debutatzeaz dago. Gu txikitik egon gara frontoian sartuta. Beti egoten ziren eskularruak edonoren eskura eta haiekin jokatzeko guren laxoan. Gero hasi ziren erremontista batzuk ateratzen, eta atzetik gehiagok jarraitu diete. Oso zaila da herri txiki batetik hainbeste erremontista ateratzea, eta zerbait esan nahioko du. Nik uste denak laxotik gatzela.

■ Laxoa, gaur egun non jokatzen da?

Baztan eta Malerrekan bakarrik. Laxoa da pilota joko zaharrena. Oso berezia da. Gainera herri bakoitzak ditu bere arauak: "pilotak halako baratzean bote jo duelako ez da tanto..." Gu oso ohituta gaude ikusten, baina ezagutzen ez duena harrituta gelditzen da. Ez baduzu kontrolatzen, jokoa oso aspergarria da. Baina niri asko gustatzen zait.

■ Euskal Selektzioa nola ikusten duzu erremontean?

Oso ongi. Pilota leku denetan jokatzen da, baina batez ere hemen. Gustatuko litzaidake hemengo selektzioa ateratzea. Espainiakoa baino indartsuagoa izango litzateke. Baina beste kontuetan-eta ikusten da oso zaila dagoela. Hala ere borrokatu behar da, eta agian aterako da.

■ Publikoaren presioa sumatzen duzue? Zer entzuten da kantxatik?

Kantxatik dena entzuten da. Nik bereizi egiten dut iraina eta frontoiko istilua. Ikusle bat auskalo zenbat diru jokatzen duen.

BERTSOA

Doinua: Espainian behera

**Frontoia behar omen
duzue derrigor,
zuen gogo guztiak
biltzen baitira hor.
Saski bati loturik
tinko eta gogor,
datorren pelotari
erantzun ona zor
denak dudak utziaz:
Nork gidatzen du nor?**

Aitor Mendiluze

BIZITZAREN PASARTEA

Kantxan kaskoarekin ikusita naizena baino askoz txikiagoa dirudit. Egun batean gizon bat etorri zitzaidan, galdezka: ehun mila duro jokatu zituela ea nik zenbat neurtzen nuen. Nik baietz metro eta hirurogei zentimetro neurtu egin zuen apustu.

Askotan entzun dut bazirela apustuak, nire altueraren gainean (orain jada ez). Gero kanpoan ikusten naute, eta ez naiz oso handia, baina hain txikia ere ez.

tzen ari bada, eta nik pilota txapapera botatzen badut, normala izaten da builan hastea "Kaka zaharra!" eta halakoak boteaz. Nik hori onartzen dut.

Orain, bateren bat iraintzen hasten bada, hori ez dut onartzen. Gainera, batzuetan jendeak pentsatzen du pilotariari edozer

ez da kontua. Boladak ere izaten dira, konfiantza gehiagorekin bazaude, agian arriskatu duzu, beste batzuetan ez zaude hain seguru zure buruarekin. Ez gara harritzkoak!

■ Pilota datorrenean, zenbat jokaldi izaten dituzu buruan?

Bakarra. Garbi ikusten dut. Hori sena da. Buruan bi jokaldi badituz, seinale txarra. Horrek esan nahi du ez duzula konfiantzarik. Jokaldi hau edo bestea egin erabakitzen hasi, eta txarra egiteko arrisku ederra izaten da!

■ Jokalaritan zein duzu eredu?

Elizalde. Elizalderi begira maiz egona naiz, niretzat aurrelaririk onena izan da. Teknika aldetik onena izan da. Orain pixka bat zahartuta dago eta pilota ez du hainbeste mugitzen, baina klase handia du.

Besteak ikusiz asko ikasten da. Gainera ikasteko ez naiz batere itxia. Etengabe hobetu behar da. Nik banakako txapelketa prestatzeko beti deitzen diot Elizalderi, eta berak esaten dit zer aldatu behar dudan, edo aholkuak ematen dizkit. Kantxatik hobe ikusten da barrutik baino. Kritika konstruktiboa asko gustatzen zait.

■ Zer nahiago duzu, banakako jokoa edo binakakoa?

Oso ezberdinak dira. Jokatzeko politagoa da binakakoa, eta ikusteko ere bai.

Ikusteko banakako txapelketa oso itsusia da. Bi pareta gutxi egiten dira, eta peloteoa ere bai. Frontoia hain luzea izan eta pilotak sekulako botea egiten duenez, oso zaila da. Baina badu beste zerbait. Azkenean buruz-burukoa da eta bakoitza bakarrik dago bestearen aurrean, horrekin neurtzen da bakoitza, eta horrek ematen dio pisua jokoari. Erremontistoi prestatuntza berezia eskatzen digu, batez ere aurrelarioi. Gu ez gaude sakatzen ohi-tuta, eta sakea kontrolatu behar da ●

**"Erremontek ez ditu
partida batean mila
pertsona biltzen, baina
egunero-egunero 300-
400 pertsona bai"**

deitzeko eskubidea duela, eta denetik aurrera dugu: "Putakumea", "txorixo"...

Baina ez dut gaizki ikusten frontoiko bizitasun hori, haserrealdi txiki horiek. Nire lagunekin hitz egiten dut eta haiek ez dute horrela ikusten. Bakoitzak ezberdin bizi du giroa. Izaera kontua da.

Batzuetan oso egoera gogorak sortzen dira frontoian. Jakina, presio handia dago. Badakigu dirua jokatzen dela, eta markagailuak buelta hartzen badu, batzuetan tokiz kanpo sentitzen gara, dena datorkigu gainera. Azkenean horrek anitz markatzen du, zeren horrelako egoeretan, ez zaude oso indartsu edo oso seguru zure buruarekin, jende bat kikildu egiten da... Nik neuk ere hasieran, burua makurtzen nuen. Baina orain ez.

Badago jendea ohitzen ez dena. Hori izaera da: 39 tantotara berdinduta egon, sekulako istilua kantxan, eta hartzen duzu pilota bat lauak, eta jokalariek batek bi partakoa botako du, eta bestea ez da arriskatu, besteren batek huts egin dezan utziko du... Ni oso hotza naiz, eta uste dut ez naizela kikiltzen. Plaza gizona zaren edo

E Z P

PRINTZA

KONBENTZIORIK
GABE

Miguel Zugazak, egun El Prado museoko zuzendari denak, honakoa zioen "Administrazioa Euskaraz" aldizkarian:

"(...) Nik uste dut Euskal Herrian artea erakusteko gero eta areto gehiago daudela, bai esparru pribatuan, bai publikoan; hortaz, baldintzak egon badaude, nahiz eta artistek nahi izango lituzketen guztiak ez izan. Euskal Herria artearen agertoki garrantzitsua bihurtu da (...).

Museo mota asko daude: museo historikoak, arte garai-kidekoak, eta abar; baina nik uste dut museo guztiek dituztela ikasgai garrantzitsu batzuk. Horietako bat da berezko bildumekin eta artea interpretatzeko era desberdinekin harreman bat izatea. Ikusle berriak bilatzea da beste betebeharrak. Une berezi eta egokia da, oraingo konbentzionalismo jakin batzuei aurre egiteko eta akademizismo batzuk bertan behera uzteko. Nire ustez, iraganaren eta orainaren arteko muga hertsia apurtu egin behar ditugu, eta bi mundu horien arteko harremana erakutsi ikuslekoari (...) Ikuslearen begien aurrean uztartu egin behar ditugu arte tradizionala eta eguneko egiten ari diren beste arte mota horiek. Hori da museoak duen xede handienetako bat, hain zuzen ere esperientzia hori martxan jartzea eta artea konbentziorik gabe erakustea (...)"

BAZTANGO ETNOGRAFIA MUSEOA

ASTE Santuan inauguratuko da seguruenik Baztango Etnografia Museoko galeria Elizondon. Dagoeneko bildu dituzte Museoa osatuko duten 600 pieza. Bailarako familiek utzitakoak dira gehienak, eta bertako ohituren eta bizimoduaren adierazgarri dira. Museoaren egituraketa ere pentsatua dago: beheko solairuan aroztegi zahar bat jarriko dute; lehenengo solairuan, etxebizitza tradizionala ikusi ahal izango da; eta bigarrenean, garai bateko lanbideen erakusgarri diren piezak paratuko dituzte.

FONOTEKAREN PROIEKTUA

EUSKAL Kultur Erakundeak hurrengo urteetan martxan jarri nahi dituen proiektuen ildo nagusiak aurkeztu zituen lehengo astean. Lau urtez Kantuketan egitaraua burutu ondoren, eta honi jarraiki, egitasmo berriak landuko ditu. Bestek beste, Ipar Euskal Herrian fonoteka bat sortzeko asmoa agertu du. Horretarako Baionako Euskal Herriko ondare zentroan ikerketak jarri ditu martxan. Bertan euskal kantu eta musikari lotuta dauden argitaratu gabeko soinu ondarea biltzen ari da.

DANTZAN ETA ANTZERKIAN
ESPEZIALIZATUA

AURREIKUSPENEN arabera, 2004ko udan amaituko dituzte Donostiako Victoria Eugenia

■ 2004ko udan amaituko dira lanak.

MONIKA DEL VALLE

antzekiko lanak. Berriztapen lanek 12 milioi eurotako aurrekontua dute. Factoría de Proyectos izeneko enpresari eman zion Udalak Victoria Eugeniaren berriztapenaren ikerketa. Dantza eta antzerkia izan beharko lukete Victoria Eugeniaren ekitaldi nagusiak txosten horrek ateratako ondorioen arabera. Honela, dimentsio handiko antzezlanak hartuko lituzke Victoria Eugeniak, eta horrez gain, dantzarako egokitutako areto bakarra izango litzateke hirian. Egingo diren lanen ondorioz, hainbat eserleku kenduko dira, agertokia berrituko da eta entsegurako gela bat, diskoteka bat eta kafetegi bat sortuko dira.

MUSIKA ETA ZINEMA

GUZTIRA 12 film eskainiko dituzte Gasteizko Azul zinema aretoetan asteazkeneko hemendik aurrera. Zinema eta musikaren arteko harremana lantzeko asmoz, "Musika pantailan" izeneko zikloa antolatu dute. Lehenengo emanaldian "Amadeus" filma eskaini zuten. Bestek beste,

ALBERTO ELOSEGI

H I T Z B I T A N

- David Barberok nontzeberri.com-en: "Gaur egun antzerki produkzioaren kalitatearen gainbehera bat dagoela uste dut. Baliteke antzezlan oso onak egotea, baina gehienak ez dira taulara iristen (...) Eskenatokietara begiratuz gero, konturatuko gara testu gehienak egokitzapenak direla edo talde batek sortutako testuak".
- Iban Zalduak honakoa zioen "Gara"-n: "Gurean dugun aje bat da kritika negatiborik ez dela ikusten, ez da mailarik desberdintzen".

L A K

datozen asteetan, "Amerikar bat Parisen", Francis Ford Coppolaren "Bihozkada", Fernando Truebaren "54 kalea" edota Ingmar Bergmanen "Txirula magikoa" ikusi ahal izango dira.

PIRATERIAREN ZENBAKIAK

ASKO entzunagatik ere, pirateriaren inguruko albisteek ez dute indarra galtzen. Azkeneko berrien arabera, Espainiako Industria Fono-grafiko eta Bideografikoaren Elkarteak (Afyve) pirateriak merkatuaren %40a hartzen duela jakinarazi du. Espainiako Autoreen Batasunak (SGAE) ordea, %25ean finkatzen du pirateriaren eragina. Edozein modutan, 1999an zifra hori %5ekoa zela kontuan izanik, handiak dira bata zein bestea. Bestalde, Espainiako Segurtasun indarrek 2002an legez kanpoko 3.898.848 CD eta CDR konfiskatu zituzten.

AZKEN ERAKUSKETA

JEAN Vérane artista eta bildumagilearen

GIDOIGILEEN LAN BALDINTZAK

Euskal gidoilarien %8a bakarrik bizi da egun gidoiak egiteaz. %55ak gidoiak idazteaz gain, bere lanbidearekin harremana duen beste lan bat burutzen du. Euskal gidoilarien %22 bakarrik da profesionala. Horrez gain, euskal gidoilari profesionalen heren batek soilik egiten du lan Euskal Herrian. Euskal Herriko Gidoigileen Elkarte Profesionalak lanbidearen azterketa egin nahi izan du asteburu honetan burutu dituen VII. Jardunaldietan. Autore eskubideak, Jabetza Intelektualaren Legea, erakundeen laguntzak, zinema eta telebistarekiko harremanak... jorratu ditu. Jardunaldi hauen karira, Europako Gidoigileen Federakuntza sortu dute, langile hauen baldintzak hobetzeko.

lanen erakusketa izango da ikusgai Gasteizko Amara aretoan otsailaren 12a arte. Guztira, Vèraneren 80 lan ikusi ahal izango dira. Bate-tik, artistak basamortuko harkaitzei eginiko argazkiak eta lientzoak izango dira ikusgai. Eta bestetik, berak osatutako mundu guztiko mahai jokoen bilduma paratuko da. Erakusket-a hau izango da Amara aretoan egingo den azkenekoa. Izan ere, otsailaren 12tik aurrera Amara aretoak hirugarren adinekoen gelak hartuko ditu bere baitan.

EUSKAL ARTEA ARCO-N

OTSAILAREN 13an hasi eta 18an amaituko den Madrilera Nazioarteko Arte Garaikideko Azokan, ARCON, guztira, Euskal Herriko bederatzi arte galeria izango dira. Urterokoez gain, Bilkin galeria bertan izango da lehen aldiz. Euskal artistei dagokienez, berrogeita hamarretik gora izango dira Azokan euren lana erakusten.

ALBERTO ELIOSEGI

■ Anjel Alkain.

IZENAK

Anjel Alkainek gidatzen duen Gorringo antzerki talde sortuberriak Joxean Sagastizabalen "Kutxidazu bidea, Ixabel" liburuan oinarritutako antzerki lana taularatuko du martxoaren 15ean Taffallan.

Patxi Salaberri Muñoka "Iraupena eta lekukotasuna. Euskal Literatura idatzia 1900 arte" izeneko liburua plazaratu berri du Elkar argitaletxearen eskutik. Bertan, euskal literatura klasikoaren azterketa egin du egileak.

David Barberok testu dramatiko berrizko idazketa tailerra eskainiko du Bilboko Udalaren eta Bilboesenaren eskutik otsailaren 13an aurrera hiriburuko kultura etxeetan.

Agerre Teatroak "Los niños no pueden hacer nada por los muertos" lana estreinatuko du otsailaren hasieran Donostiako Antzoki Zaharrean.

Su Ta Gar taldeak disko berria kaleratuko du udaberri-rako Gor diskoetxearen eskutik.

KATRIN

■ Su Ta Gar.

- Unai Elorriagaren hitzak dira hauek "... eta kitto!"n jasoak: "Saria ez irabazteko ezaugarri guztiak betetzen nituen".
- Gorka Salmeronen ustez, "emozio edo sentsazioz ez badago, ez dago argazkirik". Hitzok "Kaixo" aldizkarian esan zituen.
- Ane Muñozek eginiko adierazpena da hau "Kimuak" proiektuaren inguruan "Irunero"n: "Ez da horrelakorik beste inon ezagutzen. Euskaditik kanpo ere interes handia sortu du. Dena dela, mugatua ere iruditzen zait. Sei laburmetraia besterik ez dituzte aukeratzen (...)"

EITB, zerbitzu publikoa eta ikus-entzunezko sistema

Inoiz izandako audientzia-emaiza onenak lortuta esan dio agur EITBk 2002ri. Ez da gutxi, aintzat hartuta zer nolako konkurrentzia egoera bizi duten gaur egun irrati eta telebistek. Bete al ditu, ordea, euskal irrati eta telebista zerbitzu publiko batek ustez bete beharko lituzkeen eginbeharrak? Zaila da galderari erantzutea, besteak beste, betekizun haiek ez direlako inoiz behar bezala zehaztu. Zerbitzu publikoaren definizioa, orokorra berez, ez da gaur arte irizpide mugatu eta aldagai neurgarrien multzo zehatz batean gauzatu EITBn. Urteak joan eta urteak etorri, zerbitzu publikoaren filosofiari erantzun eta aldi berean ikus-entzuleak erakarriko zituzten irrati eta telebistak egitea izan da EITBren erronka. Baina nola erdietsi bi osagai horien arteko oreka, mugatua eta neurgarria bata, zehaztugabea eta neurgaitza bestea? Joera, ia beti, audientziari begiratzea izan da. Zerbitzu publikoarena? Auskalo!

EGOERA horren aurrean, oso hitzarmen garrantzitsua da pasa den urrian EITBk Eusko Jaurilaritzarekin sinatu zuen 2002-2005 urte-tarterako programa-kontratua. Lehenengo aldiz bere ibilbidean, konpromiso zehatzak hartu baititu EITBk programa-eskaintzaren inguruan, ordu kopuru eta generoen arabera, baita gestio-irizpideen gainean ere, finantza-egonkortasunaren truke. Egia da definizio eta konpromiso haietako asko orokorregiak direla oraindik, ondo zehaztugabeak eta neurtzeko zailak, eta faltan botatzen dira, orohar, baita programen kalitatearen gaineko irizpideak ere. Baina badirudi, azkenik, euskal irrati-telebistaren zerbitzu publikoaren funtzioa finkatzeko bidea hartu dela.

Hala eta guztiz ere, bide horretan aurrera egingo bada derrigorrezkoa izango da EITBren jarduerari eta, orohar, Euskal Herriko ikus-entzunezko sistema osoa, jarraitu,

aztertu eta araupezen lagunduko duen erakunde independente baten ezartzea, Kataluniako Ikus-entzunezko Batzordearen modukoa. Programa-kontratuak Jarraipen Batzorde instituzional bat aurreikusten du, zeinari egokitu bide zaion han jasotzen diren eginbeharrak zehaztu eta betetzen direla ziurtatzea. Mota horretako tresnak, ordea, izatez alderdi eta instituzioekiko menpekoegiak, ez dira, ohiz, oso eraginkorrak izan euren zereginetan.

Patxi Azpillaga
EHUko irakaslea

“Bada garaia aintzat hartzeko euskal ikus-entzunezko sistema ez dela EITBn agortzen, eta euskaldunok badugula zeresanik baita Estatuko irrati eta telebista kateen jarduerari buruz ere, gutaz dihardutenean behinik behin”

katea eta taldeen esku utzi dira, lizentzien salerosketa libre utzita, inongo betebeharrak eskatu gabe bertako kultura edo gizartearekiko; udal-irradiak ez dira sustatu, ez eta telebistak ere; are gehiago, telebista lokalen eremuan nahi dutena egingen utzi zaie Correo eta Prisa taldeei. Arlo horietan guztietan ez dira euskal zerbitzu-publikoko irizpiderik ezarri; are gehiago, aurrekontuen legeaz baliatuta Espainiako Estatuak aurtan amaitzen ziren irrati-lizentziak automatikoki luzatu baditu ere, badirudi horretaz inor gutxi ohartu dela. Harrigarria benetan, euskal komunikazio-eremuaren etorkizuna arlo horietan jokatzen baita neurri handi batean ●

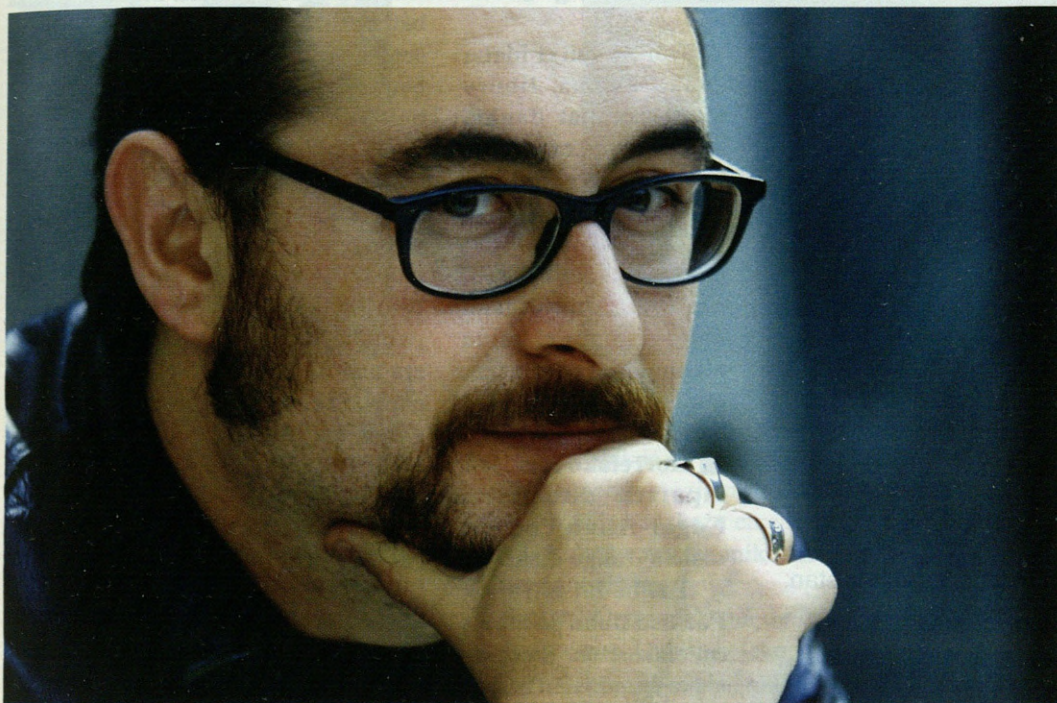
MARISOL RAMIREZ

P A D D Y R E K A L D E

Orain sei-zazpi urte nobela erotikoak idazten hasi zen; ordutik hona, 4 liburu idatzi ditu. Azkena, "Rebel Mayo Colorao", Irlandan girotutako nobela beltza kontsidera daiteke. Errealismo magikoa du maite eta ukitu hori bere lanetan sartzen saiatzen da.

"IDAZTEKO, LEKUAK USAINDU EGIN BEHAR DITUT"

besteek ez zutela idazten halakorik, eta hori utziz bestelako narrazioak idazten hasi nintzen. Eta "Aizu!" koen gustukoak izan ziren nonbait, zeren memento batean haiek liburu batean biltzea proposatu zidaten. Beste narrazio luzeago bat gehitu nien, eta horrela atera zen "Aizu! Paddy", 1997an. Denetarik dago hor: ipuin oso urbanoak, Irlandakoak, Nafarroako mendialdekoak...

■ **Zer alde dago liburu horretatik "Whiskey koloreko gauak" deritzanera?**

"Aizu! Paddy"koak samurragoak izan ziren -ez indar gutxikoak, eh!

Irakaslea da lanbidez, bere garaian punkaren "zuk zeuk egin" filosofia bere egin zuen gizon hau, baina hainbat idazlan plazaratuak ditu dagoeneko Paddy Rekalde bezala izenpetuz, "Rebel Mayo Colorao" nobela da azkena. Idazteko orduan, bere bizitza propioan oinarritzen da, Aturri eta Ebro arteko giza paisajea eta kultur dinamika osoa aldarrikatuz, eta berdin egiten du maite dituen Irlanda bezalako beste bazterrekin. Adibidez, taberna batean kokatzen badu narrazioa -eta bere lanetan maiz agertzen den lekua da-, oso argi daukalako da zeintzuk izan daitezkeen hango jendearen kezkak, abenturak eta desbenturak, eta Paddy Rekalde bere pertsonaiak ahalik eta humanoenak egiten saiatzen delako.

■ **Noiz ekin zenion zuk idazteari?**

AEK-ko "Aizu!" aldizkarirako hasi

nintzen ni idazten, duela sei-zazpi urte. AEK Egun batean esan zidaten narrazio erotikoak nahi zituztela. Arratsaldeko seiak izango ziren ordurako, apur bat mozkortuta harrapatu ninduten jada, eta nik normalean gauza guztiei baietza

□ **"Mutur bikoa naiz: batzuetan barre egiten diot neure buruari eta beste batzuetan erromantiko samar jartzen naiz hainbat gauzekin"**

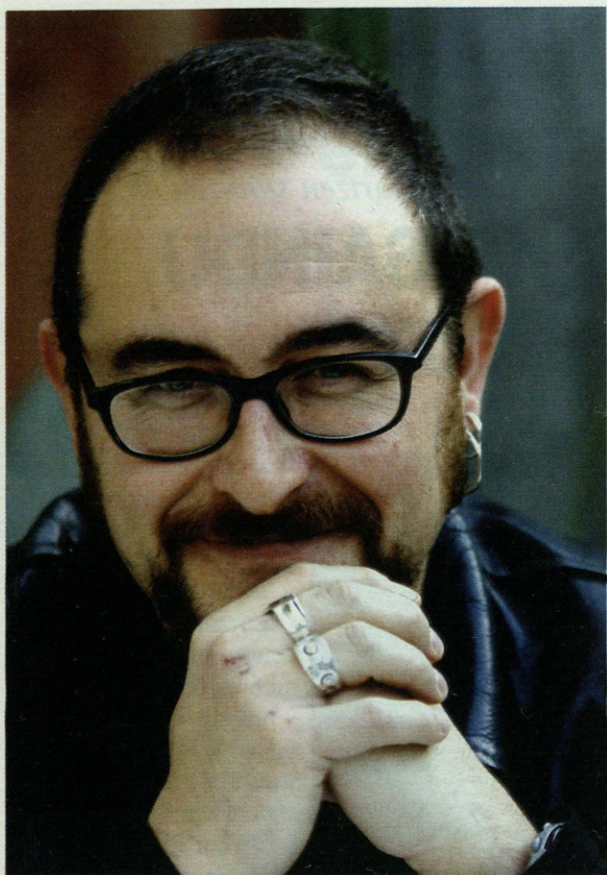
ematen diedanez, halaxe erantzun nien. Ekin nion lanari eta hiru-lau narrazio erotiko idatzi nituen, baina orduan konaturatu nintzen nik idazten ez nuenean

Nire narrazioetan ahalik eta indar gehiena biltzen saiatzen naiz beti. Baina "Whiskey koloreko gauak" liburuko narrazioak landuagoak direlakoan nago. Denetarik ukitzen dut hor ere, mutur bikoa bainaiz ni: memento batean barre egiten diot neure buruari ere, eta bestean, erromantiko samar jartzen naiz hainbat gauzekin.

■ **Edariarengatik delako, edota pertsonaiak ametsen munduan murgiltzen direlako, errealitatearen mugak askotan hausten dira zure lanetan.**

Bai. Irakurle bihurtu nintzenean, gozatu handia lortu nuen Latinoamerikako errealismo magikoarekin, Rulfo, García Márquez eta horien lanekin, eta neure lanetan ukitu hori sartzen saiatu naiz, batetik, niretzako goxoa delako, eta bestetik, aukera ematen didalako irrealak diren beste munduak edo egoe-

XOUSA SINAL

■ "Oso indartsua da Irlandan adiskidetasuna, Dublin batean gutxiago, baina Mendebaldeko herri txikietan edozein mementotan eskaintzen dizute beren etxea han lo egiteko. Adiskidetasun puntu bera aurkitu izan dut Nafarroa ezezagun horretan, bihotz zahar baina goxoak dauden lekuetan".

rak ere tartekatzeo narrazioetan. Adibidez, "Whiskey koloreko gauak" liburuan, badira dagoeneko hilda dauden hainbat pertsonaia, Brendan Behan idazlea edo Espainiako Gerra Zibilean faxistak borrokatzeo Irlandak antolatu zuen brigada internazionalistaren burua izan zen Frank Ryan, kasu. Eta "Rebel, Mayo Colorao"n XIX. mendeko idazle irlandar abertzale eta opiozale baten figura erabili dut, James Manganaena...

■ Omenaldi modura egiten al duzu hori?

Ez. Gehienez ere, ezagutzen ez dugun jende xume baina izugarri hori gurera ekartzeko era izan liteke, baina baita literaturan zehar sortuz bidaiatzeko aukera ematen didatelako. Brendan Behan orain dela gutxi arte ezezaguna

zen gurean. Irlandako literaturan betiko izenak baino ez ziren ezagunak, James Joyce, edo Beckett bezalakoenak. Baina Brendan Behan oso interesgarria izan zen: literaturzalea, idazlea, IRAko kidea, borrokalaria, tabernazalea... Eta nik Brendan Behan bezalako jendea maite dut.

■ Eta nor dugu James Mangan?

Horrek gutxi idatzi zuen. Poema liburu luze-luze bat dauka, baina, batez ere, XIX. mendeko errepublikar aldizkarietan agertu zituen bere kolaborazioak. Oso gazte hil zen, orduko gaixotasun baten eraginez, baina alkoholikoa ere bazen, eta laudanomanoa ere bai...

■ Horrelako idazleak aipatzen dituzenez, Edgar Allan Poe ere maitea izango duzu?

Ez, bada! Niretzat Poe oso iluna da eta ez nau erakartzen. Badaude

alkoholarekin halako mundu ilun batean sartzen diren idazleak, Poe edo Baudelaire bezalakok, baina nik nahiago ditut Brendan Behanen tankerakoak.

■ "Badakit Kafka maisu bat dela askorentzat, baina niri depresioa eragiten dit, ezin ditut autore ilun horiek irakurri"

Autore ilun horiek ezin ditut irakurri. Badakit Kafka maisu bat dela askorentzat, baina niri depresioa eragiten dit.

■ Beste liburu bat ere kaleratua duzu, "Sex abaroa", alegia...

Sexoaren inguruan osatutako poema liburu bat da. Argazkiak sartu nituen, eta batzuek esan didate pornografikoa dela, baina nik ez dut erotismoa eta pornografiaren arteko bereizketan sinesten, niretzat etika kontua baino ez baita

hori: gaur egun erotismoa ondo ikusia dago, duela laurogei urte txarto... "Sex abaroa"n sexuak ematen digun babes, plazerra eta ona den guztia aldarrikatzen dut, nire ustez. Poema bakoitzarekin narrazio bat egiteko posibilitatea neukan, baina nekatu egin nintzen narrazio erotikoak nahiko errepikakorak direlako: ezagutzen dira bi (neska-mutila, mutila-mutila edo neska-neska) eta elkar ezagutze prozesu labur baten ostean, txortan hasten dira. Nireak, ordea, sexua norabide guztietatik harturik, hari buruzko flash moduko poema batzuk dira. Sexuaren gai horri seriotasuna kentzen saiatu nintzen hor. Poema batzuk egoera horri barre egiteko dira, beste hainbat erromantikoak, badira nazkagarriak ere, eta baita sexuaren gaineko miseria salatzen dutenak ere. Batzuek irakurriko dituzte zenbait poema eta seguraski heuren burua islatuta ikusiko dute; beste batzuekin barre egingo dute, hurrengoekin "zein nazkagarria den tipo hau" ere esan dezakete, eta handik gutxira "zein goxoa den", edota, "begira zer egoera tristean bizi garen, eta hala ere, memento honetan, biok hemen egonda, zeinen gustura gauden...!".

■ Zure azkena, "Rebel Mayo Colorao", nobela beltzatzat jo daiteke?

Hilketa bi daude bertan, ametsetan gauzatzen dena eta bestea, beraz nobela beltzaren ukitua duela esan daiteke. Egia esan, nobela horren bukaera hasieran dago, narratzailea Nafarroako herri txiki bateko tabernan sartzen denean eta leiho ondoan idazten ari den tipo bat ikusten duenean, hortik aurrera gertatzen dena tabernako idazle horrek idatzia baitu: nola protagonista joango den kanposantura, bere lagun minaren hilerria ikustera, eta gero, putetxera, hango nagusia hiltzera eta maite duen neska askatzera...

■ Nobela horren ia hiru laurdenak Irlandan gauzatzen dira. "Whiskey koloreko gauak"eko hainbat ipuin ere bai. Zer lotura duzu zuk Irlanda-rekin?

Beno, "Whiskey koloreko gauak"ek dituen bost narrazioetatik bi baino ez daude Irlandan kokatuak. Dena den, ezagutzen ditudan lekuetan kokatzen

XOUSA SIMAL

ditut nik normalean nire istorioak, lekuak usaindu egin behar ditudalako, eta horretarako haien usainak -jendeak eta ohiturak- ezagutu egin behar ditudalako. Zentzu horretan, Irlanda ezagutzen dut, eta aukera ematen dit hainbat istorio han kokatzeko. Gainera, berezko historia aberatsa eduki duen eta daukan irla bat da Irlanda. Eta "Rebel Mayo Colorao" han kokatu nuen, protagonista Euskal Herritik atera nahi nuelako eta beste inon ezin nuelako kokatu.

■ Euskal iheslari bat prezeski Irlandara joatea ez al da harrigarria?

Ni ez nabil iheslarien zuzendaritza taldean, baina ematen dira horrelakoak ere. Oraitxe gogoratzen naizenez Portugalen atxilotu zuten bat, Kanadan ere beste pare bat, Londresen ere izan ziren... Irlanda ez da ohiko helmuga, baina jaso izan ditu iheslariak Gerra Zibiletik aurrera, eta horretaz baliatu nintzen "Rebel Mayo Colorao"-n. Nire narrazioko protagonistari ematen zaion babesa Errepublikan da, Dublingo langile auzo batean. Ezagutzen dut, oso auzo errepublikarra da eta leku ona horrelako babesa emateko. Gero, protagonista horrek Mayora alde egiten du, konderri nahiko ezezagun batera, Mayo Extremadurako Las Hurdes bezain ezezaguna baita, leku ona ezkutatzeko.

Iheslaria hara doa ferryan ezagutzen duen lagun baten etxera, eta hori ere oso egoera tipikoa da han, Irlandan, non hainbat egoeratan egiten dituzun lagunak eta jada badauzkazu etxeak.

■ Adiskidetasunari eginiko kantua al da zure nobela hau?

Erabat! Oso indartsua da Irlandan adiskidetasuna. Dublin batean gutxiago, hiriburuak hotzagoak izan ohi dira-eta, baina Mendebaldean herri oso txikiak daude, denak elkarren ezagunak dira, eta edozein mementotan eskaintzen dizute

□ "Berezko historia aberatsa duen irla da Irlanda, horregatik kokatu nuen han 'Rebel Mayo Colorao'ko protagonista"

beren etxea han lo egiteko. Niri hainbat aldiz gertatu zait: nire andrearekin pub batera sartu, pinta pare bat eskatu, eta handik bost minutura beste pinta pare batekin aurkitu aurrean. Esan zerbitzariari: "Aizu, guk ez dugu hau eskatu" eta hark erantzun, "ez, baina hor dagoen horrek egin du"; beste harekin berbetan

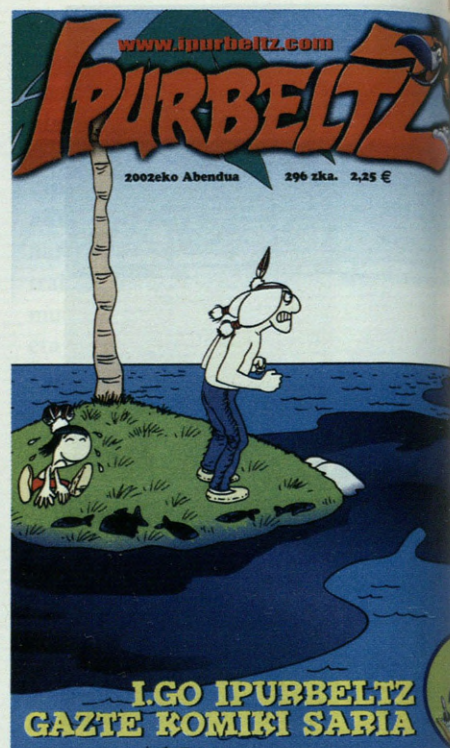
hasi, eta berdin amaitzen duzu afaltzen bere etxean. Eta adiskidetasun puntu bera aurkitu izan dut Nafarroa ezezagun horretan, bihotz zahar baina goxoak dauden lekuetan.

■ Tabernak, pubak... asko azaltzen dira. Eta baita bertako kantuek ere. Zuk itzuliak al dira guztiak?

Poema pare bat ez beste guztiak. Joseba Sarrionandiak itzulitako poema ederra, non irlandar abiadore batek bere heriotza igartzen duen esanez: ni hemen nago, ez ditut gorrotatzen borrokatzen ditudanak, ez ditut maite ere defendatzen ditudanak, baina hemen egotea da nire patua, eta hemen itxaroten dut nire heriotza. Beste poema Garcia Lorcak gailegoz idatzi zituen bost poemetako bat da, Arestik euskaratua. Nik itzulitakoak, berriz, Irlandan *rebel songs* deitzen dituztenak dira, abesti matxinatuak-edo. Irlandarrak britainiarren aurkako gerran bizi izandako pasarteak gogoratzen dituzte. Batzuk berriak dira -The Pogues taldearen kantak, kasu-, besteak zaharrak -XX. mende hasierakoak-. Eta badira IRA Probisionalaren garaikoak ere, gose greban hil-hurren dagoen pertsona batek idatzitako poema, adibidez, orotaraziz bera irlandarra dela eta mesedez eskatuz bere hilotza Mayora eramateko. Niretzat poema izugarria da hori ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

KOMIKIGINTZA

Garai batean ez bezala, egun oso gutxi dira komiki aldizkarietako irakurleak. "Tmeo", "Ipurbeltz" edo desagertutako "Napartheid" aldizkariak ezagun ditugun arren, badirudi hauek irakurtzeko ohitura ahituz joan dela urteen poderioz. Lehen mailako argitalpenak eta marrazkilariak ditugun arren, gutxi dira lehen mailako komiki irakurleak.

KOMIKI ALDIZKARIEN BAKARDADEA

Komikiak irakurtzeko ohitura ez duen lagun bati, argitaratu berri zuen komiki interesgarri bat eman zion Fernando Taranconek, "Trama" komikiari buruzko aldizkari zuzendariak. Honi, antza denez, gustatu egin zitzaion istorioa eta hala erantzun zion Taranconi: "Ikaragarria da! Nobela bat izan zitekeen..."

Gizartea ez dago komikiak irakurtzera ohituta. Are gehiago, askori artearen beste espresio batzuk, literatura, zinema edota antzerkia esaterako, komikia baino osoagoak iruditzen zaizkio.

Komikia kontsumitzeko ohitura

falta horrek, merkatua era nabarmenean mugatzen du eta gutxi dira ondorioz, Euskal Herrian argia ikusten duten komiki argitalpenak.

Apur horien artean indartsuen ageri dena, "Tmeo" aldizkaria da. Gasteizen

□ **"Jende jantzia da komiki irakurlea.**

Unibertsitate mailako ikasketak dituenak, zinema, literatura eta antzerkia atsegin dituenak..."

F. TARANCON

sortu zen orain dela ia 16 urte, eta orduz gero, bi hilean behin kioskoetan egotea lortu du. Gaurkotasuna aitzakia hartuta, marrazki eta letra zorrotzek, ironia eta kritika hedatzen dituzte. Fanzineko arduradunak eurak, merkatua nola dagoen ikusita, gustura daude daukaten egoerarekin. 5.000 ale banatzen dituzte Hego Euskal Herrian eta Espainiako Estatuan.

Jarrera kritiko hori, nabaria zen "Napartheid" fanzinean ere. Orain urtebete inguru, ordea, argitaratzeari utzi zioten. Nafarroako Gobernuak euskararen aurrean zuen jarrera makurra salatzeke asmoarekin sortu zen kultur mugimendua 1988an, eta komiki aldiz-

karia mugimendu horren espresio bat zen. Fanzineak, ordea, indar handia hartu zuen eta bertako partehartzaileen tzat, beti borondatez jardun dutenak, gehiegizko lana bihurtu zen aldizkotasun finkoz kalera ateratzea. Salmentek eta lan bolumenak gora egin zuten, baina profesionalizatzeko adina baliabide ez zuten. Horren atzean, betiko arrazoi bera, komikiak irakurtzeko ohitura eza. "Napartheid"eko kide Iñigo Martinezen esanetan, "komikiaren kulturarik ez dago Hego Euskal Herrian. Hemen 40 urteko gizaseme bat autobusean ikusten duzu komiki bat irakurtzen, eta

❑ **"Ez dago komikiaren kulturarik Hegoaldean. Hemen, 40 urteko gizon bat komiki bat irakurtzen ikusten duzu autobusean, eta harrituta geratzen zara"**
IÑIGO MARTINEZ

harrituta geratzen zara. Europa mailan, hori ohikoagoa da. Jendeak liburuak eta diskoak erostez gain, bere komikiak ere erosten ditu".

FRANTZIA EREDU. Komikiaren inguruan mugitzen den jenderik gehie-

nak, Frantzia hartzen du eredu moduan. Gizartearen erabat barneratuta dago komikia. Era desberdinetako argitalpen ugari eta joera berrientzako ateak zabalik. Agintarien aldetik jasotzen duen arreta ere itxurazkoa omen da.

Hori Iparraldean ere nabari da. Napartheideko Iñigo Martinezek dioenez, "Baionara joan eta harrituta geratzen zara zer nolako komiki eskaintza dagoen bertako dendetan". Bertan egindako argitalpenak asko ez diren arren, mugimendua nabari da. Horren erakusle, Nafarroa Behereko Izura herrian egiten den Marrazkirri jaialdia. Izenak berak dioen bezala, marrazkia eta umorea batzen dituzten konposaketak biltzen dira bertan. Azkenengo 12 urteetan egiten da topaketa hau eta urtero, euskarazko komiki ale berriak aurkezten dira, gai anitzen inguruan.

Hego Euskal Herrian, merkatua berez zail bada, are gehiago euskarazko produktuentzat. "Napartheid"ek argitara-

■ Egileetan aberats

Merkatua zail egon arren, ez dago egile eskasiarik. Erreportaje honetarako elkarriketatutako ditugun guztiak, bat datoz Euskal Herrian marrazkilari on ugari dagoela esatera koan.

Ipurbeltz aldizkariko Jon San Sebastianek dioenez, "kalitatezko egile mordoak daukagu. Ikusi besterik ez dugu, haietako zenbaitek lan egin behar izaten duten Frantziako, AEBetako edota beste tokietako argitaletxeetarako".

Egile hauen lana, ordea, ez da behar hainbat aintzat hartzen. Merkatua txikia izanda eta argitalpenek oihartzun eskasa lortuta, ez dago lana behar bezala baloratzerik. Gainera, gutxi dira hortik bizitzea lortzen dutenak. Fernando Tarancon "Trama"ko zuzendariak, Luis Duran marrazkilari oñatiarraren kasua ekarri du gogora. Orain gutxi, Bartzelonako Nazioarteko Komiki Salóan, egile gazte onenaren saria jaso du. "Duranekegunean 10 edo 12 ordu igarotzen ditu marrazten. Baina bizimodua aurrera ateratzeko, asteburuetan publizitatean lan egin behar izaten du".

Marrazkilariak hemen ez dute formatzeko aukera eta azpiegitura handiegirik aurkitzen. Horregatik, agian, euren kasa ikasten dute gehienbat. Irakurtzen dituzten autoreen eraginak jasoaz, beste marrazkilari batzurekin harremanak garatuaz...

Hortik bizitzea zail izan arren, komikirako zaletasunak bineta erakargarriak osatzen jarraitze-ra bultzatzen ditu ●

■ Goian ezkerrean "Tmeo" aldizkariko erredakzioa. Eskuinean, "Ipurbeltz"eko erredaktoreak lanean.

tzeari utzi zionetik, "Ipurbeltz" da euskarazko aldizkari nagusi bakarra. Hurrei zuzendua dago "Ipurbeltz", eta ondorioz, zail dute helduek eurentzako moduko argitalpenak euskaraz aurkitzeko.

Atarian aipatu dugun Fernando Tarancon, Astiberri argitaletxeko ardu-

raduna da. Argitaletxe honek, atzerrian egiten diren komikiak argitaratzen ditu hemen. Gazteleraz argitaratzera mugatzen da, ordea. Berez minoritarioa den genero bat kaleratzeak arrisku handiak dituela dio eta dirua galtzen omen du argitalpen horietako askorekin. "Nahiko

nuke nik euskarara ere kanpoko produkzioak moldatzea, baina hori ia diru gehiegitxo galtzea litzateke", dio Taranconek.

Fernando Tarancon, argitaratzailea izateaz gain, "Trama" aldizkariko zuzendaria ere bada. Orain ia bi urtetik

■ "Ipurbeltz", mende laurden komikigintzan

Gaur egun euskaraz eta aldizkotasun finkoarekin argitaratzen den komiki aldizkari bakarra da. Hilabetero argitaratzen da, 7 eta 14 urte bitarteko hurrei denborapasa eskaini nahian. Mende laurdena bete berritan, osasuntsu ageri da aldizkaria eta aurrera begirako erronka berriekin.

Urteen joanak, aldaketak ere ekarri ditu. Gaur egun argitalpena zuzentzen duen Jon San Sebastianen arabera, "bate-tik, komikien edukiak, teknologiarekin edota aktualitatearekin lotu egiten dira askotan. Eta bestetik, marrazkiak ere desberdinak dira, hobeak nire ustez, teknologia aldatu delako. Ordenadorez margotzen dira marrazkiak gaur egun eta marrazkilariak kanpoko tendentziak eta teknika berriak ikasten ditu".

Hilean 6.000 aleko tirada du "Ipurbeltz"ek eta gehienbat, harpidetza bidez banatzen da.

Hasieratik argi izan zuen "Ipurbeltz"ek, ez zuela erremin-

ta didaktikoa izan nahi, denborapasarako tresna baizik. Ezin bestean, ordea jostailuak badauka osagai hezitzailea ere. Dena den, Jon San Sebastianen iritziz, "gaur egun txikiagoa da eduki dezakeen eragina, gaztetxo baten inguruan, lehen baino gauza gehiago daudelako".

Eragina izan ala ez, argi dago "Ipurbeltz"ek 25 urteotan lortu duela Euskal Herriko gaztetxoaren artean txoko bat egitea. Are gehiago, badira nerabezaroa aspaldi atzean utzi arren, oraindik ere hilabetero "Ipurbeltz" etxean jaso eta irakurtzen dutenak.

Bide luze hori egiteak lanak eman ditu eta aldizkariako arduradunak saiatu izan dira, aldizkariak gain, beste hainbat ekimen ere gauzatzen. Orain begibistan dutena, komiki lehia-keta bat da. Komikiari bultzada bat eman nahian, 14 urte arteko gazteei orri bateko komikia osatzeko proposamena egin diete ●

ALBERTO ELOSEGI

■ 25 urte bete berri ditu "Ipurbeltz" euskarazko komiki aldizkariak. 6.000 aleko tirada du hilean eta batez ere, harpidetza bidez banatzen da.

■ "Trama" aldizkariak komikiaren merkatuan dauden berrikuntzak izaten ditu hizpide eta elkarrizketa, kritika eta erreportajeak biltzen ditu.

Bilboko lagun talde batek argitaratzen du "Trama", komikiaren inguruan aritzen den aldizkaria. Merkatuan dauden berrikuntzak izaten dituzte hizpide eta komikiaren inguruko elkarrizketa, kritika zein erreportajeak biltzen dituzte. Noski, umore tirak ere badaude aldizkariak dituen 64 orrialdeetan. Doan banatzen dute aldizkaria, denda espezializatuetan. Honen helburua, berez komikia erosten duenari mugak zabaltzea da eta komiki era berriak probatzeko gonbitea egitea.

NOLAKOA DA KOMIKIZALEA?

Heldutan komikia irakurtzen duenak, txi-

□ Marrazkilariek hemen ez dute formatzeko aukera eta azpiegitura handiegirik. Eta euren kasa ikasten dute gehienbat

kitatik datorkion ohiturari jarraituz egiten du. Gaur egun, 15 bat urteko gazteek, super heroien komikiak eta Ekialdetik datozen Mangak irakurtzen dituzte gehienbat.

Helduei dagokienez, Fernando Taranconek Bilboko Joker komiki dendan

ikusten duenaren arabera, "jende jantzia da komiki irakurlea. Unibertsitate mailako ikasketak dituenak, zinema, literatura eta antzerkia atsegin zaiona...". Gainera muga zabalak omen dituzte eta irekita ei daude komikiaren barruan datozen joera berriei ateak zabaltzera: AEB-etako produktzio independenteak, Europako joera berriak...

Baina bistakoa da gaztaroan komikiak irakurri arren, ohitura horrekin jarraitzen dutenak ez direla asko. Eta ez komikia gustatzen ez zaielako, bidean, telebistarekin, kontsolaren batekin edo Internetekin topo egin dutelako baizik.

◆ IÑAKI GURIDI

Bizkaiko Foru Aldundia

Gure @rtean

euskaraz!

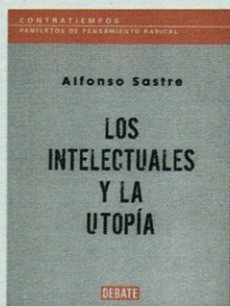
Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

A S T E K O L I B U R U A

PENTSAMENDU BAKARRAREN AURKA

LOS INTELLECTUALES Y LA UTOPIA
Alfonso Sastre
DEBATE
77 orrialde
6 euro

Alfonso Sastrek Debate argitaletxean plazaratu duen gogoeta zorrotz honen izenburu zehatza “Los intelectuales y la utopía” da, eta neoliberalismoak bultzaturiko globalizazioa delako horren baitan ematen diren gairik eztabaidatsuenen aurrean intelektual askok agertzen duten boterearen aldeko jarrera salatzen da bereziki bertan. Ezer baino lehen, komunista bezala azaltzen du Alfonso Sastrek bere burua, eta abertzale ez bada ere, bere erara bizi nahi duten nazio txikien eskubideen aldeko, berarentzat biziaren etsairik handiena homogeneotasuna delako. Eta

hortik abiatutik aztertzen ditu Sastrek -izen eta abizenez kasu askotan bai munduan zehar bai Espainian bertan ere- “Sozialismo erreala” deituriko hura erorizenez geroztik martxan jarri zen Munduko Ordena Berria basatia babestuz ibili diren eta horrela dihardutenen adibideak; haatik Bergamin, Blas de Otero edota Russell eta Chomsky bezala beren ahots ausartak altxatzeko gai izan direnen kasuak ez ditu ahaztu. Borroka armatua, nazionalismoa, kapitalismoa, Francoren garaiko eta egungo intelektualen jarrerak ere aztertu ditu “Los intelectuales y la utopía” liburuan.

▼ Egileari Galdezka

“Homogeneotasuna bizitzaren etsairik handiena da”

Alfonso Sastre

■ Zergatik zaude nazio txikien eskubideen alde?

Herri txikiak bere burua gobernatzeko daukaten zilegitasunaren alde nago, hizkuntza bat galtzea edota herri bat homogeneotasunean desagertzea guztion aberastasun kulturalarentzat hondamen izugarria delakoan nagoelako. Homogeneotasuna bizitzaren etsairik handiena da.

■ Ez dirudi egungo intelektual askok horrela uste duenik...

Ez. Kosmopolitismoaren aldeko jarrera agertzen dute, baina kosmopolitismoa aldarrikatzea herri txikien, nazioen eta hizkuntzen desagertzearen aldeko apustua egitea da, alegia heriotzaren aldeko apustua egitea.

■ Nola egin aurre neoliberalismoaren estrategiari?

Iritzi aurrerakoi “gorri” batek, nazioartekotasuna eta elkartasuna dauzka berezko armatzat, neoliberalismoaren strategiako globalizazioari aurre egiteko eta herrien globalizazioa eraiki ahal izateko. Horrek nazio eta kultura ugari eta ezberdinen arteko harremana suposatuko luke (hau da, inter-nazionalismoa eta ez anazionalitatea), eta baita abertzale eta iraultzaile ikuspegi baten praktikari eska dakiokeen elkartasun soziala ere. Horrela ulertzen dut nik gauza behintzat.

■ Nor litzateke, egun, ezkerreko intelektuala zure ikuspegiz?

Bada, botereari men egiteari utzi eta honako baldintzatxoak jasoko lituzkeen agiri bat sinatzeko prest legokeena: sedizioa arteko desobedientzia zibilaren aldeko agiria; utopia iraultzaile, libertarioa eta sozialistaren aldekoa; eta egun batean bakoitzari bere ahalmenen arabera eskatu eta dauzkan beharren arabera eman hura -komunismoa, alegia- egia bilakatzea aldarrikatuko zuena.

L I B U R U A K

JOXEMI ZUMALABE.
IPURTARGIAREN
ITZAL LUZEA
 Lorea Agirre
 EGUNKARIA
 100 orrialde

JOXEMI ZUMALABEREN BIZIERA GOGOAN

Orain dela hamar urte, 1993ko urtarilaren 12an joan zen betirako Joxemi Zumalabe, besteak beste ARGIA aldizkariaren eragile eta "Euskaldunon Egunkaria"ren sortzaile izandako pertsona, 42 urte baino ez zituenean. Hori dela-eta osatutako lana da Lorea Agirreraren "Joxemi Zumalabe: Ipurtargiaren itzal luzea", euskararen, euskal kulturaren, euskal prentsaren eta oro har herri-gintzaren alde hainbeste ahalegindu zen gizonaren bizitzaren inguruko mosaiko moduko liburu hau. Joxemi Zumalabe gertu-gertutik ezagutu zutenen lekukotasunak biltzen dira bertan, hau da, gogaide, lagun, konplize, burkide, lankide, adiskide, buruzagi, maitale, aita, maketatzaile, txofer, marrazkilari, diseinatzaile, kudeatzaile edota enpresari bezala ezagutu zuten haienak.

AMONA BLASI ETA
HERENSUGE-
KUMEA
 Txiliku/ Tesa González
 ELKAR
 29 orrialde
 4,95 euro

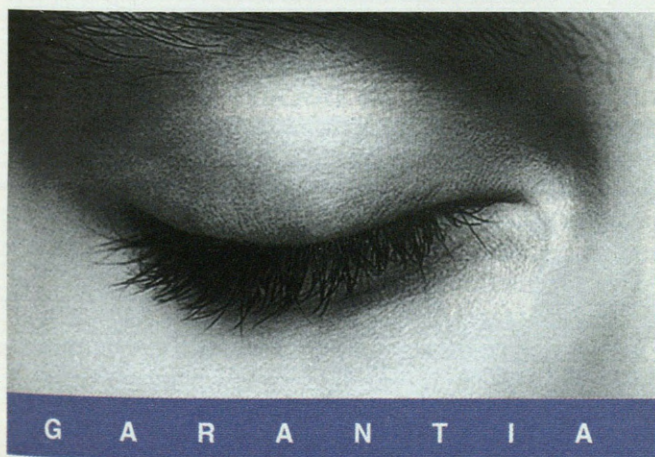
LEHEN IRAKURLE HORIENTZAT

Irakurtzen hasi berriak ditu gogoan Elkar argitaletxearen "Batela" sailak, eta hain zuzen, horiexei dago zuzendurik Tesa Gonzálezen marrazki politetz horniturik agertzen den Txilikuren istorio hau, "Amona Blasi eta herensuge-kumea". Katua zelakoan jaso zuen etxean amona Blasik telebista antenako habiatik bere balkoira erori zen herensuge-kumea. Amona Blasi zahar samarra zen eta ez zuen oso ondo ikusten, baina belarriak erne zituen oraindik, eta arraroa irudituz zitzaizkion katuaren miau-miauaren ordeztu herensuge-kumeak egiten zituen soinuak. Hala ere, zera pentsatu zuen, bere lagun berria kanpotarra izango zela, seguru asko, eta oraindik ez zuela hemengo hizkera ikasiko.

OKELAR
BERTSOPAPER
SARIKETA 2002
 Batzuen artean
 MUTRIKUKO
 BERTSO ESKOLA
 259 orrialde
 5 euro

"OKELAR" BERTSOPAPER SARIKETAZ

Mutrikuko Bertso Eskolak aurtan ere kaleratu du "Okelar" Bertsopaper sariaketaren 2002ko edizioan garaile suertatutako bertsolarien lanak - hau da, Ekaitz Goikoetxea, Julian Albistur, Xabier Astigarraga, Hodei Iruretagoiena, Imanol Lekunberri eta Markel Rodriguezen lanak- jasotzen dituen liburuxka. Nolanahi ere, ez da horrekin amaitzen "Okelar Bertsopaper Sariqueta 2002"ren mamia, urtean zehar Mutrikuko bertsolariek, bertsopaperetan zein bat bateko bertsoetan, izan duten emana jaso nahi izan baitute bertan, eta baita "Okelar" lehiaketa burutu den hemezortzi urteetan leihakide nekaezin izan duten Patxi Lizardi "Kaialde" herriko bertsopapergilearen bizitza eta bertsoetarako etorriari begirada bat eman ere.

Konfiantza
delako
garrantzitsuena

Egunez egun
 zure konfiantza
 geureganatzen dugu,
 etengabe produktu
 berriak eta
 zerbitzu berriak
 bilatzearen bidez.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1^a
 Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

ELKARRI 1992-2002. HAMAR URTE

Elkarri
ELKARRI
175 orrialde
14,98 euro

ELKARRIK HAMAR URTE JADANIK

Elkarrik, bakea lortzea helburu duen gizarte mugimenduak, hamar urte bete zituen 2002ko abenduan, eta bere kideei une egokia iruditu zitzaion huraxe geldidune bat egiteko eta, atzera eta aurrera begiratuta, gogoeta egiteko. Eta hain zuzen ere, gogoeta horren ondorio da “Elkarri 1992-2002. Hamar urte. Irudi bidezko kronika” izenburua duen argitalpen hau, non Elkarriren bost aldi dauden jasorik: hutsetik hasiz oinarriak finkatu eta antolatu zenekoa, elkarriketaren eta indarkeriarik ezaren aldeko proiektua baliozkoa den probatzea egokitu zitzaionekoa, elkarriketa bidezko irtenbideak izan ditzakeen oztopoak gainditzeko alternatibak bilatzen saiatu zenekoa, Eraiki proiektuaren garaia, Bake Konferentzia eta Bake-bidea proposamena.

TXAKUR BERDE BATEN ISTORIA

Seve Calleja
AIZKORRI
45 orrialde
5,50 euro

SEKULA HASERRETZEN EZ ZEN NESKATOA

Seve Callejak, Juan Carlos Eguillorren marrazkiak lagun, zortzi urtetik Saurerakoentzat idatzi duen “Txakur berde baten istorioa” kontakizuneko protagonista oso bitxia da, bere ikaskideek diotenez, ez baita besteak bezalako. Hasteko, sekula ez da haserretzen, nahiz eta arrazoiak badituen horretarako. Izan ere, duela gutxi arte pozik bizi zen neskato hori bere gurasoekin eta Max txakurtxoarekin, ama lanera egunero joaten zenean hirira eta aita etxean gelditzen zenean, tronpeta jotzen. Baina halako batean bere gurasoak haserretu egin ziren, eta gero banandu, eta neskatoa bi etxetan bizi beharrean aurkitu zen. Txakurra, berriz, amarekin joan zelakoan dago, Guggenheim museoaren aurrealdean ikusten baitu, pixka bat itxura aldaturik badago ere.

EL MUNDO DE LOS PIRINEOS

Batzuen artean
SUA
130 orrialde
5 euro

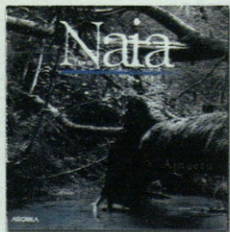
PIRINIOETAKO BIHILABETEKARIAK, BOST NEGU

Pirinioak maite dituztenei eskainia dagoen “El mundo de los Pirineos” aldizkariak bost negu bete ditu jada, bi hilabete behin zintzo-zintzo kioskoan agertuz. Bitarte horretan, bostehunen bat balizko ibilaldi -beren mapak eta guzti-, eta hainbat bazterretako historia eta ohiturari buruzko lanak azaldu ditu, eta milaka izan dira bere orrialdeetan eskaini dizkigun argazki ederrak. Bere azkenengo zenbaki honetan, Gavarnie, Serra d’Ensina, Huescako Mallos-ak eta Boltaña haraneko herriei buruzko zehaztasunez gain, Pasai Donibaneko Ontziolakoek duela hiru mende erabilitako teknika berberekin eta Izurako basoetatik lortutako haritzekin egiten dituzten batelak agertzen dira, Xabier Agotek eginiko erreportajea, Jean Leonarden argazkiekin.

DISKOA

AINGERU

Naia
AGORILA
15 kanta
14 euro

NAIAREN TESTU BERRI ETA AIRE ZAHARRAK

Hauxe duzue Naiak, Robles familiako azken kantariak, bakarka plazaratzen duen lehen CDa. Testu berriak eta aire zaharrak nahastu ditu Naiak, Mohena Delacre, Maialen Errotabehere, Aritzak, Patrik Calvet eta beste askoren laguntzarekin “Bizi berria”, diskoari izenburua ematen dion “Aingeru”, “Pequeña”, “Ameslaria”, “La Fontaine”, “Erresinola erlas”, “Matia gogoan”,

“Amodioa dantzan”, “Nere iguzkia”, “Muga”, “Ezberdina”, “La cigarra”, “Bailarinaren soa”, “Natura” eta “Zorion bizia” grabatzeko orduan. Emaizta, hemengo eta hango musika maite dutenei, ezberdintasuna maite dutenei, haurren irria maite dutenei, biziaren koloreak maite dituztenei, bizia bera maite dutenei eta maite dituen guztiei, bereziki bere izeba Estitxuri eskaini die.

BILBO, otsailaren 5a arte
Erakusketa

Santiago Ortegarain margoak ikusteko aukera izango da EHU eta BBKren eskutik. 9:00-21:00 (larunbat eta jai egunetan itxita) BBK etxea

LEIOA, otsailaren 5a arte
Erakusketa

Arte Ederretako Fakultatean irakasle den Xabier Idoatere lanak jasotzen ditu "Imágenes impredecibles" izeneko bildumak. EHUko erakusketa aretoa

DONOSTIA, martxoaren 2a arte
Erakusketa

Velazquezen 'Meninak' margo ezagunera hurbildu eta kultur ikono horrek esaten diena beren lanetan islatu dute "Bestelako Meninak" erakusketan parte hartu duten 48 artista garaikideek. Kursaalako Kutxa aretoa

LARRORI, otsailak 2
Maskarada

Orain bi urte Jean Louis Davant euskaltzainak idatzitako "Xiberoko Makia" pastoralara Zuberoako herrietan aurkezten ari dira. 15:00

GASTEIZ, otsailaren 9a arte
Erakusketa

Jon Mikel Eubak "Gure Artea" saria irabazi berri du. Erakusketa honetan, bere hainbat sorkuntza lan jarri du ikusgai: argazki multzo bat eta bi bideo instalazio. Artium museoa

ERRENTERIA, urtarrilak 30
Poesia Errezitaldia

Hilabete bakoitzeko azken ostegunetako ohitura jarraituz, honetarako ere poesia erreztaldia antolatu dute. 21:00 Mikelazulo kultur elkarte

ELORRIO, urtarrilak 31
Antzerkia

Garbi Losadak zuzendutako "John Waynen laguna" antzezlanak adimen urritasun arina duen gizon batek, umorez eta samurtasunez, bizitza ikusteko duen modua erakusten digu. 22:30 Arriola kultur aretoa

EIBAR, otsailaren 14a arte
Lehiaketa

Deba Beheko Garapen Ekonomikorako Elkartek (Debegesa) Eko-argazki lehiaketa antolatu du, eskualdeko jendearen artean ingurumenarekiko ardura bultzatzeko asmoz. Debegesaren egoitza

TOLOSA, urtarrilak 31
Antzerkia

Udal Kultur Batzordeak "Kontenedore baten istorioak" antzezlanak ikusteko aukera eskainiko du. Sarrerak kultur etxean daude salgai. 22:30 Leidor aretoa

IRUÑEA, otsailaren 23a arte
Erakusketa

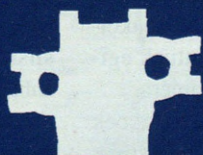
"Jaiak eta feriak, Iruñea, hiri bizitza" Jose Joaquín Arazurik 1949an egindako erakusketaren berreskurapena da. Bertan, 1873 eta 1945 bitarteko irudiak ikus ahal izango dira. Planetarioa

Agendarako deialdiak hogeai egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitalpen honen edizioan lankide:

En la edición de esta publicación colabora:

kutxa

gizarte ekintza
obra social

Belardiak hiri inguruneetan jartzeak paisaje urbanoa edertzen duen arren, kontu eduki behar da berauen zainketa lanetan, oso itxura zatarra har baitezakete bestela.

FAS-FAS BELAZEAN

Parke edo lorategietako belazei bere onenean eustea ez da akerraren kuluska ondorengo putza. Baserri inguru edo larreetan urrutitik dotore ikusten ditugun belazeak zatar azaltzen zaizkigu hiritar sena dutenen bizilekuen ondo-ko lorategietan. Eraikuntza garaian lurrari ematen zaion egurra eta geroko mantenimendu lanen eskasak belaze hiritarren piura ziztrina dakarte uzta-rrian.

Zakurren eta txakurren zanpatua jasaten duen belazeari dotore eusteko lanen artean oinarritzkoenak ureztaketa, ongarriketa, garai eta garaiera egokian moztea, gaitz eta izurritei aurre egitea,

tarteka hazia berritzea eta oreatzea dira. Utziena izaki azken honi lotuko natzaio. Zanpatzearen eta belar kondar iharrak lur gainean pilatzearen ondorio nabarmene-na belarraren azpiko lurra trinkotu eta pixkanaka landare hauek itotzea da; horra oreatu beharra. Lurra harrotzeko harea eta karea ematea da onena, baina aurretik belardia arretzea komeni da. Lan honekin urte osoko belar kondarrak bildu eta lurrazala ebakiz belar landareek hazteko aukera dute, berri, berde berriz agertuz. Urtean behin, udaberriaren hasieran egin eta erreparatu piura aldake-tari... ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Haur klonikoak jaiotzen hasi direla esan dute. Hasi, aspaldi hasi ziren gai horrekin tematzen eta ikerketak egiten. Hala ere, ez dago argi dagoeneko bi jaio diren ala ez.

JAIO OTE DA HAUR KLONIKORIK?

Duela hilabete batzuk Panayiotis Zavos medikuak eta Brigitte Boisselier kimikariak aitortu zuten, giza klonazioaren inguruan egiten ari ziren esperimentuak oso fase aurreratuan zeuden eta aurreneko haurtxo klonikoa 2003an jaioko zela baieztatu zuten Pazifikoko Unibertsitatean egindako prentsaurrekoan. "Ez naiz Frantsekin bat, eta ez noa munstroak sortze-ra", esan zuen Zavos doktoreak. "Aurrera-pausoa ematen dugunean, garantia guztiekin egingo dugu. Izan ere, nire taldean klonazioaren inguruan lanean diharduten 'Michael Jordan'-ak baitaizkat".

Aipatu bi ikertzaile horiez gain, Severino Antinori ginekologo italiar ospetsuak ere giza klonazio asmoekin jarraitzen

zuen, Italiako bere klinikan, eta nahiz eta hiru ikertzaileek harremanak dituzten elkarren artean (ikus hirurak argazkian), bakoitza bere kasa aritu da esperimentuak egiten, eta sekreturik handienez gainera.

Azken egunotan, raeldarren sektakoek bi ume kloniko jaio direla iragarri dute: 2002ko abenduaren 27an etorri omen zen mundura aurrenekoa (Eva izeneko neskatila bat), eta geroztik beste neskato bat ere jaio omen da, 2003an bigarren hau, Euro-

pako iparraldeko herrialderen batean. Baina teknikoki bideragarria izan daitekeena (ume kloniko baten jaiotza alegia), ezin izan da inondik inora frogatu. Clonaid enpresak ez baitu inolako frogarik erakutsi, ama erdiberriaren eta haurtxoaren ahaidetasun genetikoa norainokoak diren jakiteko. Eta okerragoa dena, beraiek benetan gertatu dela diotena egiaztatzeke beste inori aukerarik ere eman ez diotenez, susmo txarrak eta mesfidantza handia zabaldu dira berehala raeldarrek esandakoaren aurrean. Ikusi egin beharko dugu, beraz, zertan bukatzen den ume klonikoen kontu hau, baina bien bitartean, nik Santo Tomas bezala esango dut: "Hori sinesteko neronek ikusi behar dut" ●

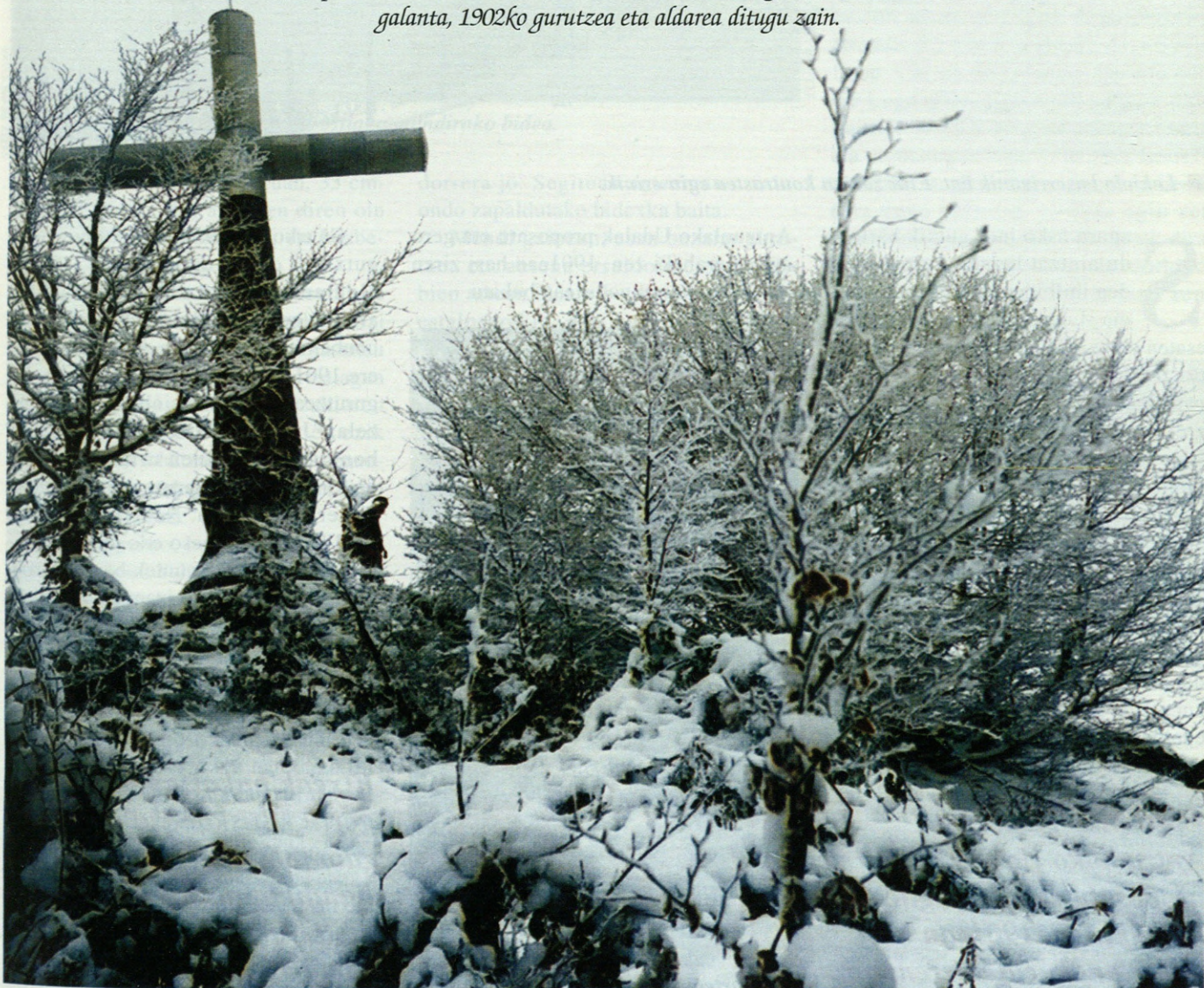
◆ JABIER AGIRRE

Felix Ibargutxi

Gorostiaga mendia, legazpiarrentzat Korosti

Legazpiko San Ignazio auzora hurbilduko gara Gorostiaga mendira igotzeko. Auzo honen ondoan dagoen San Martin auzoan, pista zabalarri heldu eta ordu eta erdi behiariko dugu tontorrera igozteko. Han, antena galanta, 1902ko gurutzea eta aldea ditugu zain.

FELIX IBARGUTXI

■ Legazpiko Gorostiaga (legazpiarrek Korosti edo Gurutzea ere deitua) mendi tontorrean negu honetako elurrak harrapatuta.

■ Lakiola baserrietatik bat. Elur zurian kontrastea egin ezinik.

Seguru asko inor gutxik hartuko du aintzat hemen proposatzen den ibilbidea. Gorostiaga mendia -Legazpin gehienek Korosti esaten diote, edo Gurutzea- ez da mendi polit horietakoa. Baditu harizti eta pagadiak, baina baita pinu-sail galantak ere, eta tontorrean antena erraldoi bat. Bere jakineko pista ere badu, tontorre-raino. Ez da paraje idilikoa.

Legazpiko mendi bisitatuenetakoa da, herriko gurutzea bertan dagoenez. Legazpiarrek sarri egiten diote bisita, gainontzeko herrietakoek ez asko. Gurutze horren historia, Euskal Herriko beste mendi-gurutze askoren antzekoa da. Leon XIII.a Aita Santuak erabaki zuen XX. mendeari ongi etorri kristau egokia emateko komeni zela tontorretan gurutzeak ipintzea. Eta Legazpiko hau,

Legazpiko gurutzea, Antzuolako Udalak proposatu eta gero egitea erabaki zen. 1901ean hasi ziren lanak, eta hurrengo urtean bukatu.

Antzuolako Udalak proposatu eta gero egitea erabaki zen. 1901ean hasi ziren lanak, eta hurrengo urtean bukatu.

■ Elurteak harrapatuta hil zen Julian Lizaur gaztearen aldeko oroitarria.

Gaurko begiekin begiratuta, munta gutxikoa dirudi eraikuntzak. Areago, aldamenean hiru aldiz luzeago den antena edukita. Baina, begiak beste nonbaitera zuzendu eta gero, hain zuzen ere 1901eko agiri idatzietara, jakin dut gurutzea neurri oso sinbolikoekin egin zela. "Jainkoak Gizon eginak mundu honetan pasa zituen urteen arabera" diseinatu zen: "Gurutzeak 33 oineko altuera izango du. Neurri horretatik %33 hartuko du beso edo punta bakoitzaren hedadurak; puntak berek, berriz, 33 hazbeteko lodiera izango dute. Oinarri baten gainean ipiniko da, zeinek 33 dm-ko diametroko hondoa eta 33 cm-ko garaiera izango baititu. Neurri bereko zabaleran, biribilerako pasillo bat izan-

Etxeak bukatzen direnetik gertu -Buskabaso esan ohi zaio tokiari- estimu handiko iturria zegoen, metal-ura, sulfuroso samarra gainera, ematen zuena.

FELIX IBARGUTXI

FELIX IBARGUTXI

■ Legazpitik abiatuko dugu Gorostiaga mendirako bidea.

go du, eta itxitura bat inguruan, 33 cm-ko oinarrikoa". Hor aipatzen diren oin horiek 0,27 metrokoak dira, eta hazbe-teak 0,023 metrokoak.

Luis Pedro Peña Santiago mendizale idazleak herentzia aberats askoa utzi zigun, eta tartean esamolde arrakastatsu hau: "mendi humanizatua". Gorostiagan ere han-hemenka badaude gizakiaren arrastoak -pista eta pinudiak ez ezik baita uso-postu batzuk ere- baina baso-basoa ere bada alde gehienetan; ez dago baserririk, txaletik.

Hara igotzeko, Legazpiko San Martin auzora joan behar da lehenbizi. Eta berau San Ignazio auzo ondoan dugu. Handik gora, pista zabal-zabala abiatzen da. Etxeak bukatzen diren puntu hartatik gertu -Buskabaso esan ohi zaio tokiari- estimu handiko iturria zegoen, metal-ura, sulfuroso samarra gainera, ematen zuena. Orain ere han dago iturria bide ondoan, baina bukatu da estimazioa. Orain jendea ez da joaten iturria, eta badaki osasunerako metal-urok ez direla egokienak.

Kaskoa atzean utzi eta ordu eta erdi aski da tontorra zapaltzeko. Bidean ez dago zelaigune handirik, gehiena alda-pa nahiko pikoa da. Azken ordu erdian-edo, egin daiteke pista utzi eta bidezi-

dorrera jo. Segituan antzematen zaio, ondo zapaldutako bidexka baita.

Mendi gainean, esan bezala, gurutzea eta antena erraldoia ditugu. Eta bien artean aldare bat bere porlanezko estalpearekin, non Agorreko Santiku-

Mendi gainean, gurutzea eta antena erraldoia ditugu. Eta bien artean aldare bat bere porlanezko estalpearekin, non Agorreko Santikutzetan meza ematen den. Sasoi horretan, irailean, igoera eta erromeria izan ohi da paraje honetan.

tzetan meza ematen den. Sasoi horretan, irailean, igoera eta erromeria izan ohi da paraje honetan. Behin haraino joanez gero, merezi du gurutzean dauden idazkiak irakurtzea. Bata, euskarazkoa, Gipuzkoako erdigunera begira jarri zen, bestea, gaztelaniazkoa, Espainiakora. Honela dio lehen testuak: Aita Santu Leon XIII-en desio biciari jarraitu nairic Legazpico elistarrak jartzen dute gurutze au, XX-go guizaldiaren asiera eta oroimengarritzat. ¡Vici bedi Jesus!".

Gaur ikusten dugun gurutzea bertututa dago hala ere. 1949an egin zen zaharberritzea. Harriak lehengoak dira, baina muturreko burdina, herdoilduta zegoenez, kendu eta berria jarri zen, altzairuzkoa.

FELIX IBARGUTXI

■ Gorostiaga menditik Arrola mendi aldera dagoen tumulua, ia elurrak estalia.

Gorostiagatik Arrolamendi aldera egin daiteke. Horixe da behintzat legazpiarrok izaten dugun joera. Beraz, Antzuola eta Urretxu-Zumarraga lotzen dituen Deskarga mendateruntz zuzendu daitezke pausoak.

Gorostiagatik Arrolamendi aldera egin daiteke. Horixe da behintzat legazpiarrok izaten dugun joera. Beraz, Antzuola eta Urretxu-Zumarraga lotzen dituen Deskarga mendateruntz zuzendu daitezke pausoak. Bidezidor ondo-ondoan historiaurreko tumulu batzuk ditugu: batzuk Arrolamendi I, II eta III izenez ezagunak, beste bat herritarrek aspaldi izen tipiko batekin bataiatutakoa: Jentiletxe. XX. mende hasieran Saturnino Telleria "mediku zaharrak" egin zituen aurreneko lehenengo indusketak, hezur bat edo beste eta errautsak topatu omen zituelarik. Gero, Jose Migel Barandiaranek ere jo zituen begiz, eta 1950. urte aldera egin zituzten Aranzadi elkarteko lagunek (Jesus Altunak-eta) lehenengo bisitak eta lanak. Lursail haien jabeen baimena behar zen indusketak egiteko, eta Lakiola Haundi baserriko Agustin Ibaregurenak baldintza

■ Kimu Berri aterpean, asteburuetan mendizaleek salda beroa aurkituko dute.

hau jarri zuen: arkeologoek altxor "modernoago" bat topatuz gero, parte bat berarentzat behar zuela. Aranzadi-koak, ados; beraiek oso bestelako arrastoen bila zebiltzala. Baserriar hark entzuna zuen Independentzia Gerrakoan frantsesak sarri ibili zirela inguru hartan, eta muino estrategiko haietako batean bitxiak eta diruak ezkutatu zituztela. Pasadizo hau Eugenio Agirre Odria

legazpiar historialariaren "Historias, mitos y leyendas" liburutik hartu dut.

Arrolamenditik aurrera Lakiola baserrietara jo daiteke, beti ere Deskarga aldera joango bagina bezala. Inguru horietako pinudiak gauza nahiko berria dira; orain mende laurdenera arte, ia erabat txilardia izan zen Arrolamendi. Zenbait baserri bere txabola zeukaten eta artaldeek bertan pasatzen zuten uda partea.

Gas-bidea izango dugu bide. Eta Lakiola baino lehenago, oroitarri bat, gogorarazten duena 1910eko gertaera mingarri bat. Urte hartan, hantxe, hil zen Julian Lizaur 18 urteko mutil baserrietarra, elurteak harrapatuta. Juan Pedro Erosegirekin joana zen Zumarragara arkume batzuk saldu nahian eta, bueltan, Oñatira bidean, zorigaitza gertatu. Ekaitzaren arriskuaz jabetzeaz, eztabaidan hasi eta banandu egin ziren bi gazteok; Juan Pedro Deskarga eta Antzuolatik joan zen, eta bizia salbatu; Julianek, komeni ez zen bidea aukeratu zuen.

Aurreraxeago, Legazpiko ikastolak eraikitako Kimu Berri aterpea. Asteburuetan, mendizaleek han izango dute beheko sua, salda eta jateko zerbait, ikastetxeko gurasoek prantatuta. Behin hura igaroz gero, Lakiola baserrietatik Legazpira besterik ez da falta. Lau orduan legazpiarren bazter kuttunetako batzuk bisitatu ditugu ●

■ Gorostiaga mendiko antenaren behealdea eta aldarea eskuinean.

FELIX IBARGUTXI

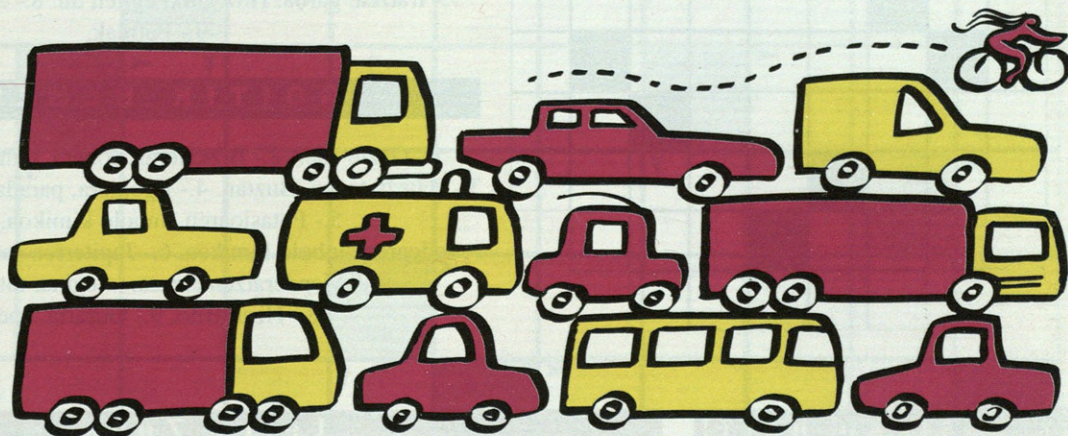
Denbora-pasak

Asteko Lokuzioa

FREE XLT

2A2PIAK
BATMAN

TXOLOPOTEA

Zirkulazioan, auto-lerrokada luzeak. Errepide edo...

PARIS ZEHARKATU GENUEN, ETA ONGI;
BAINA PASA ETA BEREHALA ISTRIPLUA IZAN...

Embotellamiento

... kale erdian ez aurrera ez atzera egotea.

... ZEN, ETA A ZER TXOLOPOTEA MONTATU
ZENA! HANTXE EGON GINEN BI ORDUZ, KIETO!

/ Embouteillage, bouchon / Traffic marmelade, a marm

Kike Amonarrizen Umorea

INKESTA

Nazioarteko GKE batek bultzatuta, mundu mailako inkesta bat egiten hasi ziren abenduaren hasieran. Galdera nagusien artean honako hau irakur zitekeen: "Emango al zeniguke zurea ez den beste herrialdeetan jasaten duten elikadura gabeziari buruzko zure iritzia?"

Inkesta erabateko porrota izan zen. Egin kontu:

- Amerikako Estatu Batuetan inork ez zekien zeintzuk ziren munduko beste herrialdeak.

- Afrikan erdiek ez zekiten zer zen "elikadura".

- Mendebaldeko Europan ia inork ez zekien zer zen "gabezia".

- Eta mundu erdiak ez zekien zer zen "iritzia".

MAYOR OREJAREN KONTZIENTZIA

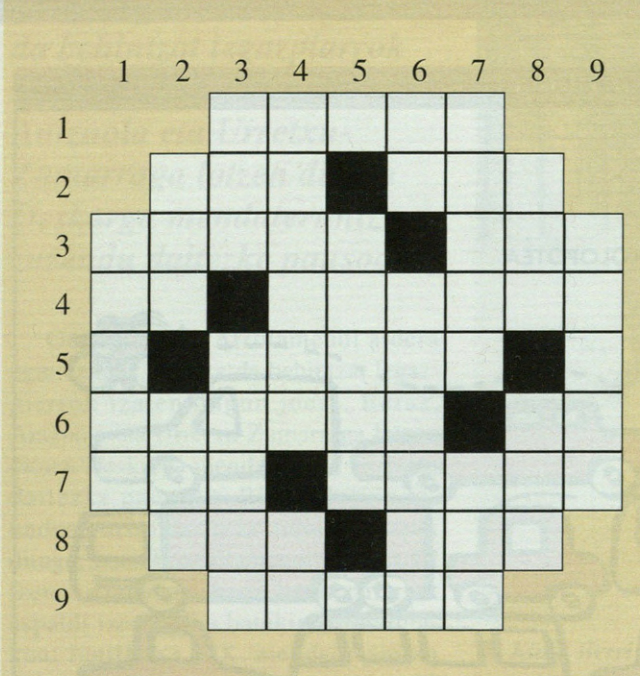
- Zergatik esaten du Mayor Orejak kontzientzia garbi daukala?

- Inoiz ez duelako erabili!

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

- 1.- Bizkaiko herria. 2.- Bi eta bi. Intsektu mota.
3.- Gaien arabera. Ohorezko hitz. 4.- Ez eme.
Arerioa, aurkaria. 5.- Kontsonantea. Bizi.
Hidrogenoaren sinbolo kimikoa. 6.- Izukaitz, bulartsu. Bi.
7.- Iratzea, garoa. Hitz gutxi egiten du. 8.- Atari. Momentu.
9.- Putreak.

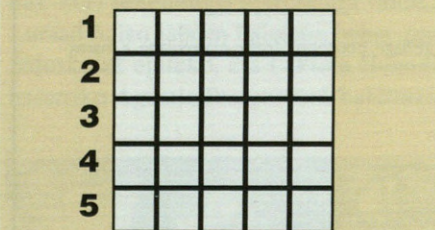
GOITIK BEHERA

- 1.- Gazte eder. 2.- Bizkaieraz, sobera. Oinarrizko edaria.
3.- Baieztatzeko. Buztan. 4.- Egokiera, parada. Bizkaiko herria.
5.- Potasioaren sinbolo kimikoa. Ate.
Iodoaren sinbolo kimikoa. 6.- Jupiterren satelitea. Gartsua.
7.- Menderatzen erraza. ... egina, total egina.
8.- Hiru. Bilu. 9.- Guraria, apeta.

Ekar bosteko hori!

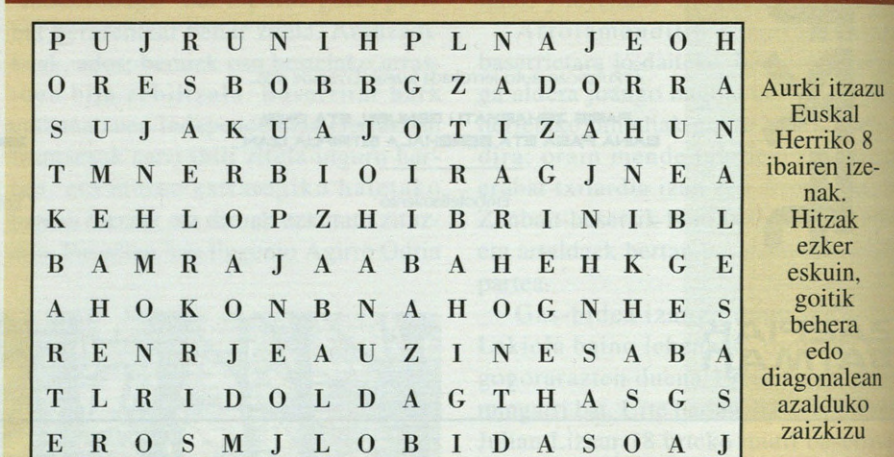
Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1 2 3 4 5

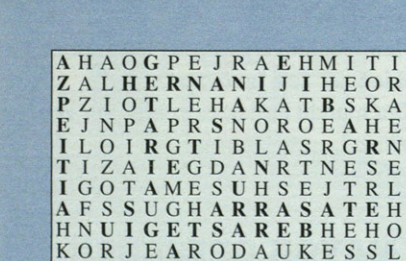
1. Afganistango hiriburua.
2. Fruitu mota. 3. Pl., fruitu mota.
4. Behizaina. 5. Nafarroako herria.

Letra Zopa

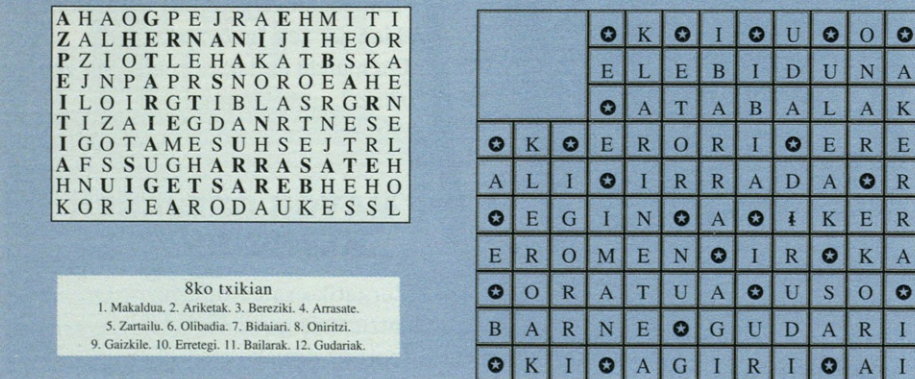
O	R	E	S	B	O	B	B	G	Z	A	D	O	R	R	A	Aurki itazu Euskal Herriko 8 ibairen ize- nak. Hitzak ezker eskuin, goitik behera edo diagonalean azalduko zaizkizu
S	U	J	A	K	U	A	J	O	T	I	Z	A	H	U	N	
T	M	N	E	R	B	I	O	I	R	A	G	J	N	E	A	
K	E	H	L	O	P	Z	H	I	B	R	I	N	I	B	L	
B	A	M	R	A	J	A	A	B	A	H	E	H	K	G	E	
A	H	O	K	O	N	B	N	A	H	O	G	N	H	E	S	
R	E	N	R	J	E	A	U	Z	I	N	E	S	A	B	A	
T	L	R	I	D	O	L	D	A	G	T	H	A	S	G	S	
E	R	O	S	M	L	L	O	R	I	D	A	S	O	A	I	

Aurreko asteko soluzioak

8ko txikian
1. Makaldua. 2. Ariketak. 3. Bereziki. 4. Arrasate.
5. Zartailu. 6. Olibadia. 7. Bidaia. 8. Oniritzi.
9. Gaizkile. 10. Erretegi. 11. Bailarak. 12. Gudariak.

_____

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Forua. 2. Sen. Apo. 3. Gizen. Ale. 4. Al. Taulak. 5. L. Isuna. A. 6. Gatika. II. 7. Alu. Aiara. 8. Ane. Ago. 9. Apika.

Goitik behera: 1. Galga. 2. Sil. Ala. 3. Fez. Ituna. 4. Onetsi. Ep. 5. R. Nauka. I. 6. UA. Unaiak. 7. Apala. Aga. 8. Ola. Iro. 9. Ekaia.

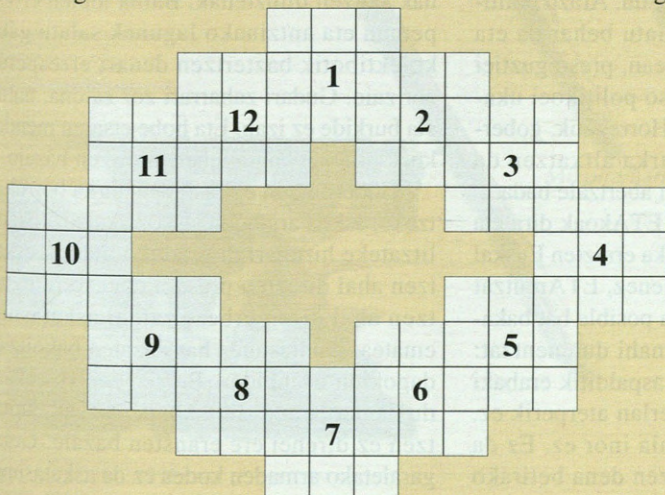
Hitza Geizidunak

	Deliberatu	Elkarrekin	Berba, hitz	Zuhaitz mota	Arabako udalerria
	Gipuzkoa-ko ibaia	Norbait	Musika tresna	Maisua edo maistra	
			Ausarta		
	Antzezlan				
	Hazienda				
Izatasuna dute	Argazkiko instrumentua			Gipuzkoa-ko herria	
Ikara-garriak	Oihu			Erne!	
					Röntgen
					Ni
Gabarra txikiak		Taldea			
Begiz joa		Edo			
			Erraz		Italiako telebista ofiziala
			Bokala		
Iodoa	Uranioa	Sobera		Lurralde	
Bustialdia	iridioa	United Kingdom		Musika nota	
			Errep. Insektua		Bokala
			50		Kontsonantea
Apurtzearen onomatopeia		Laiak erabiltzen ditu			

Irudia: Musika tresna

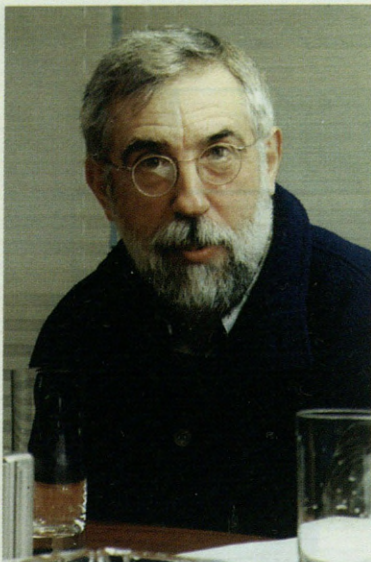
8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Ekaitz
- 2.- Eraikuntza materiala
- 3.- Eraikitzaile
- 4.- Lapurdiko udalerria
- 5.- Abiarazteko lehenengo urratsa
- 6.- Beka baten onuruaduna da
- 7.- Inozoa
- 8.- Txahalak
- 9.- Horma bazter
- 10.- Egiak ez direnak
- 11.- Igartzearen ondorioa
- 12.- Istil edo putzu askotako lekua

ALBERTO ELOSEGI

EMILIO LOPEZ ADAN

DAMURIK GABE

Gobernuak legea aldatu nahi du: berrogei urte terroristentzat, kartzelan ustel daitezten; eta ez badute usteldu nahi, damu daitezten eta lagunak sala! Gobernuari oso aurkikunde ona iruditzen zaio. Oroz gainetik, botere absolutuaren larderia erakutsi; gero, mende-kuaren gainean mende-ku; eta bukatzeko, zergatik ez, boz gehiago hauteskundeetan. Afera biribila. Funtsean, eskuin zaharraren ondorengoa da gobernu eta ez du gatazka politikoa konpondu nahi. Eskuin zaharrak daukaten eta ez daukatenen arteko bakea negoziatu nahi ez duen bezala. Boteredunak boterean eta beste guztiak azpian, horixe helburua, eta egin beza Jainkoaren borondatea. Eskuin zaharrak eta gobernuak badakite besteek moralik ez dutela: pobreek lapurtzen dute eta estudiantek erreboltatzen dira; badakite gaiztaginak eta separatistak badirela eta izanen direla eta haien lekua finkatu dute: lurrean kartzela eta eternitatean infernua. Komisariako hamaika zaflakoekin lagunduta, bidea arinago egin dezaten.

“Gobernuaren egitasmoen aurka borrokatzeko, askoz argiagoa, askoz zentzuzkoagoa litzateke hirugarren graduako onurak eskatzen ahal dituzten presoek eta etxera itzultzeko ahal diren erbesteratuei askatasuna ematea, duintasunez har dezaten bakoitzari dagokion irtenbidea. Berriz, zentzu eskasa du damutuaren figura kondenatzeak damutzen ez direnei ere eransten bazaie”

EUSKAL HERRIKO ezkerak beste historia badauka. Haren ustez, delinkuentzia zuzentzeko arazoan erro sozialetara joan behar da. Haren ustez, kartzelaren funtzio zuzentzailea guztiz garrantzitsua da eta erreinsertzorako onurak zabalak eta irekiak behar dira. Gehiago dena, preso separatistak preso politikoak direla uste du. Arazo politikoa konpontzeko negoziatu behar da eta amnistia lortu. Eta, bitartean, preso guztiei irekiak diren onurak preso politikoei ukatzea ez du onartzen ahal. Horregatik, gobernuaren egitasmoaren aurka altxatzen da hemengo ezker, bereziki abertzale bada.

Baina preso gehienak ETakoak dira eta ETak, antza, ez dio borroka errazten Euskal Herriko ezkerari. Dirudenez, ETarentzat eta gobernuarentzat figura posible bat bakarra bada zigorra laburtu nahi dutenentzat: traidore damutua. ETak aspalditik erabaki du gerlan gaudela, eta gerlan aterperik ez. Euskadi ala hil, denok ala inor ez. Ez da erdibiderik. Gerlan sartzen dena betirako sartzen da, eta aterabide indibidualik ez da

onartzen. Presoek eta iheslariak, kolektiboetan organizatuta, borrokan jarraitzen dute. Onura indibidualak ez dira eskatu behar, are gutxiago mesedeak bezala onar. Izatekotan, garaipen politikoak izanen dira, gatazkan beste urrats bat. Kolektiboa.

Baimen berezirik ez badu, nahikoa dela pentsatzen duen iheslariak ez du eskubiderik etxera itzultzeko. Baimenik gabe, nahikoa dela pentsatzen duen presoak ez du eskubiderik hirugarren graduako onurak eskatzeko. Eta eskatzen baditu, kolektibotik fueratua izateko arriskua badu. Omenaldirik ez diote antolatuko, diziplina hautsi baitu. Hark ere ez zuen horrenbeste eskatzen. Bakea, behintzat, hori bai. Baina gero ez. Segun eta nola, segun eta non, hitz zakarrak entzungo ditu. Traidorea. Damutua. Batzuetan, bera erbestean edo kartzelan zenean sortu gazteek botata. Gogorra: inor salatu gabe eta gobernuari men egin gabe atera denari, duintasuna ukatzen ahal diote atzoko lagun politikoek.

ALTA, garaipen kolektiboarenganako fedea higitzen da. Denborak aldatu dira, eta jendeak badu ideiaz aldatzeko eskubidea. Jendeak badu zenbat suportatzen ahal duen berak bakarrik erabakitzeko eskubidea. Horiek eskubide indibidual eta kenezinak dira. Klandestinitatean sartzeko erabaki indibidual eta erresponsablean bezala, gero ere ateratzeko balio dute askatasun eta erantzukizun indibidualek. Tradizio luze batek laidozten ditu boterearekin akomeatzako edota abantaila materialak erdiesteko lagunak saltzen dituztenak. Baina ideien errespetuan eta antzinako lagunak salatu gabe kolektibotik baztertzen denari errespetua zor zaio. Gudari zaharrari zor zaiona, nahiz eta burkide ez izan. Eta hobe etsaien mende-kuak hilarazi baino lehen aitortzen bazaio.

Gobernuaren egitasmoen aurka borrokatzeko, askoz argiagoa, askoz zentzuzkoagoa litzateke hirugarren graduako onurak eskatzen ahal dituzten presoek eta etxera itzultzeko ahal diren erbesteratuei askatasuna ematea, duintasunez har dezaten bakoitzari dagokion irtenbidea. Berriz, zentzu eskasa du damutuaren figura kondenatzeak damutzen ez direnei ere eransten bazaie. Gerla garaietako armaden kodea ez da askatasunaren adiskidea ●

Euskal Herriko Oraitzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

• **Opari Bereziatarako**

• **Pertsonalizatu Daiteke**

• **Neurrira Egiten Dira**

• **Eskaria Denboraz Egin Behar Da**

• **Prezio Aukera Desberdinak**

• **Alberdik eginak**

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

HERRIA _____

TFNOA _____

POSTA KODEA _____

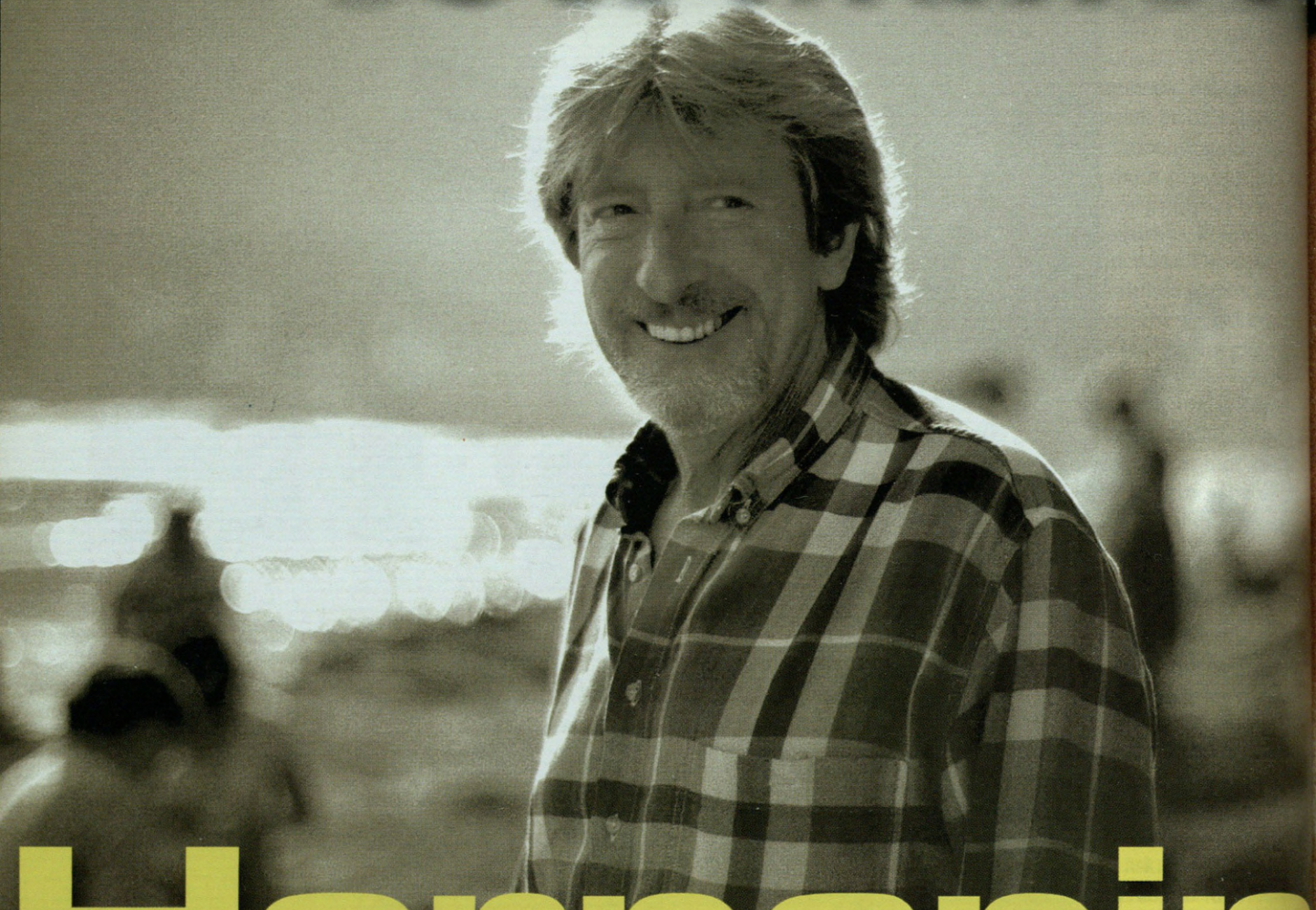
HERRIALDEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

BENITO

Lertxundi

Hernanin otsailaren 15ean

HERNANIKO KIROLDEGIAN • Gaueko 10:30ean

Antolatzailea: **dobEra**
EUSKARA ELKARTEA

Hernaniko Dobera Euskara Elkarte

Sarrerak salgai _____

HERNANI: Kitto taberna, Oindi taberna eta Lete liburudenda

DONOSTIA: Frudisk eta Bilintx